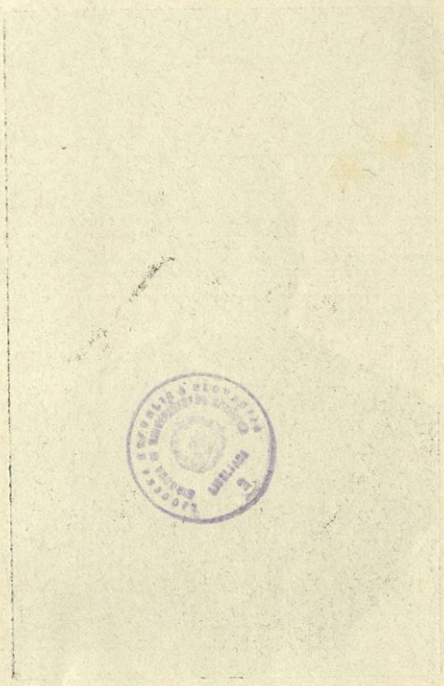

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

97665

[Faint, illegible handwritten text]

F. Kovalev

Monsignore

FRAN KOSAR,

hišni prelat sv. Očeta, knez. škof. konz. svetovalec,
infulirani stolni dekan Lavantinski.

Opisal

profesor dr. Ivan Križanič,
kanonik senior Lavantinski.

Z dovoljenjem prevzvišenega knez. škof. Lavantinskega ordinarijata,
dne 14. oktobra 1894 št. 2896.

V Mariboru 1894.

Tiskala tiskarna sv. Cirila. — Založil pisatelj.

92 Kosar Franc

97665

97665

98152/1950

Prelat Fran Kosar.

„Kdor svojih slavnih prednikov ne časti,
njih vrli našlednik biti ne zasluži.“

Slomšek (Drobt. 1862).

Ljubezen nam ponuja pero in hvaležnost nam ga vsiljuje v roke, da naj opišemo življenje duhovnika po božjej volji in slavnega rodoljuba, prelata Frana Kosarja, kateremu bilo je ponos, biti slovenske krvi.

Hvaliti sloveče može je dolžnost naša. Povzdigati svoje prednike prebrisane glave in pobožnega duha in slaviti njihova blaga dela in znamenite zasluge, nam je ravno tolika dolžnost, kakor nam je radost, posnemati njih slavne vzglede.

Naj torej nese hvaležno naše pero rajnega prelata lepo ime med Slovence, da ga ohranijo v blagem spominu, in naj njim kaže verno srce velikega špirituvala slovenskega ljudstva, da ga po vrednosti cenijo!

Opisavati bogato življenje slavnega moža, bo pa težavno delo; vendar to je le tolažbepolna težava, kakor jo občuti ženjica na polji ob bogati žetvi; ta je le takrat prav dobre volje, kedar leži gosto snopje za njo. Moj jezik je, kakor pisék brzopisca, ki bi rad hitro vse povedal; a preobilno gradivo zapira piseku prosto pot, in skromna beseda zapleta se med bogatimi zaslugami vrlega moža, da ne more gladko teči. Angelji zapisali so ime Frana Kosarja v bukve življenja, a nam ga treba zapisati v zlate bukve Slovencev.

I.

Frana Kosarja mlada leta.

„Lepo sije solnce juterno,
 Nam olepša zemljo in nebo;
 Lepše mlado lice se svetli
 V zarji ljube svete čistosti.“
 Slomšek.

Rajni prelat Fran Kosar porodil se je v lepi Savinjski dolini, v «veselih» Braslovčah tekla je njegova zibelka; sred ličnega trga blizu farne cerkve bil je doma. Njegovi starši bili so imoviti in čislani tržani. Njegov oče Jožef Kosar, usnjar in posestnik, bil je povsodi spoštovan, in Braslovčani so si ga radi izbirali za župana. Ko se je Franek rodil 10. septembra 1823. l., vzdigale so Solčavske planine radovedno svoje glave ter gledale tje po Savinjski dolini, in košata Radoha je visoki Ostrici na uho pošepetala, da imajo v Braslovčah »pri Janezu« (po domače) krst, in gorjata Rinka in zobata Olšava sta stikali glavi ter prerokovali, da bo ta otrok lahko da še nosil škofovo kapo. Bistri Savinji, ki se dan za dnevom v Braslovčah oglašča, mudilo se je nesti materi Savi na jug veseli glas, da je jeden otrok več na svetu, na katerega bo svoje dni ponosna mati Slava. A tudi Oljska gora gledala je vsa zamišljena doli na domačo hišo dojenca ter je sama pri sebi sodila, da življenje otroka stoprv ne bo brez križevih postaj.

Krstil je Franeka Jožef Baptistik, takrat kaplan in pozneje tudi dekan Braslovški. Sosedu bili so veseli zalega in ljubeznivega dečka kodrastih, belkastih lasij. Fantek se je vsakemu prikupil, ker bil je čednega vedenja in je na njegovem ličicu lepo cvetela ljuba, sveta nedolžnost.

Med otroke je redkokedaj zahajal; držal se je bolj domače hiše. Če pa se je slučajno družil z njimi, gledali so vsi na Franeka, in dokler je bil pri njih, bili so otroci bolj tihi in mirni; njegova krotka beseda jih

je ovladala. Pač prav, če se dobri otroci na domači trati nekoliko poigrajo; še angelji se ž njimi veselé. Ko je škof Slomšek iskal dom veselja po širokem svetu, ni ga našel. Še le med otroki, igrajočimi na vaški ledinici, ga zasledi:

Poslednjič veselje še le zasledim,
Na vaško ledin'co pridirjam za njim,
Glej tamkaj z otroki prijazno igra,
Jim kratek čas dela, pri njih je doma.

Ravno tako je pa tudi resnično, da otroci, ki vedno pohajajo in se potepajo po vasi in družijo z nevmarno deco, čestokrat zgubijo ljubo sramožljivost ter se spridijo za vse prihodnje čase. Takih lagodnih otrok se je Franek ogibal; njegova blaga mati ni trpela, da bi zahajal med nje, in bi se deček ne upal ostremu očetu pogledati v oči, če bi se vračal domov iz družbe takih otrok. Egiptovski Jožef je še svojim lastnim bratom zbežal, ko so na paši nekaj pregrešnega počinjali; še le doma pri ljubem očetu čutil se je varnega.

V domači šoli podučeval je v tem času učitelj nemškega pokolenja (Maier), ki je slovenski jezik le za silo drobil, in je zato tudi deci nemščino z vso močjo vbijal v glavo. Le kmečki otroci smeli so v šoli slovenski govoriti; otroci iz trga so se pa učili vse samo nemški, celo katekizma. Še na stare dni se je Fran Kosar rad pritožil nad tlako, katero je moral delati v šoli svoje mlade dni. »Šli smo v šolo, rekal je, in smo dobili tam nemško nalogo. Drugi dan smo se s strahom vračali; če nam namreč nemščina ni dobro služila, pela nam je neusmiljena šiba.«

Edino naravno in pametno je pač v ljudski šoli podučevati otroke v domačem jeziku; tako delajo vsi narodi. Nenaravno in torej tudi pregrešno ravnanje je pa, v domači šoli učiti v tujem jeziku. Zato je jeden naših najboljših mož že davno javno izrekel: »Mladina se mora v ljudski šoli podučevati v jeziku svojega naroda, svoje matere, sicer je pa poduk le muka in pedagoška sirovost.«¹⁾

¹⁾ Dr. Toman 24. apr. 1869.

Franek je vendar tudi v nemški šoli napredoval in je že takrat pokazal, da ima bistro glavo in čisto pamet. Toda toliko težavo premagalo je le par nadarjenih učencev, ogromna večina pa je zaostajala, in ker otroci niso napredovali, zamrzila jim je šola. Dosti otrok je hitro pozabilo, kar so se naučili, in mnogo jih že za par let niti svojega imena ni več vedelo pošteno zapisati.

Zakaj pa tedaj tuji in domači naši nasprotniki vsiljujejo slovenskim otrokom nemški učni jezik? Bajé zató, ker slovenski otroci, večí nemščine, pozneje, če gredo po svetu, laglje izhajajo. Tem je pač dobro zasolil neslano modrovanje neki našinec v deželni sobani v Gradcu, rekši, da slovenski otroci niso »ciganski zarod«, da bi morali iti po svetu s trebuhom za kruhom. Slovenska dežela je dosti bogata, da prehrani svoje rojake, če se gibljejo in če ne zapravljajo. Lenuha pa povsodi, tudi na Nemškem, čaka raztrgan rokav in prazen bokal. Zató pa slovenski otroci, ki gredo svoje sreče iskat bodisi na nemški svet ali pa tudi med Nemce po domačih mestih, bodisi na jug med Lahe, bodisi na jutrnó stran med Ogre, navadno trpé ne le škodo na duši, nego tudi gmotno škodo. Izjeme so — bele vrane. Vsakdanja skušnja namreč uči, da med tujci zgubé čestokrat nedolžnost in tudi vero, in kedar so porabili telesno svojo moč na tujem, mora njih in zarod njihov prerediti na stare dni domača zemlja. Marsikatera slovenska občina bi nam v tem pritrdila.

Franek bil je nenavadno nadarjen in je bil v vseh razredih prvi med svojimi vrstniki; sicer bil je pa šibek fantek in nič kaj trdnega zdravja. Mater je torej skrbelo zlasti zdravje sinka in večkrat je dejala: »Zakaj se vendar tako ženeš in vedno gledaš le bukvice, saj veš, da ti to škoduje«. Sin pa jej odvrne: »Veste, mama, da je pa ob sklepu šolskega leta veselo, če me prvega pokličejo po premijo, in mi zraven še godci zagodejo.«

Zdaj v ljudski šoli premij ni več, in novejši čas odstranil je tudi zlate bukve. Žal in škoda! Kdor ima zdrave oči, hitro sprevidi, da je to kos socializma uvedenega že v ljudsko šolo; ta namreč ne trpi, da bi

imel jeden učenec prednost pred drugim, ki bi vtegnila njegovega vnemarnega součenca žaliti. Vsi smo enako pravnici, proč torej z zlatimi bukvami!

Franek je že večkrat zaupal svoji ljubi materi, da bi najrajši postal duhovnik, da bi mogel ljudem prav goreče pridigovati. Tako je Bogu dopadlo, da ga je odločil od telesa njegove matere ter ga poklical po svoji milosti, da ga oznanjuje med narodi.¹⁾ Nekega dne se pa pri »Janezu« oglasijo tudi gospod Baptistik ter pravijo gospodarju: »Dajte Franeka v šolo, iz njega še bo kaj, iz njega pa!« Dasi je očeta oveselila ta beseda, vendar gospodu ni nič kaj gotovega obljubil, nego dejal je: »Bog res ve, kaj bi naj človek storil, da bi pravo pogodil.«

Nekega večera pa, ko je Franek že bil v postelji, in sta oče in mati dejala, da otrok že trdno spi, začne tudi mati nagovarjati moža, naj dá dečka v šolo. Oče nekoliko preišlje, potem pa odvrne svoji ženi: »Bi že bilo; toda kaj pa, če se dobri fantek spridi med svetom, in ga izpodijo iz šol? Kam bi potem midva gledala? Tako sramoto bi jaz težko nosil.« Nato se zglesi mati in pravi: »Jaz bom za otroka molila, kolikor bom mogla, in bom Marijo prosila pri vsaki sveti maši, da ga varuje vsega hudega. In če ostane Franek nedolžen in pobožen, kakor doslej, in če postane priden duhovnik, srečna bom; še o zadnjem uri me bo tolažila misel, da je moj sin mašnik, ki se bo spominjal naju pri vsaki daritvi svete maše ter prosil za najino dušno izveličanje.«

Vse to je Franek v svojej posteljci poslušal in se ni niti dihali upal pod odejo. Najrajši skočil bi iz postelje in ljubi mamici roke ovil okoli vrata. Sčasom se vendar vpokoji njegovo srčice in še globokeje zakoplje svojo glavico pod odejo. Bog je uslišal materino vročo željo; za otroka pa je bila ta materina beseda varuh na vseh potih njegovega življenja; ta materina beseda je padla kakor iskra v mlado srce, kjer je zanetila sveti ogenj božje ljubezni in ljubezni do Marije.

¹⁾ Gal. 1, 15.

V jeseni l. 1833. zapreže oče Kosar, da zapelje Franeka v Kamnik k svojemu bratu, ki je bil ondi gvardijan frančiškanskega samostana. Mati pokropila je pot svojega ljubčka s svojimi solzami, Franeka pa z blagoslovljeno vodo ter ga je »z Bogom« odпустиła. Modri oče pa, ki sicer ni bil gostih besedij, imel je danes za svojega sinka tako dolg krščanski nauk, kakor je daleč od Braslovč do Kamnika. To je bil prvi in zadnji daljši opomin očetov do Franeka, in oče ga je končal z besedami: »Zdaj pa, Franek, kakor si boš postlal, tako boš počival«. — »Besede modrega so kakor globoko zabiti žebli.«¹⁾ Očetova beseda in pa veliki zvon naj se redkokedaj glasita. Rosica o pravem času zrahlja prst; zemljica kar zeva po njej in se je ne more dosti napiti; vedni hlišč pa izpere zemljo, da koreninica ne najde dosti živeža v njej.

V Kamniku obiskal je tretji razred samostanske šole ter ga izvršil z najboljšim uspehom; priboril si je prvo darilo.²⁾ Uzor njegov, na katerega je gledal, bil mu je njegov pobožni in možati stric. V samostanu pri dobrem stricu bilo je za Franeka veselo življenje. Očetje dajali so mu v prostih urah kaj malega opraviti in Franek bil je vsak čas poslušen deček. Zlasti pa zjutraj ni nikdar zaspal, če so duhovniki še tako zgodaj zahajali k oltarju. »Spal sem na vso moč rad, a ne spominjam se, da bi kedaj zamudil sveto mašo«, dejal je rajni. Streči pri svetih mašah bila mu je največja radost. Ljudje so se opozarjali na njega, tako lepo se je vedel pri sv. maši. — Časih človeka mika soditi po tem, kako se ministranti nosijo pred oltarjem, ne le duhovnike, nego tudi meriti duhovno življenje župnije sploh.

V jeseni leta 1834. stopi Kosar v Novem mestu v prvo latinsko šolo. Da je deček šel iskat gimnazije daleč na Dolenjsko, zgodilo se je prav gotovo za to, ker se je istega leta tudi njegov stric, ki je postal provincijal frančiškanov, tje preselil. Previdnost božja torej je

¹⁾ Prid. 12, 11.

²⁾ Dobil je „Biblische Geschichte des neuen Bundes“.

mlademu dijaku vgladila pot v Novo mesto in bil je vse dni svojega življenja Bogu hvaležen, da mu je tam zopet blagega strica postavila za varuha. Kosar je tako rekoč s prstom pokazal v Novo mesto, kjer so očetje frančiškani oskrbovali gimnazijo, ter so zvesto gojili v njem kal pobožnosti, katero je dobra mati vzbudila že v otročjem srcu. Tukaj se torej ni bilo bati, da bi kedaj popokale razne nežne strune, katere je pobožna mati v mladi duši lepo vbrala v božjo čast.

Kakor mlada oljka, rasel je Kosar na gimnaziji ne samo na letih, nego tudi v modrosti in milosti pred Bogom in pred ljudmi. Tukaj tudi ni bilo strahú, da bi kak protiven veter ugasil mladi ogenj božje ljubezni na oltarčku njegovega srca, ali da bi zlobna beseda kekega učitelja razburkala sveti mir njegove nedolžne duše.

Modri stric priskrbel je dijaku v mestu pristno stanovanje pri ljudéh, ki niso gledali samo na plačo, ampak tudi na dijaka, kakor na lastnega svojega otroka. Zlasti pa je bila hišna mati natančna kakor ura, in jej je moral Kosar od vsake svoje stopinje dajati račun. Prelat se je vedno hvaležno spominjal svoje skrbne gospodinje v Novem mestu, dasiravno mu je bila tolika odvisnost, zlasti ko je bil že večji dijak, včasih dosti nadležna. — To bi pač naj bila prva skrb vseh slovenskih starišev, ki dajo svojega otroka v mesto v šolo, da ga prepustijo le poštenim, krščanskim ljudem, sicer so si mnogokrat prav sami krivi, če doživé nad svojim dijakom več žalosti nego veselja. Brezvestni ljudje mislijo namreč, da so v č kakor dosti storili, če svojemu varovancu za silo postiljajo in pokrivajo mizo, sicer pa se bojé zamere dijakov in zanemarjajo njih napake in zakrijejo vsako njihovo hudobijo. Da bi pogledali za dijaki, kje hodijo ali s kom se družijo, to jim je deveta briga. O kolikokrat se v takem zakotnem stanovanju mladi dijak naleze dušnih gob, katerih se vse življenje več znebiti ne more!

Dve poti sta se Kosarju priljubili v Novem mestu; pot v šolo, kjer je bistril svoj um, in pot v samostansko cerkev, kjer je blažil svoje srce. V tem naj le vsi

naši dijaki Kosarja posnemajo! Kdor namreč ostri samo svojo pamet, postane sicer lahko učen doktor, a srce njegovo ostane suho, kakor «zmrznen meh»¹⁾ ali kakor orehova skorja; siromašk dijak pa je tudi tisti, kateremu rjavi uma svetli meč.

Kosar je na gimnaziji v vseh šesterih razredih prvi, najboljši dijak; vsako leto more očetu doma pokazati prvo darilo.²⁾

Ukaželjni mladenič pa se ni učil le tega, kar mu je šola nalagala, nego zanimalo so ga vse mogoče reči. Veselila ga je zlasti slovenska beseda, in če je kje nalletel na slovenske bukve, ni jih popred dal iz rok, dokler jih ni prečital. Že v prvem zapisniku njegovih knjig najdemo zabeleženih celo vrsto slovenskih bukev. — V petem in šestem razredu bavit se je Kosar že z laščino, ker kot petošolec uvrstil je med svoje knjige tudi laško slovnico in laški rečnik.

Kosarjeva knjižnica bila je v tem času še prav borna, zato si je pa razno berilo izposojal. Iz teh je nabiral, kakor marljiva bučelica med najlepših rekov za svoje cvetnike, katerih smo našli iz tistih časov dosti zvezkov v njegovi zapuščini. Izpisaval je zlasti pesnike in sicer ne le slovenske, nego tudi nemške, latinske in laške. In če človek pregleduje cvetje, nabrano v teh cvetnikih, in ga diha, vseskozi puhti iz njega duh pobožnosti, a tudi pesniški in govorniški duh. In če še tako pozorno čitaš njegove zapisnike, ne najdeš niti jedne besedice, ki bi zbolela tvoje, če tudi najčistejše oko.

Za druge dijake imel je Kosar vedno lepo besedo in prijazno roko in oko. Vsi dijaki so ga ljubili zavoljo njegove krotke ponižnosti in so občudovali njegovo bistro glavo.

¹⁾ Ps. 118,83.

²⁾ Darilo v I. razr. Katholisches Missionsbuch; v II. razr. Panorama des Universums; v III. razr. Funke's Lexikon; v IV. razr. Sammlung deutscher Beispiele; v V. razr. Milde's Erziehungskunde; v VI. razr. Ficker's Anleitung zum Studium der class. Literatur.

II.

Kosar modroslovec in bogoslovec.

„Modrost sem ljubil in izvolil od svoje mladosti, in trudil sem si jo dobiti za nevesto, in bil sem ljubitelj njene lepote“. (Modr. 8, 2.)

Po dokončanih latinskih šolah podal se je Kosar v belo Ljubljano v modroslovske šole. To je bilo v jesen l. 1840. Srečen človek, kateri modrost ljubi od svoje mladosti! On voli vse pripravne pripomočke, da doseže svoj smoter, a opušča vse, kar bi mu moglo preprečiti njegove namene. V tem pomenu bil je Kosar res modroslovec. Kosar se od mladih nog čuti poklicanega v duhovski stan, in torej se vedno bolj zvesto nanj pripravlja in se skrbno ogiblje vsega, kar bi mu utegnilo vzeti milost poklica ali ugreniti veselje do duhovskega stanu.

Srečen mladenič in blagor dijaku, ki najde pravega prijatelja. Sicer ne razodevaj svojega srca vsakemu človeku; vendar blagor ti, če imaš dobrega prijatelja, več od zlata je vreden. Dva namreč bolj varno hodita po poti čednosti, in lep izgled prijatelja potegne ljubljenegega tovariša za seboj, da ne zaostaja. Prijatelj zedinjena molitev je močnejša in nju napori zoper vsakojake zapreke so srčnejši. V britki uri preloži prijatelj pol svoje nadloge na ramena svojega prijatelja in v solnčnih dnevih podvoji si veselje, ker ga deli s svojim tovarišem. Med devetimi rečmi, katere modri mož v sv. pismu visoko čišla, imenuje torej tudi «človeka, ki je tako srečen, da je našel pravega prijatelja». ¹⁾

V Ljubljani izvoli Kosar svojega sošolca, nadepolnega in pobožnega mladeniča Luko Jerana ²⁾, za svojega prijatelja. Povej mi, s kom se družiš, in povem ti, kdo si. «Kdor se boji Boga, našel bo tudi dob-

¹⁾ Preg. 25, 12.

²⁾ Zdaj monsignore in kanonik v Ljubljani, urednik „Danice“.

rega prijatelja; kajti kakoršen je sam, takšen bo tudi njegov prijatelj.«¹⁾ Nekako ponosno se je Kosar — še svoje stare dni — spominjal tega ljubega prijatelja svojih mladih let. A tudi ponižni Jeran je vedno nosil preblagega Kosarja v svojem srcu, in ob njegovi smrti močno obžaluje toliko zgubo rekoč: »Dobrega prijatelja človek še le prav spozna, kadar ga je zgubil, in jaz spoznam, da nisem bil vreden Kosarjevega prijateljstva.«

Kosar se v Ljubljani družil le s ponižnimi, priprostim in krepostnimi dijaki, lagodnih ve se pa vedno in povsodi lepo ogibati. Zlasti pa se njegovemu srcu prikupi sošolec njegov G. Köstel.²⁾ Oče njegov bil je v Ljubljani mestni uradnik in njegova imovita obitelj bila je v mestu na najboljšem slovesu. V to hišo zahajal je Kosar. Pobožna hišna mati in gospa je bila čez vse srečna, in ni mogla Boga dosti zahvaliti, da je njenemu ljubljennemu sinku poslal tako blagega in dragega prijatelja, kakor je bil Kosar. Materino oko je namreč precej pregledalo mladeniča ter slutilo čisto njegovo dušo in zlato njegovo srce. Kanonik Jeran zatrjuje, da je gospodič Gustav Köstel stopil v bogoslovje ter izvolil duhovski stan vsled tesnega in iskrenega prijateljstva s Kosarjem.

Rajni prelat ni mogel prehvaliti veselih ur, ki jih je preživel v tej hiši. Ondi mu prosti čas prijazno teče, ker prijateljski njih pogovori imajo le vzvišene predmete. Nikdar pa hišna gospa ni bila tako zgovorna, kakor če je govorila o lepoti duhovskega stanú in o podlosti posvetnega veselja, da bi srca svojih ljubljencev prav razgrela ter vnela za duhovski stan. Kosar pa ni hodil se le razvedrit v to gostoljubno hišo, nego je tudi ž njimi molil, prejemal sv. zakramente in še druge pobožnosti ž njimi obhajal.

Kosar in Köstel ostala sta si vse dni svojega življenja iskrena prijatelja. To nam kaže neki prigodek poznejših dnij, ki ga mar smemo tukaj vplesti. Ko je Kosar služil na svoji prvi kaplaniji v Poličanah, obiše ga

¹⁾ Sir. 6, 17.

²⁾ G. Köstel, pozneje mestni kaplan in župnik pri Sv. Jakobu v Ljubljani.

ondi njegov prijatelj Köstel s svojo materjo. To je bilo kaj veselo svidenje. Bila je ravno nedelja. Kosarja kliče zvon v cerkev in njegova gosta ga spremljata, da zadostita cerkveni zapovedi. Kosarja je na tihem skrbelo, kako bo njegov prijatelj in duhovni brat sodil o njegovi pridigi. To je Kosar precej zvedel. Köstel ga namreč pri obedu očitno pokrega rekoč: »Veselila sva se z materjo, da bova slišala lepo pridigo, zdaj pa si celo uro pel — in pel, da res ni bilo prav nič prijetno te poslušati. To se ne reče govoriti, to se pravi peti.«

Odkritosrčna sodba prijateljeva pa Kosarja ni razžalila, nego oveselila ga je, prav po besedah sv. Duha, ki pravi: »Mazilo in mnoge dišave razveselé srcé, prijateljevi dobri sveti pa so duši prijetni.«¹⁾ Vsled tega prijateljskega opomina porabi Kosar prvo prilžnost in udeleži se v Gradcu duhovnih vaj, katere je vodil slavni jezuit Stöger, da se od njega nauči, kako je treba pridigovati. Stögerjeva priprosta in povsem naravna beseda je Kosarja osupnila in prišel je ves spreobrnjen in spokorjen domu, in odsihmal ni več pel na pridiganci. Ko bi vendar vsi duhovniki, ki imajo Kosarjevo napako, tisto tudi hoteli priznati in se potem tudi tako hitro spokoriti!

V Ljubljani stanoval je Kosar in ž njim prijatelj njegov Jeran poleg par mlajših dijakov²⁾ pri blagi udovi Elizabeti Karunovi, katere vrli sin³⁾ je takrat dovrševal zadnja leta bogoslovja ter je bil tudi nekak vzor za materine dijake, in torej tudi za Kosarja. Kadar je dopuščal čas, bavila sta se naša modroslovca s tako imenovano ilirščino. Takrat namreč ni nikdo hotel kaj vedeti o Hrvatih, Srbih, Bolgarih, Kranjcih, Štajarcih, Dalmatincih itd.; bili so vsi samo le Iliri. To je bila parola Gajeva in popevalo se je po Jugoslaviji:

„V ilirsko kolo, mili,
Vratite se srodni puci,
Što su stari gvoždjem bili,
Nek su v duhu sad unuci“.

1) Preg. 27., 9.

2) Anton Globočnik plem. Sorodolski in Fran Levičnik.

3) Fran Karun, bivši predmestni župnik v Trnovem.

Slednjič pa se Hrvatje zdramijo ter zavejo, da so vendar-le Hrvati, a tudi večina Slovencev ni marala svojega narečja popolnem popustiti in prodati sosedom. Hrvati so zopet jeli pevati:

„Nek se hrusti šaka mala,
Još Hrvatska nije propala“.

Jeran vrnil se je leta 1840. s Hrvatskega, kjer je nekaj časa študiral in kjer se je precej priučil jugoslovenščine. Živi duh Kosarjev je ves gorel za lepoglasno ilirščino ali recimo jugoslovenščino. Čitati vsakovrstne ilirske spise, knjižice, časnike (zlasti «Danico ilirsko») bilo je vedrilo za mlado njegovo srce, družega ni imel. O naši sedanji slovenščini bilo je takrat še komaj kaj duha, a še manj sluha med dijaki, dasiravno so bolj vzbujeni med njimi skušali po ilirski slovnici kolikor toliko olikati domačo besedo. K večjemu se je kaka mala pesmica skovala ali kak negoden nagovor sklepal bodisi pri kaki posebni svečanosti, bodisi za god kakemu profesorju, kateri je imel kaj ljubezni do slovenske mladine in domače besede, n. pr. Kersniku, Martinaku.

V gledišče in komedije Kosar ni zahajal, po ulicah ni prodajal zija, ni se potikal po krčmah in na plesiščih ni trgal podplatov. Sicer bil je pa rad vesel, in ga je veselje včasih tudi zasukalo, da je zarajal po hiši. Dobra vest in pobožno srce sta kakor najslajša godba, pri kateri se res lahko zaraja. Zato slovenska pesem pravi: »Najlepše veselje nedolžnost nam dá«.

Po krčmah dijaki zgublajo sramožljivost in zapravljajo krajcarje, katere dobri očetje z žulji zaslužijo in skrbne matere s solzami spravljajo. Na ulicah oprašijo svoja srca, kakor so prašne tudi v predalih njih učne knjige, in v glediščih zgodnjá se v mladih srcih vsa hudičeva zalega pohotnosti. Plesišče slednjič mladeniča omami, da kakor pijan hodi po svetu ter čestokrat zgreši svoj poklic in tako dolgo meri cesto življenja sem ter tje, dokler se ne zaleti v jamo ter obleži ondi. On živi kakor v meglah, in kadar ga svet strezni, žaluje prepozno v razvalinah svoje časne sreče, in čestokrat obupa tudi nad večno.

Monsignore Jeran obžaluje, da so tista blažena leta tako hitro minola in nam piše: »Kosar bil je med dijaki, kakor jutranje solnce, ki prijazno in ljubeznivo sije na zgodnji sadež. Bil je nenavadno blag mladenič. Ves čas, kar sva bila skupaj, nisem najmanjše besede slišal iz njegovih ust, ki bi bila žalila sramožljivost, ali sploh kaj tacega pri njem opazil, da bi bilo zoper čednost. Hodil je že takrat, kakor se je reklo, vsakih štirinajst dnij k spovedi. Nikoli ni nobenega tovariša razžalil, čez gospodinjo ni nikoli zinil hude besedice, kar se sicer pri mnogih dijakih rado zgodi; istotako tudi o profesorjih ni nikdar zabavljaj. Jaz od svoje strani prav nič ne dvomim, da je Kosar v krstni nedolžnosti svet zapustil.

Sošolci smo ga vsi ljubili, a ne ljubili, nego tudi spoštovali zato, ker je on sam vsacega ljubil in mu rad postregel ali pomagal, kar in kakor je mogel.

Študiranje bilo je Kosarju lahka reč. Zdi se mi, da je to, kar je v naglosti prečital, bilo tudi že v hramu njegovega spomina.

Nikoli tudi nisem slišal — tako nadaljuje monsignore Jeran — da bi ga bil kak profesor posvaril ali mu kaj očital. Živo se spominjam, kakor bi danes bilo, zadnjega našega izpita pri profesorju Adolfu Fikerju. Ko je bil Kosar izprašan, reče mu ta profesor, veselo iznenaden po njegovih izvrstnih odgovorih: »Vi boste kinč vsacega stanu, za kateregakoli se odločite«. Kako so se te preroške besede izpolnjevale in izpolnile nad Kosarjem, znano je slehernemu, kdor pozna življenje duhovitega prelata.

Za Kosarja bila je resna nevarnost, da ga dolg čas ne pohujša, ker tako nadarjen dijak ima dosti časa na razpolaganje. Toda Kosar je uvidel to nevarnost. Sv. Bonaventura ga je opozoril na njo, rekši: »Kdor je delaven, njega skuša le eden hudobec, a lenuha brez števila dosti«. Rad je torej ustregel gospej Köstelnovi, ki ga je naprosila, da naj podučuje njenega sina; tudi laščine in francoščine se je marljivo poprijel. Spričevalo iz laškega jezika po očitni skušnji l. 1841. izpo-

veda, da je Kosar predavanja »jako pridno« obiskoval, a da se je jezika naučil »vrlo dobro«.

Kosarjevi cvetniki v modroslovskih študijah spreminijo popolnem svoj obraz. Tukaj ne izpisuje več rekov pesnikov in leposlovcev, nego zdaj nabira reke sv. pisma in navaja zlate besede sv. cerkvenih očetov. Na vsaki strani njegovih cvetnikov se prepričamo, kako se je mladenič vnemal za duhovski poklic in kako zvesto se je na-nj pripravljaj. Kakor cvetlica obrača svoje lepo lice proti solncu, tako njegova sveta duša hrepnela po Bogu. »Moja duša žeja po Tebi«.

Predrzo bi pa bilo, bližati se svetišču brez poklica, in nikdo ne sme si polastiti duhovstva, razven če je poklican kakor Aron. Sem-li jaz poklican? To je vestnega Kosarja tako skrbelo, da je zapisal v svoj dnevnik: »Gospod, le katere si izbereš, smejo se ti bližati.« Zato pa zdihuje njegovo srce in prosi Boga: »Pokaži mi pot, po kateri naj hodim, ker k tebi povzdigujem svojo dušo;« zato moli in pravi: »Gospod, — povej tako glasno, da ne bom nič več dvomil — kaj hočeš, da naj storim?«

O ko bi mogel zvedeti božjo voljo, hitro bi slušal ter rekel: »Glej tukaj sem, ker si me poklicall!« »Milost svetega Duha namreč počasnosti ne pozna.»

Trudi se svojo dušo bolj in bolj posvetiti ter tako utrditi svoj poklic. »Kdor je pravičen, bodi še pravičnejši, in kdor je svet, bodi še svetejši«. Da se torej ovaruje greha, premišljuje mladenič z moško resnobo poslednje reči človeka. »Pri vseh svojih delih spominjaj se svojih poslednjih rečij, in vekomaj ne boš grešil;« »pomisli, da smrtne odlaša;« »dnevi človeka so kakor trava, kakor cvetlica na polju, tako on ocvete; veter potegne po njej, in ni je več, in ne pozna se več njeno mesto«.

Zlasti zvesto in z nekakim svetim strahom pa goji cvetlico diviške nedolžnosti, ker vé, da nosimo toliki zaklad v prstenih posodah, in je torej treba velike pozornosti zalemu in prebrisanemu dijaku, da ta zaklad škode ne trpi, in ker je prepričan, da je

le čistemu mladeniču prosta pot v svetišče: »Kdo pojde na Gospodovo goro? ali kdo naj stoji na svetem mestu? Kdor je nedolžnih rok in čistega srca, in kdor ne obrača svoje duše v nečimerno!«

Naj ga tudi svet vabi ter mu kaže vso svojo lepoto, naj mu zviti skušnjavec še tako lepo slika svoje kraljestvo, Kosar ne mara upogniti svojega kolena pred njim, in ga segurno zavrne, rekoč: »Poberi se, sasan!« — »Kaj pomaga človeku, če pridobici cel svet, a škodo trpi na svoji duši!« — Mladi modroslovec je iskal kakor skušen modrijan biser, in ko ga najde, proda vse, kar ima, ter zapusti tudi svet, in se oklene z vso ljubeznijo mladostnega srca svojega poklica.

V tej vojski pa zaupa mladi naš junak najbolj na varstvo božje Matere Marije ter je uverjen, da ž njeno pomočjo prav gotovo zmaga. »Jaz upam, tako govori s sv. Janezem Berchmans, da svoj poklic dosežem ter mu ostanem zvest, ker si ti, o Devica in Mati Marija, varhinja mojega potovanja, mojega zdravja in šolskih mojih let.«

Vse to pa, kar smo tukaj navedli, je le pičla izbira iz bogatih njegovih letnikov, a že to, kar smo posneli, priča glasno, kakovega duha je bil dijak Fran Kosar.

Po vrlo dovršenem modroslovju loči se Kosar s težkim srcem od bele Ljubljane in od preljubih prijateljev svoje mladosti. Dvoje dragih zakladov pa vzame odondod za spomin na pot svojega življenja. Prvič ogenj ljubezni do materinega jezika, ki ni več ugasnil v njegovem srcu, nego se je vedno lepše razcvetal in daleč, na okoli tudi druge ogreval. Če ga je hotela zadušiti kaka sovražna sapa, ni se ji to posrečilo, in tudi najhujši viharji, ki so pihali po njem, tega ognja niso več mogli ugasiti, pač pa so ga še tem bolj vneli in tudi sčistili plamen, če je utegnilo biti v njem še kaj neprijetnega dima. Drugič pa je vedno v lepem spominu imel izgledno duhovstvo v Ljubljani in na Kranjskem sploh,

čigar pobožno in zavestno vedenje ga je mikalo ter vabilo, jih pozneje posnemati.

Kam pa jo Kosar naj zdaj ukrene, da ne zgreši svojega poklica? Tega vprašanje za njega ni bilo, ker od mladih dnij že hrepenelo je njegovo nedolžno srce po božji hiši in po oltarju. V ponižni molitvi približal se je Bogu, in sv. Duh ga je razsvetil, da mu je bil prost razgled na pot, na katero ga je klical Bog, ki ga je že v zibeli v duhovski stan odločil. »Bližajte se mu, in boste osvetljeni.«¹⁾ Kosar precenjuje tudi svoje telesne in dušne zmožnosti ter najde, da nikdar ni mislil na drug, kakor na duhovski stan, in da ni bilo lepše slike v njegovem duhu, kakor lepo in požrtvovalno življenje gorečega, mladega duhovnika. Zraven tega pa so se njegove misli prelepo strinjale s pristrčno željo ljubih njegovih roditeljev, in ga je slednjič v njegovem mišljenju utrjal tudi njegov duhovni voditelj in spovednik. — Le tako, ljubi slovenski mladeniči, najdejo se vrata k pravemu poklicu, in s tem k pravi časni in večni sreči. Če si pa dijaki, omamljeni od posvetnega duha, po svojem spridenem srcu izbirajo stanove, če gledajo bolj na svojo časno srečo in jim je malo mar za to, če pri tem zaigrajo večno, če lahkomiselno prezirajo dobre svéte svojih ljubih, kateri so poklicani voditi jih in svariti, pač pa poslušajo svét nepoklicanih svetovalcev: kdo se čudi, če taki dijaki zajdejo in trkajo na tuja vrata, ter vstopivši, prepozno spoznajo, da ondi niso doma, in se v tem hramu nesrečne čutijo celo življenje, posebno še tudi za to, ker uvidijo, da so domačinom na potu.

Angelj božji, čigar glas je Kosar spoštoval ter zvesto poslušal, pripelje ga torej srečno na kraj, kjer ga je ljubi Bog hotel imeti, in jesen leta 1842. najde ga v Celovcu v bogoslovju. Mati mu dá to jesen lepše platno za perilo, in oče mu omisli gosposko suknjo, in ko odpre svojo mošnjo in šteje sinku svoto za pot v Celovec, se mu vidi, da se mu letos manj mili dati denarja. Nikoli še pa mati ni imela toliko opraviti, kakor tisto

¹⁾ Ps. 33, 6.

jutro, ko se je mladi bogoslovec poslavljaj od svojih starišev in ko je vezala culico ljubljenu sinku, da se poda na pot v duhovnico. Mati tudi ni nikdar tako dolgo gledala za odhajajočim Franom, kakor to jutro, in svetla solza, ki se je utrnila v njenem očesu, ni bila več solza britke skrbi, nego solza vesele nade, ker njena materina ljubezen bila je že na pol pota, ali recimo rajši, bila je tako rekoč že na cilju, ko je bila prepričana, da bodo njenega sina preoblekli v duhovsko suktnjo.

Kosar še ni bil nikdar prav trdnega zdravja, a v semenišču bil je še bolj bolehav, kakor sicer. Bled in suh hodil je po hramu, in upadeno njegovo lice bilo je uzrok, da niso le njegovi semeniški predstojniki, nego tudi vrstniki njegovi sigurno sodili, da ga bo bela žena vzela prej, kakor bo dovršil bogoslovske študije. Tako sodijo ljudje. A »moje misli niso vaše misli, in vaša pota niso moja pota, pravi Gospod; ker kolikor je višje nebo od zemlje, toliko višje so moja pota od vaših potov, in moje misli od vaših mislij,«¹⁾ in tako je ljubi Bog storil, da je bolehní Kosar preživel vse svoje zdrave sošolce.

Bog pridene pa še jeden križ na njegova mlada ramena ter tepe že mladeniča, naznanjajoč mu, da ga sprejme med svoje ljube otroke. »Kogar Gospod ljubi, ga pokori, in tepe vsacega, katerega sprejme za otroka.«²⁾ Kosarjeve oči so namreč tako oslabele, da so mu zdravniki prepovedali vsako čitanje in pisanje, ker je bila sicer nevarnost, da ga oči popolnem zapustijo in da oslepi. Bogoslovec slep — in vendar naj bi se toliko učil, naj bi čital po opominu sv. Jeronima noč in dan sv. pismo, da se njegova trudna glava, kadar ga premaga spanec, v odmor skloni v odprto knjigo. To je po pravici za mlada ramena, velik križ, zlasti pa še za tako ukaželjnega mladeniča, kakor je bil Kosar. Pri vsem tem pa je bil vedno vedrega in veselega lica in je zapisal v svoj cvetnik besede: »Otožnosti in obupnosti ne pustim k svojemu hramu,«³⁾

¹⁾ Iz. 55, 8.

²⁾ Hebr. 12, 6.

³⁾ Sv. Fil. Neri.

in vedoč, da se zlato v ognju čisti, se je tolažil, da »je dobro možu, ako jarem nosi oū mladih nog.«¹⁾

V bogoslovju si Kosarja težko da srečal brez zelene strešice na čelu; beli dan namreč in vsaka luč bolela je njegovo oko; tako slabo je videl, da je svoje tovariše, če so ga v semenišču srečavali, spoznaval bolj po glasu, kakor po licu. Vsled svojih bolnih očij pa on sam tako rekoč nikoli ni čital bogoslovskih predmetov, vendar je koncem leta izkušnje vedno najbolje izvršil. Pomagal si je pa tako. Pred vsem bil je v šoli jako pazljiv in ni mu ušla niti besedica profesorjevega tolmačenja. Doma pa naprosi zdaj jednega, zdaj drugega sošolca, da se ž njim poda bodi-si na hodnik, bodi-si na vrt in mu ondi na glas čita šolsko nalogo. Navadno bilo je dosti, da se mu je enkrat prečitala, že je namreč bila njegova last. Včasih pa tovarišu tudi sega v besedo ter ga prosi: to in to še mi zopet čitaj, — ono točko še mi ponovi! Potem se vrne v svojo izbico ter v duhu ponovi in prekuha, kar se mu je čitalo, in zdaj sigurno stopi med svoje sošolce in jim potolmači jasno, kakor pravcat profesor vse, kar je bilo komu še nerazumljivega.

Večjidel čital mu je šolske predmete sošolec njegov baron Aichenegg. Ta mladenič pa ni bil le plemenitega rodu in zalega obličja, nego tudi prav čednega vedenja in ljubeznivega in pobožnega značaja. Razumljivo je torej, da se Kosar ž njim najrajši družil. To vam je bil čuden par: Kosar suh in bled, kakor stena in Aichenegg poleg njega, kakor sama kri in mleko.

Tukaj naj uvrstimo čin, ki prelepo znači plemenito in hvaležno srce pokojnika. Ko pred dvema letoma umrje v Šmarji dekan M. Ivanc, se Kosar takoj odloči, da se poda na pokapanje. Mi smo mu odsvetovali pot, ker je bilo slabo vreme, a bolj še zató, ker je bil ves bolehav in ker mu v tem času njegova dolgoletna bolezen ni nikjer, tudi na leci ni več prizanašala. Toda Kosar ostane pri svojem sklepu, rekoč: »Hvaležnost tirja, da

¹⁾ Tren. 3, 26.

skažem prijatelju ljubezen ter mu spregovorim zadnjo popotnico, ker je ranjci zatisnil za vselej svoje zveste oči, ki so v semenišču tolikokrat mesto mene gledale v bukve.» Tudi Ivanc mu je namreč čestokrat čital iz šolskih predmetov.

Če so bile temne telesne njegove oči, svetilo mu je pa tem jasnejše duhovno njegovo oko. Profesor Weber se je kar čudil, kadar je Kosar tako sčistega razpravljal cerkveno pravo, in profesor dr. Habermann je v kolegiju očitno pripoznal: »Vi ste že danes zmožni tukaj zasesti moj prostor.« Tolika hvala bi Kosarja pač lahko omamila, ker skušnja uči, da človek vse prej prenaša, kakor hvalo, in toliko priznanje bi ga moglo napihnuti, da bi preziral svoje bolj skromne tovariše, toda ljubi Bog je skrbel za to, da ostane ponižen, ker pri vsej svojej nadarjenosti je Kosar vendar trebal pomoči svojih sošolcev.

Nič manj, kakor učenički bili so tudi semeniški ravnateljji veseli izvrstnega bogoslovca. Da bi bilo treba Kosarja kedaj tirati ali vračati, svariti ali celo karati, to je bilo povsem izključeno. Že takrat bil ga je sam red, in zato je zapisal v svoj cvetnik: «Red vodi k Bogu, in vse kar je božjega, je urejeno». Ni torej čudež, da je prva tri leta od ravnateljstva postavljen kot predstojnik ali prefekt svojemu letniku, a v štrtem letu kot višji prefekt vsem letnikom, dasiravno radi svoje mladosti ni bil v tretjem letu posvečen.

Njegov špirituval¹⁾ v semenišču se je ž njim posvetoval kakor s svojim prijateljem in je tudi marsikaj storil po nasvetu duhovitega svojega gojenca. Kosar bil je namreč že kot bogoslovec velik prijatelj notranje molitve. Ker ni mogel čitati bogoslovskih razprav, odškodoval se je s tem, da si izvoli kako resnico, dene svojo glavo med dlani in premišljuje resnico od vseh strani ter jo ogleduje z bistrim očesom svojega visokega duha, in prav radi tega, ker se vadi meditirati že od mladih let, je pozneje z lahkega meditiral ter se izuril za izbornega govornika.

¹⁾ Mih. Pikel.

Bogoslovci tistega časa trdé, da so gledali na Kosarja, kakor na svoj vzor, da so se mu bližali z nekim svetim spoštovanjem ter si šteli v posebno čast, ako so mogli ž njim občevati.

Ko je bil Kosar bogoslovec zadnjega leta, umrje lavantinski škof Fr. Ks. Kutnar. Takrat molili smo, je rekal Kosar, naj nam ljubi Bog dá zopet dobrega višjega pastirja, a jaz sem naravnost prosil Vsegamogočnega, naj nam pošlje Slomšeka za škofa. Slomšek bil je namreč zlata juterna zarja na slovenskem nebu, ki je naše ljudstvo budila, da je treba vstati iz dolgega spanja, ona je pa zanimala tudi že slovensko razumništvo, ki jo je strmé občudovalo. Ko se je torej raznesla vest, da je cvet slovenske korenine in ljubljeneec svojega ljudstva, Anton Martin Slomšek, škof lavantinski, razlegalo se je glasno veselje tako daleč, kakor sega slovenska beseda. Zlasti bila je pa radost doma v duhovnem semenišču v Celovcu pri mladih sinovih novega škofa in navdušenje Kosarjevo je tako vskipelo, da ga ne more drugače ovladati, moral ga je vkleniti v vezano besedo.

Lavantinski bogoslovci so namreč svojemu novoposvečenemu škofu »v znamenje iskrene radosti in pokornega počeščenja« priredili veselico, kjer so ga pozdravljali ter poslavljali v latinskem, slovenskem in nemškem jeziku. Slovenska grlica bil je Kosar; čujte njegovo pesem:

Kjer skoz pisane ravnine
Lava krotko žubori,
Od visoke kjer planine
Pesem mila se glasi:

Kjer Šent-Andrej, mesto belo,
V solnčni zarji lesketa,
Od stolne cerkve pa veselo
Zvezda žarna se igra.

Kak se giblje vse in maja,
Vsaka pot kak živa je,
Nenavadno trum se shaja,
Veselica kakšna je?

O kak srečne ste ve ptice,
Vaša pot kak hitra je!
Z vam' vzleteti — veselice
Priča biti -- s'adko je!

Strel za strelom močno poka,
Dal'č oglas njegov grmi;
Zvon pod kladvom težkim stoka,
Bliz' in dal'č nebó buči.

Tesna vernih vsa je steza,
Kjer duhovnih krasni zbor
Novožegnane ga kneza
Spremlja tje v božji dvor.

V radosti se srce taja,
V radosti okó topi;
Ljubezen žil'co vsako maja,
Na licu vsakem' plameni.

Na stolici že visoki
V svetišču knez sedi,
Verno vsak Njegovi roki
Vdanost svojo izroči.

Misliť to — v tesnem krili
Srcu več ostati ni —
Knez vzvišen, vselej mili,
V duhu k Tebi hrepeni!

Mi vdanosti tud' svoje
In ljubezni plam goreč
Položimo v roke Tvoje,
Boljšega kaj mor'mo več?

Sprejmi to, in pa oblubo,
Vselej Teb' pokornim bit',
Tud' z življenja svoj'ga zgubo
Voljo Tvojo dopolnit'.

Naj nam pal'ca Tvoja sveta
Pot odloči, kamor je;
Naj jo trnje tud' prepleta,
Naj čez brezdno tudi gre.

Vse nam eno — dan tekoči
Nas pred Bogom toži naj,
Če nas kaj pokors'ne loči,
Ki obljubimo jo zdaj.

Saj ljubezen, če je prava,
Vsemogočno kaže se;
Nam tud' taka v žilah plava,
Taka greje nam srce.

Tako Kosar položi k nogam svojega škofa venec
udanosti in ljubezni, a s tem še ne olajša povsem pre-
polnega svojega srca; nasnovano besedo nam reč
— kdo jo more zadržati? Še jeden venec ima
Kosar pripravljen, da oplete tudi glavo visokega domo-
ljuba in »najboljšega sina« matere Slave.

Pa tud' ti Sloven'ja cela,
Kakor dal'č tvoj jezik gre;
Ti tud' danes bod' vesela,
Teb' pred vsem spodobi se!

Veseli se mati prava,
Kdar časti se njeni sin;
Tud' raduj se mati Slava,
Tvoj najboljši ta je sin!

Bolj, ko vsi, je tebe ljubil;
Bolj, ko vsi, te ljubi še;
Bolj, ko vsi, za te se trudil;
Al' dokazov treba je?

Kdo z otroki tvoj'mi hodi,
Pot čednosti jih učit?
„Angel“ jih „molitve“ vodi,
Spisal On ga njim je v prid.

Kdo devištva hčeram tvojim
Ven'c prelepi, kdo ohran'?
On z „devištvom“ stopil svojim
Zapeljivcu je v bran.

Kdo mladen'če tvoje zvésto
Pot nedolžnosti pelja?
On za čisto jim nevesto
„Pot življenja srečno“ dá.

„Evangelja svet'ga hrana“
Ukaželjnim kruh drobi;
Kak bo šola prav peljana,
„Blaže v šoli“ te uči.

Da na uma tvoj'ga vejah,
Kar zorilo, ohrani se,
Po širokih tvojih mejah
Tud' „drobtinic“ zbirat gre.

Tvoja hči še ni rodila
Tol'ko pridnega sinú;
Kak' boš vredno ga častila?
Kaj v zahvalo dala mu?

V gorah kresi naj gorijo,
V rekah venci naj tekó!
Kakor dal'č Slovenci ž'vijó,
Slavo. Njem u naj pojó.

Slava, slava trikrat slava
Svetlem' Bratu našem u!
Pa tud' slava, slava, slava
Ferdinandu milemu!

Blagor našem u narodi,
Ki ga vlada tak vladar;
Ki zasluge same sodi,
K' mu le blagor naš je mar!

V bogoslovju Kosar marljivo obiskuje tudi gospodarska predavanja in jih z najboljšim uspehom dovrši. Ležijo pa vsa šolska spričevala od 3. razreda ljudske šole sem pred nami, in koncem njegovih šolskih let še enkrat zatrdimo, da v vseh ni najti nobenega družega reda, kakor izvrstnega.

III.

Kosar novomašnik in kapelan.

„Stopil bom pred božji altar, pred
Boga, ki oveseljuje mojo mladost.“
Ps. 42.

Lavantinski bogoslovci imeli so še tačas svoje šole v Celovcu. Bili so torej za nje dnevi največjega veselja, kedar so prišli po dovršenem bogoslovju v Šent-Andraž k svojemu škofu na posvečenje. Med prvimi, katere je Slomšekova škofovska roka posvetila (l. 1846), bil je tudi Kosar. Posvečenci bivali so tiste dni prav v škofovem dvorcu in so tudi obedovali pri knežji mizi.

Kosar se hvaležno spominja tistih srečnih ur in piše: »Ob prihodu povedali so nam škof hišni in dnevni red; skoro ves čas bil je razdeljen med nauke in molitve. Pri mizi vedeli so kaj kratkočasnega povedati, in če so nas v vrtu srečali, razlagali so nam prijazno imena krajev in cerkev okolice. Vse molitve so z nami opravljali in med molitve lepe nauke za prihodnje življenje vpletali. Večer smo imeli v njihovi kapelici večerno molitev, ki se je končala z litanijami in blagoslovom. Ko se nismo upali pri blagoslovu pesmi zapeti, zadoni nenadoma s kora škofov čisti in mili glas, in vsi smo radostno za njimi peli: Sveto, sveto.«

Večer pred subdijakonom pokličejo škof Kosarja kakor tudi druge posvečence na razgovor. V prijaznem pogovoru še enkrat preskušajo njegov poklic. Pobožnega mladeniča obhaja neki sveti strah stopiti v svetišče: »Kdō nam reč more stati pred obličjem Gospoda, svetega Boga?«¹⁾ Toda škof ga opozarjajo na božjo pomoč in ga lepo tolažijo, kakor nekdanj David sina svojega Salomona: »Usrči se, in bodi moč!²⁾ in modra očetova beseda je zlahka razkadila vse oblake, katere je skušnjavec rival na njegovo obnebje, in Kosar komaj čaka zlate zarije, in drugi dan (25. jul.) veselega srca prestopi prag svetišča. Dva dni pozneje bil je posvečen s svojimi sošolci tudi za dijakona, a na mašniški red moral je potem radi svoje mladosti čakati do 15. septembra, dokler ni dovršil svojega 23. leta.

Začetkom meseca septembra se torej zopet poda v Šent-Andraž, kjer je bil v nedeljo po mali Gospojnici v stolnici slovesno v mašnika posvečen. Nikdar nam ni mogel dosti dopovedati, kako se je te presrečne dneve grel v solncu vroče ljubezni svojega višjega pastirja. Ko Kosar odhaja, še enkrat stopi pred svojega škofa, da si izprosi njegovega blagoslova. Slomšek mu podajo za slovo: »Priročno knjigo za duhovnike« od sv. Alfonza Ligv., v katero so lastnoročno zapisali besede: »O po-

¹⁾ I. Kralj. 6, 20.

²⁾ III. Kralj. 2, 2.

minjam te, da obujaš milost božjo, katera je v tebi po pokladanju mojih rok. (II. Tim. 1, 6.) — Preljubljenemu mašniku Franu Kosar — Anton Martin, škof.«

Kakor so nekdam apostoli zapeli zahvalno pesem, ko so bili pri zadnji večerji posvečeni v mašnike, tako je tudi duša Kosarjeva vesela popevala ves pot, ko se je vračal domov v Braslovče. Materino srce pa doma ni moglo čakati ljubljenega svojega sinka; dnevi so jej bili daljši, nego ob kresu. Kolikokrat je odprla vrata ter stopila na prag, da pogleda tja po cesti, ali se že vrača odkod ljubček njenega srca. Ko pa mati zagleda mladega novomašnika, ulijejo se jej solze veselja, z odprtimi rokami hiti mu nasproti ter ga goreče objame in poljubi, in tudi oče, da-si mož, težko prikriva solze.

V svoji ponižnosti mislil je Kosar novo sv. mašo celo na tihem opraviti. Temu pa odločno oporekajo stariši in tudi dekan Mih. Stojan povzdigne svoj glas, rekoč: »Vaše nove sv. maše naj se ne veselé samo angelji v nebesih, veseliti se je hočemo tudi jaz in moji ljubi župljani.« Tej želji je Kosar ustregel in obhajala se je prav svečano primicija.

Pri novi sv. maši stopil je na leco Mih. Pikel, špiritual primicijanta, in je v navdušeni besedi poslavljaj mladega duhovnika bistro glavo in bogoljubno srce. Spiritual je s tem, da je sam prevzel slavnostni govor, hotel prav gotovo odlikovati vrlega svojega gojenca.

Gostija vršila se je v župnijskem hramu, kjer je blagi gospod dekan pogostil primicijanta, duhovščino in vse druge povabljene goste. Tisto nedeljo bilo je ljubo veselje v Braslovškem farovžu doma. Ko mlajšim gostom rujno vino razgreje kri in tudi noge vznemiri, zvbijo skrivoma godce v posamezno sobo in se ondi začnejo vrteti. Toda moder gospodar ima povsod svoje oči: gospod dekan se prikaže med vratni. Plesalcem odrevené noge in godcem sapa odreče: godci in plesalci so polagoma in posamezni odhajali iz obednice, ali nazaj so jo kupoma in naglo primahali.

Tako je pač prav, ako se na primiciji gostija v župnijskem hramu napravi in opravi; ako pa imajo sta-

riši in sorodniki za čim, da napravijo še doma sosedom gostijo, in če prav tudi postavijo zeleno utico, da se v njej veselé, tudi to staro navado slovenskega ljudstva odobrujemo; samo naj bi gostija ne bila na skrbi novomašnika, ki mora čas pred svojo prvo sv. mašo pač bolje porabiti, nego da skrbi gostom svojim za vilice in sodčke.

Po primiciji Kosar nekoliko dnij počiva pri svojih stariših, potem pa se 15. oktobra 1846 veselega srca preseli v Poličane, kakor sejavec, ki gre sejat dobrega semena. Ko mu dekan izroči dekret, reče mu: »Tukaj imate svoj kos kruha«; Kosar ga vzame, rekoč: »Ljubi Bog mi ga blagoslovi«!

Mladi duhovnik je kar gorel za čast božjo in ves navdušen za izveličanje duš stopil je na ogon, ker žetev bila je velika, plamteča ljubezen še ga pa priganja. Po besedah sv. apostola¹⁾ so darovi mnogoteri, katere sv. Duh deli duhovnikom, in imajo torej nekateri posebno veselje do šole, drugi do spovednice, tretji do drugih opravil; o Kosarju je pa res težko povedati, katero duhovno opravilo je opravljal z večjim veseljem, vendar to slobodno trdimo, da je imel Kosar od Boga zlasti dar jezika, dar »besede modrosti.« Tega talenta pa on ni zakopal, nego vse življenje kupčeval je z njim, da ga je mogel ob koncu življenja z lepim dobičkom vrniti svojemu Gospodu. Njegova beseda je bil kakor svetel meč, ki ni utegnil rjaveti, ker ga je vedno in pri vsaki priložnosti zmagovito sukal nad glavami sovražnikov sv. cerkve in slovenskega naroda. Lesk in blesk tega meča je marsikateremu nasprotniku jemal oči, da jih je moral pobesiti ter zmagan gledati v tla. Oznanjevatí božjo besedo, bila je Kosarju najprva skrb — principalissimum officium²⁾ — kakor vsakemu gorečemu dušnemu pastirju.

Ne moremo si kaj, da bi tukaj ne posneli nekoliko njegovih dovršenih pridig, ki jih je govoril na prvi svoji kaplaniji. To je glas iskrenega pridigarja, ki je

¹⁾ I. Kor. 12.

²⁾ Sv. Tomaž Akv.

svojim ovčicam ponujal sv. resnice že tistokrat v gladki slovenski besedi.

Govoreč o božjem poklicu v zakonski stan, pravi: »Navajen sem, če kaj posebno žalostnega vidim, slišim ali zvem, da rad sam pri sebi premišlujem, odkod to ali ono izvira, in kakošne vzroke ta ali ona prikazen ima. In kar sem v poprejšnjih letih že pogosto videl, slišal in bral, sem se v tem kratkem času, kar sem v v duhovskem stanu, še posebno prepričal, da je nesrečnih, žalostnih zakonov zelo veliko, prav srečnih, veselih pa jako malo. To mi je, da vam resnico povem, prav težko djalo, ker se mi sploh vsak usmili, katerega vidim, da je nesrečen. Zato sem tudi že večkrat sam pri sebi premišljeval, kakošni uzroki bi vendar utegnili temu biti, da je zakon, katerega je Bog slabemu človeku v pomoč in srečo postavil, tolikim ljudem le v nesrečo — časno in večno? . . .«

»Vsak — zaročenec — mora se vsaj v takih okoliščinah znajti, da vé, s čem bo ženo in otroke, tudi če bi bolezní prišle, ali na starost preživil. Kdor se tje v en dan ženi iz gole mesene slaje in se le na Boga in dobre ljudi zanaša, stopi nepoklican v zakonski stan. Ljudstva je že dosti na svetu, beračev nam tudi ne manjka; in ravno taki zakoni nam množijo število beraških, potepenih, tatvinskih in nesrečnih ljudij, kar nikakor ne more biti po božji volji . . .«

»Kratka je v zarokih zmota, pa dolga je v zakonu sirota. . . . Nikakor ni treba že leta in leta pred zakonom znanja imeti. V deviškem stanu brez vsega znanja le za Boga deviško živi, vse drugo pa prepusti božji previdnosti, on ti bo tvojega namenjenega našel in dal! Dekle, ki je samskega stanú trudno in le po zakonu hrepeni, kakor žejen po vodi, in kakor pajek muham, mladeničem mreže nastavlja samo, da bi katerega ujela, zadnjič ravno tistega iztekne, kateri ji prav do čistega oči izbriše; — in mladenič, ki Boga za svét ne vpraša, ampak si išče nevesto le po nečisti slaji svojega grdega srca, poslednjič ravno tisto dobi, katera mu prav do hladnega groba župo vpiha. Zatorej: ne išči ti veliko, iskal bo Bog namesto tebe. . . .«

»Popolnoma srečen pa ne boš, ali stopiš v zakonski stan ali v samskem ostaneš, zato ker polne sreče na tem svetu ni . . . In vi, kateri niste poklicani v zakonski stan, bodite z menoj vred še toliko bolj veseli; zakaj kolikor imenitnejše je solnce nad zvezdami, toliko imenitnejši je pred Bogom deviški čez zakonski stan!«

Prelepe besede je govoril tudi o vredni pripravi na zakonski stan :

»Bogu lepo služite, in ni dvoma, Bog vas bo pripeljal v vam namenjeni stan, in v pravem času bo tudi razsvetil vašo pamet in vam poslal take okoliščine, da boste lahko spoznali svojega bodočega zakonskega tovariša. Bolj vam je znano, kakor meni, pobožni poslušalci, da dolgo znanje, posebno grešno znanje redkokedaj srečen zakon za seboj pripelje, prav velikokrat pa nesrečnega, še večkrat pa celo nobenega . . . Ali hočete mar že zdaj, dokler še v prelepem deviškem stanu živite in še imate največ časa in priložnosti si za nebesa zakladov nabirati, ali hočete mar že zdaj svoje srce razklati in le polovico Jezusu dati? — ali ne zasluži križani Jezus celega? Zato vas še enkrat zarotim pri vsi ljubezni srca Jezusovega, katero je do zadnje kaplje svojo kri za nas prelilo, — raztrgajte še danes vse grešne zaveze, s katerimi ste se zoper voljo božjo in v veliko nevarnost svoje duše zavezali; in dokler v deviškem stanu živite, dajte celo srce Jezusu! Pobožne device, Jezus naj bo zdaj edini ljubej vaš; in vi mladeniči, ljubezen do Jezusa naj bo zdaj edina nevesta vaša! Tako bo srečen in poln zaslužnja pred Bogom vaš deviški stan, pa boste tudi vedno lepo pripravljene na zakonski stan.«

»Kakoršna bo v deviškem stanu vaša ljubezen do Boga, takšna bo v zakonu vaša ljubezen zakonska. Navadite se že zdaj biti prizanesljivi, potrpežljivi, pohlevni, krotki, molčeči; učite se prenašati vsacega človeka, premagujte se ter si prizadevajte z vsakim človekom v miru in zastopnosti živeti. Tako bote zmiraj pripravljene, biti tudi pohlevni in dobri možje in žene, naj vas zakliče Bog v zakonski stan, kedar bodi. Dobro se učite vsak po svojem spolu vsa dela opravljati, katera bi vas utegnila v

zakonu zadeti; kolikor rečij znaš, za toliko ljudij veljaš. Bodite prav pridnih rok; lenoba zapravi časno srečo, a tudi dušo stori nesrečno. Navadite se že zdaj biti varčni. . . . Če hočeš v jeseni žeti, moraš že na spomlad sejati, in če hočeš stare dni kaj imeti, moraš že v mladosti, kar je prav, varčevati začeti».

«Ne razvadite se predobro jesti in piti in premeško živeti. Bodite zadovoljni s tisto mizo, katero vam Bog po vašem stanu pogrinja. Človek ne živi zato, da bi dobro jedel in pil, ampak on jé in pije zato, da živi. — Bodite sicer v svoji mladosti zmirom veseli; sv. pismo namreč uči: «Veseli se, mladenič, v svoji mladosti, in tvoje srce naj bo dobre volje v dneh tvojih mladosti; toda vedi, da te bo Bog čez vse to klical na sodbo.»¹⁾ — Veselje človeku vsako delo polajša, in veselo srce nam oslajša težavno življenje; ali vaše veselje naj bo po nauku sv. apostola »v Gospodu«²⁾, to je, brez greha. Praznih in nespodobnih norcev se vselej ogibajte; imejte Boga vedno in povsod pred očmi; bodite pametni in postavni — pamet je boljša ko žamet.»

»Ljubi sini in hčere, zdaj se učite od svojih starišev, kako je treba otroke v božjem strahu rediti; zdaj pridno opazujte, kako težke dolžnosti da stariši imajo do svojih otrok! Polajšate jim njih skrb, radi jih ubogajte; zvesto izpolnjujte četrto božjo zapoved . . . in glejte! Bog vam bo dal svoj blagoslov, da bote tudi v zakonu zvesto izpolnjevali, kar četrta zapoved starišem nalaga. Bodite v samskem stanu dobri otroci, vbogljivi, pridni in pobožni sini in hčere, in tako bote zmiraj pripravljene, biti dobri stariši, pobožni očetje in matere, naj vas Bóg v zakonski stan kliče, kedar bodi . . .«

»Z zlatimi črkami pa v svoje srce zapišite nauk, da že v deviškem stanu svoje srce v živi veri in nepremagljivem zaupanju v Boga utrdite. Te dve čednosti, vera in zaupanje v Boga, ste dve najmočnejši podpori

¹⁾ Pridig. 11, 9.

²⁾ Fil. 4, 4.

za zakonske ljudi v križih in težavah zakonskega stanu. Mladi ljudje, kedar se ženijo, si le zlate gradove, veselje in srečo v zakonskem stanu obetajo, zato ker jim še skušnje manjka. Toda ljubi stariši, le povejte svojim sinom in hčeram doma, koliko križev, težav in skrivnih britkostij zakonski stan s seboj pripelje!«

»Nemila smrt pobere starišem pridne otroke, odtrga od ženinega srca dobrega moža in vzame možu pridno ženo, edino njegovo podporo. Ljubeznivi ženin spremeni se v hudega, trdosrčnega, neusmiljenega moža, kateri z ženo hujše, kakor z deklo ravna; pa tudi ljubezniva nevesta le prepogosto svojo naturo spremeni, ter postane huda, zabavljiva, jezična, zapravljiva, razuzdana, nezvesta žena, pri kateri živeti je gorjé!«

»Kužne bolezni razgrajajo pri živini, in kar so tedne in tedne težavno obdelovali, vkonča jim huda uima na eden dan po goricah in na polju . . . Lačni in raztrgani otroci vpijejo in prosijo kruha in oblačila, milo jih gledata oče in mati, pa kaj, da ni začem kupiti. Potrebe in bolezni pridejo v hišo, pa kaj, da ni v roke vzeti kaj. Stariši komaj čakajo, da bi otroci odrastli in jim vsaj na starost pomagali; ali glej! otroci zrastejo, toda namesto starišem pomagati, jim z zaničevanjem in žalostjo plačujejo, in ti, katerim so stariši življenje dali, svojim lastnim starišem smrt želijo. O takrat poka od žalosti očetovo in materino srce! »Ali še je Bog in Oče v nebesih« zdihujeta in »Bog je pozabil na naji« obupujeta! O, ni pozabil na vaji dobri Bog, ljuba zakonska! Trdno verujta: Še živi naš ljubi Bog in dobri Oče v nebesih, ki tudi vaji ljubi in za vaji skrbi ter vé, kako se vama godi. Trdno tudi zaupajta va-nj: on ki ptičice pod nebom živi in cvetlice na polju tako lepo oblači, tudi človeka pozabil ne bo. Da! če je tema pred našimi očmi in noč, in ni nikjer več pomoči za nas, takrat se nam vera in upanje v Boga, kakor dve mili zvezdici na nebu, prikažeta ter nas vabita, pogledati proti nebesom, kjer naš stari, dobri Oče živi, ki nas svojih otrok pozabil ne bo. Glejte mladeniči in dekleta! vse to tudi vas lahko čaka v zakonskem stanu. Da torej v tacih in tolikih križih in težavah nad božjo pre-

vidnostjo ne obupate, treba je, da živo vero in trdno zaupanje v Boga v zakonski stan s seboj prinesete . . .«

»Kakor hitro se v zaroke podate, pametno in modro juterno pismo napravite . . . Mladim ljudem skušnje manjka, in kedar se ženijo, nič naprej ne pomislijo, kaj bo, ako utegne mož umreti? — ako bi mož utegnil ženo zaničevati? — ako bi v testamentu na-njo pozabil? — ako bi jo otroci na starost zavrgli? Z vsako sladko besedo se dajo zanoriti in menijo, da se le oženijo, potem je že vse dobro in prav. Ali to, ljuba mladina, ni po pameti. Le pogledjte okoli sebe, kako se marsikateremu staremu možu, posebno pa ženam zavoljo pomanjkanja pametno narejenih pisem godi! Celo življenje se je pridna žena trudila pri hiši in pri otrokih, na zadnje pa še toliko njenega ni, kakor bi si bila lahko prihranila, ako bi bila v mladosti za deklo služiti šla. Zato posebno vam dekletom rečem, zakaj ve bote največkrat goljufane, nikar sladkim obljubam preveč ne verjamite! Črno na belo mora vse zapisano biti, kar se vam obljubi; pametne priče tudi s seboj vzamite, ki bodo vse okoliščine modro prevdarile in lepo poskrbele za vas. Varujte se mož brez dobrega imena in vinu udanih, kateri se večkrat s poličem vina podkupiti dajo; v lice vam bodo sladko govorili, zraven pa vas ogoljufali od vseh strani. Torej pametno juterno pismo bodi vaša prva skrb . . .«

Nič manj navdušeno razlaga Kosar svojim ovcam dolžnosti zakonskega stanú.

»Največja dolžnost v zakonu je resnična, nasprotna ljubezen. Ali ravno pomanjkanje te sv. ljubezni toliko zakonov nesrečne stori . . . Toliko je mož, ki imajo svoje žene kakor služabnice in deklet, kar pa ni po krščansko, ampak po pagansko. Tako se morate ljubiti zakonski, kakor je Kristus ljubil cerkev in je dal na sv. križu življenje za njo, in težav svojega stanú ne bote občutili več. Možu, ki svojo ženo resnično ljubi, še jesti ne diši, če njegova žena poleg ne sedi; in žena, ki pravo ljubezen do moža ima, še kosca kruha v usta ne da, da bi ga možu polovico ne prihranila . . .«

»Blagor zakonskima, ki sta pohlevnega in krot-

kega srea oba ter potrpežljivo nosita butaro eden drugega in si rada prizanašata, kakor Bog nam vsem prizanaša! Kakor dva angelja bota mirno in srečno skupaj živela. Ali gorje ženi, ki jezljivega in trdosrčnega moža ima! V dno pekla jo bo zaklel, hujše kakor z živino bo ravnal ž njo, z ženo bo hišo pometal. Gorje pa tudi možu, ki pikro, hudo, jezično ženo ima. Kakor klopotec na vetru, bo noč in dan v hiši regljala; ne storil, ne stopil — še dihnil ji mož prav ne bo. Še angelju bi pri njej potrpežljivosti zmanjkalo«. . . .

»Kako se pa po hišah godi, kjer gospodar in gospodinja svojih opravil ne zastopita. . . . Ne ve ona nič, in on tudi nič. Ona ima vse narobe v hiši in kuhinji, on vse narobe pri živini in na polju. Ne ve ona, kedaj, kako in kam se katera reč spravi, kedaj se potrebuje, za kaj je dobra; ne ve on, kedaj in kako se to ali uno stori; sploh nobeno delo o pravem času storjeno ni. Če prodaja, bo goljufan, če kopuje, bo spet goljufan; z eno besedo, kakor pesen o bedastem kmetu poje: on je povsod Boštjan — goljufan«. . . .

»Nevarna je v zakonu tudi zapravljevost. Gorje hiši, ki gospodarja igravca ima! Za nobeno delo ne bo. Raztrgani bodo otroci hodili, krvave solze bo točila nesrečna žena; vendar poprej jenjal ne bo, dokler se mu beraška palica v roke podala ne bo. Gorje hiši, ki gospodarja pijanca ima! Še soli ženi ne kupi, dokler sam po krčmah dobro živi. Druge po krčmah napaja, doma pa otroci od glada vreščijo. Druga ženi ne privošči, kakor glavo polno skrbij in objokane oči. Že poprej zapije, kakor pridela, in kar še na trti cveti, že več njegovo ni. Gorje hiši, ki gospodarja bahača ima! Koder hodi, se baha; s polnimi rokami denar izmetava in prilizavcem kupuje piti, dolgovi pa rastejo, kakor mah na strehi, vendar ne jenja poprej, dokler se mu ne zgodi, kar pregovor veli: bahač — berač. — Toda ženska zapravljevost večjidel še moško prekosi. Gorje hiši, ki razvajeno gospodinjo ima. Možu bo kuhala v oblicah krompir, sama pa na tihem od hiše prodaja in pije kofé. Gorje hiši, ki gospodinjo pijanko ima! Grše reči solnce ne obsije, ko pijano žensko. Gorje hiši, ki gospodinjo gizdavo in

prevzetno ima! Dvakrat več bo v štacuno znosila, kakor oba prigospodarita. Na pol po gosposko se bo nosila, pa tudi po gosposko ne bo nič delala. . . .

Tako priljudno torej pridiguje Kosar o reči, o kateri ni lahko govoriti, zlasti težko pa še za mladega in neskušanega duhovnika. Kosar vidi ljudem v srce in čuti sam vse potrebe ljudstva. Ni se torej čuditi, da se je ljudstva kar trlo pri njegovih pridigah: ovce so hitro spoznale glas dobrega pastirja. »Nikdo se ni mogel ustavljati njegovi besedi in ljubezni njegovi«, tako še zdaj govore v Poličanah stari ljudje.

Kosar bil je pa tudi ljubljenec vseh otrok v župniji. Otroci so se ga držali, kakor bučelice cveta, in so prijazni in bogoljubni nauk pili iz njegovih ust. Če jih je karal, storil je Kosar to tako, da ni bilo nikdar ljubezni na kvar. Nek učenec pri molitvi ni sklenil ročic, kakor je treba, in kateket ga posvari, rekoč: »Poskusi vendar, znaš-li tudi ti tako lepo ročice skleniti, kakor tvoj soseď«. To učenec — zdaj star mož — še pomni. Svaritev v ljubezni je kakor trpki sad, kuhan v sladkorju, ohrani se dolgo časa in tekne.

Kosar bil pa je tudi vnet za časni in večni blagor drobnih svojih otrok. Nujno opominja stariše na njih dolžnosti in jim v posebnih govorih daje zlate nauke o telesni in duhovni izreji otrok. Tukaj nahajamo zdrave misli in jedrnate stavke, kakor bi govorile bukve prigovorov same. Naj jih nekoliko zabiležimo!

»Nobeni stariši si šibe ne želijo, akoravno si jo mnogi po svoji nespameti in zanikernosti sami spletajo, katera jih bo enkrat tepla do belih kostij. — Kakoršna zemlja, takošno drevo. — Dokler je voda zastonj in metla tudi veliko ne velja, je snaga še vedno dober kup. Če si šestkrat na dan lice ali roke umažeš, si jih tudi šestkrat na dan zopet umij. — Drevo, katero je rastlo za vetrom, huda burja rada ulomi; ali drevesce, ki je na veternem kraju rastlo, se hrabro ustavlja tudi hudim vetrovom. — Pridna roka se tudi nesreče ne ustraši. — Lenuh ali krade, ali tudi strada raje, kakor da bi za delo prijel. — Delavnost ohrani zdravo dušo in telo. — Surovost je otrokom povsodi na poti in jim

vrata zapira; priljudnost pa jim povsodi vrata in srca odpira — Lahko se bodo vaši otroci boljšega kruha privadili, ali težko se bodo slabega navadili, če so od vas dobrega vajeni. — Zdaj ti sam piješ in svojega sinka piti učiš; ali prišla bodo leta, da boš slab in star in vina potreben, toda takrat bo nosil sin ali hči od hrama ključ, in tebi, potrebnemu požirka privoščila ne bota, ampak v svoji pijanosti te bota treznega in solznega skozi vrata suvala. — Ni je rožice čez vijolico, ni je čednosti čez ponižnost. — Od gizdosti v nečistost je le ena sama stopinja.«¹⁾ — Sicer bi pa morali vse te govore do pičice prepisati, če jih hočemo po vrednosti oceniti.

V tej dobi prevedel je iz Nemškega šaljivo a podučno pesem »Kmet pod hrastom«. Kmetu ni prav, da mogočni hrast ne nosi buč mesto želoda. Ko pa spečemu pod hrastom želod rani lice, mu je zdaj všeč, da mu buča ni razbila glave.

Kosar bil je za svoje župljane res pravi špirituval. »Jaz vas povabim, ljubi farani, za prihodnji štiridesdanski post na duhovne vaje. — O da bi vas le za dva ali tri dni mogel okoli sebe zbrati, da bi ničesar drugega ne delali, kakor pred Bogom najimenitnejše resnice sv. vere premišljevali! — Ker pa to niti meni, niti vam mogoče ni, želim pa vsaj toliko storiti, kolikor je v naših okoliščinah storiti moči, in vam v tekočih pridigah od danes noter do velike noči ravno tiste resnice razlagam, kakor jih cerkev pri duhovnih vajah premišljevat priporoča.« —

V Poličanski fari vzbujalo se je novo duhovno življenje, kakor se prebuja zemlja, če jej vroči žarki pomladanskega solnca začno gibati otrpnelo telo. Na leci si Kosar srca pridobiva, v spovednici jih potem opira v krvi Jagnjeta, a v šoli pripravlja si nadepolno drevnico, in tako se kaže povsod sad uspešnega njegovega pastirskega delovanja.

Nova ura je torej dobro šla in lepo kazala, ko jo nenadoma ustavi prst božje previdnosti. Zgodilo se je

¹⁾ Drobt. 1852, str. 20.

pa to na praznik Oznanjenja Marijinega l. 1848. Pomladansko solnce je že precej živo pripekalo na hrbet pobožnih romarjev, ki so od vseh strani prihajali k podružnici Matere božje na Ljubečno. V kreber stopa precej naglo tudi mladi Poličanski kaplan, da ondi opravi božjo službo. Dasiravno bolj suh gospod, vendar se od časa do časa odkriva ter briše pot s čela. Znoja bilo je krivo — kakor smo že rekli — nekaj solnce, nekaj visoki in strmi breg, več pa še gorečnost Marijinega služabnika, ki mu ni pustila počasi hoditi, nego kakor je nekdanj Marija jadrno šla na gore pozdravljat Elizabete, tako je danes Marijin sin brzo hodil na breg, da Marijo ponižno pozdravi ter oznanjuje čast in slavo ljube — Ljubečne Matere božje.

Ljubečna Marija slovi daleč na okoli in verni kristjani se radi zatekajo v njeno obrambo. Starodavna cerkva na prijaznem bregu je vselej prenapolnjena, kolikor se tamo opravlja božja služba. Zlasti pa zdaj radi prihajajo Poličanski sosedi na Ljubečno, ko je g. župnik ¹⁾ Marijino cerkvico popolnoma prenovil. Goropadno je, da milostna podoba Matere božje tukaj ni na velikem oltarju, nego na oltarju pod zvonikom pri velikih vratih.

Ko Kosar prisope na breg, vstopi v hišico, ki ondi služi duhovnikom, ki pridejo tje obhajati božje službe. Sobica je pa mrzla in še polna vlažnega zimskega zraka in mraz je še tem hujši, ker zunaj že veje topla pomladanska sapica. Tudi škoda še ni imela časa, podučiti mladega duhovnika. Kosar se torej predolgo mudi v mrzli sobici, in ko stopi zopet na solnce, že ga trese mraz: bil se je prehladil.

Na pridižnici bori se notranji ogenj vnetega označevalca Marijine slave z zunanjim telesnim mrazom ter ga hoče premagati. To se mu pa le deloma posreči. Pred oltarjem ga potem zima tako prevzame, da more sv. mašo končati le z velikimi težavami.

Vsled prehlajenja Kosar nevarno zboli za pljučnim vnetjem. Marija Ljubečna mu je izbrala križ, in

¹⁾ Gosp. Ivan Lenart.

pri Sv. Križu v Poličanah mu ga je Izveličar naložil na ramena, da tako njegovo ljubezen očisti v peči. Kosar težki križ veselo zadene na ramena in ga junaško nosi celih sedem let.

V tem dolgem trpljenju obhaja ga skušnjava, da je zdaj njegovo duhovniško življenje prazno, in da je teh sedem let bolezní za njega sedem nerodovitnih klasov, in radi tega išče tolažbe pri svojem škofu. Škof Slomšek pa mu odgovori in ga tolaži, rekoč: »Svojo bolezen morate vedno gledati z očmi sv. vere, in ne bo vam nikoli manjkalo tolažbe. Saj vi trpite in molite tudi za sv. cerkev, in to je dosti in več vredno, kakor navadni težak v vinogradu Gospodovem.«

Pomladi 1848. l. bila je razburkana vsa Evropa. Kosar pa leži na smrt bolan v svoji sobici. Rajni je rad pripovedoval, da so tiste dni tudi v Poličanah svobodi godli in enakopravnosti trobili ter oznanjevali bodočo srečo ljudstva. Te pojave iz ceste slišal je bolnik v postelji, a ne da bi se jih zbal, nego razvedrili so mu čestokrat srce; samo da so mu potem v vročinski njegovi bolezní sami godci in svobodnjaki plesali pred očmi. Prekucija je pa res podobna vročinski bolezní, v kateri bolnik sicer prijazno blodi; a kadar se zbudi, čuti nasledke hude bolezní. Prekucija podrla je marsikaj starega, kar bi nam še dobro služilo, a prevrgla je tudi reči, ki niso več sodile za sedanje čase — kakor roboto in desetino. Ustaši trebajo najtreznejšega zdravnika. Zato so tega leta morali trezni Hrvati stopiti na Dunaj, da so dali upornikom smodnika dihati in jim puščati z bajonetom, da jim je minola omamica.

Kosar precej sluti, kam meri prevrat in čuti, da solnce svobode, ki je izhajalo, za katoliško reč nima toplote. Kakor vsaka prekucija, je namreč tudi prevrat l. 1848 predvsem napadal duhovnike ter se zaganjal v sv. cerkev, kar je pa sicer naravno, ker prav sv. cerkev mora se ustavljati vsakemu prevratu in torej po svojem poklicu obsojati prekucijo. Kosar piše: »Mirno tečejo v lepem vremenu vode v svojih strugah, se v solčnih žarkih prijazno lesketajo in nosijo blagoslov božji po deželi: ali kedar se ob deževju vode napnejo, prederó

togotni valovi vse brege in jezove, cveteča polja in rumene žetve z blatom in peskom zasujejo, te prestrašijo ljudstva in dežele z smrtjo in pogubo. Tako so mirno — še le preveč mirno — vsi sanovi med seboj živeli, dokler je poprejšna nesrečna vlada duhove strahovala ter vsako prosto razvitje človeškega duha zabranila. Ali zdaj, ko so narodi strli stari jarm in okove nevredne sužnosti otresli, so skoraj vsi stanovi meje svojega poklica in svojih pravic prestopili, in zmešnjav, sovraštva in preganjanja med nami je toliko, da marsikedo z britkim srcem gleda v prihodnost. Kdo bi si bil mislil, ko nam je meseca sušca mila zarja svobode prisijala, in smo jo z drugimi stanovi tudi mi duhovniki z materjo katoliško cerkvijo veselo pozdravili, misleč, da bo v solčni svetlobi prave krščanske svobode tudi sv. katoliška cerkev svoje pravice dobila in svojo nebeško lepoto lepo razvijala, — kdo bi bil takrat mislil, da bo hudo vreme sedajnih prekucij vso svojo jezo in togoto razlilo ravno nad dukovskim stanom in nad sv. katoliško cerkvijo!«¹⁾ To so bili nazori bolnega Kosarja o prekuciji.

Kosar hudo bolezen srečno prebije. Ljudje so ga obsojali na smrt, a ljubi Bog ga je pomiloščil. Sredi meseca aprila ustane iz postelje, da se sprehaja in maja — kakor senca — po pomladanskem solncu. Bilo je pa jasno škofijstvu nič manj, ko njemu samemu, da mu ne bo več moči težavne Poličanske kaplanije opravljati, in zato je bil prestavljen v Vojnik za drugega kaplana. Škofijstvo je sodilo, da bo tamo lažje se lečil, ker ne bo več tako hudo vprežen.

Bolezen je Kosarju dalje časa zapirala usta, da ni mogel pridigovati, zato bilo mu je pa pero tem zgovornejše. V »Celjskih Novicah« je neka osa napadala deviški stan duhovnikov ali celibat in mu je hudo opikala lepo lice. S tem je strupeno pero podlega pisarja ranilo punčico Kosarjevega očesa, in Vojniški kapelan, dasi na telesu bolehen, a zdravih načel in vrlega duha, vzdigne se in celjskega pisarja tako glasno kliče

¹⁾ Prijazni list vernim Lav. škofije.

na boj, da se je celjska muha potajila in si odsihmal ni upala več na svetlo. Kosar je napisal »Prijazen list vernim lavantinske škofije«,¹⁾ v katerem svari naše pobožno ljudstvo pred celjskim prerokom v ovčji obleki, in v katerem celjskemu nasprotniku toliko grenkih nameša v njegovo veselje, da ga je potem dolgo časa bolela njegova plitva glava. Najpred mu s tehtnimi razlogi podere papirnato hišico, katero si je nasprotnik postavil, da bi v njej pobijali celibat, in potem mu pod jasnim nebom tako prepričalno dokazuje vrline celibata, a ugovore pisača pa stavi na laž, da si njegov nasprotnik ne upa več namočiti peresa.

Koncem svojega »Prijaznega lista« piše Kosar: »Sicer levica vedeti ne sme, kar dá desnica, vendar prisiljeni še tukaj pristavimo: Poprašajte vi, deviškega stanù zaničevalci, popotne rokodelce in berače, revne in bolnike po farah, kje še najdejo najbrže usmiljenega Samaritana, ali ne med duhovniki? Dokler se ubogi na marsikatera vrata posvetnih gospodov potrkati ne upajo, se mašnikom še vedno zaupljivo približajo, pričakovajé od njih usmiljenja in pomoči. Ali bi bilo to pa tudi oženjenim duhovnikom storiti mogoče, ako bi pri pičlih letnih plačilih skrbeti imeli za ženo in otroke? . . .«

»Neoženjeni duhovniki bi bili — pravijo — državi nevarni? Naša misel je ta, da ravno zavoljo tega, ker neoženjeni živimo, državi še toliko več lahko dobrega storimo. Neoženjeni dubovnik veliko manj plačila potrebuje, kakor oženjeni. Koliko je župnikov, ki se morajo pri sedanji draginji z 300 goldinarji na leto z živežem, obleko in z vsem drugim preskrbeti; ali bi bilo oženjenim duhovnom to tudi mogoče? Naj bi se oženjeni duhovni postarali, koliko višje penzije bi morali za se in svojo rodbino dobivati? ali če bi odmrli, komu kakor državni ali pa soseski bi bile vdove in otroci v nadlego? Kolikokrat je treba duhovnikom zdravje in življenje v nevarnost postaviti; ali bi z enako srčnostjo to storili, ako bi oženjeni za ženo in otroke skrbeti morali? Ali bi se one dni višji Pariški škof s toliko

¹⁾ 4. okt. 1848.

mirnostjo med srdito ljudstvo v gotovo smrt podal, ako bi se bila doma jokala žena in otroci? Zakaj krivoverski oženjeni duhovniki tako pogosto in tako srčno v neznane kraje med divje narode ne grejo, kakor naši deviški misijonarji? Zakaj nič ne beremo, da bi se oženjeni krivoverski duhovni toliko let trudili med divjaki v mrazu in vročini, v neizrekljivem trpljenju in pomanjkanju, kakor naši neoženjeni misijonarji? Zakaj nič ne beremo, da bi se bili oženjeni krivoverski duhovniki noter do strašnih muk in krvave smrti med divjaki prizadevali, kakor to tolikrat o naših neoženjenih misijonarjih beremo? Kaj porečejo ti meseni slepci, če jim sledečo prigodbo povemo: »Pred nekimi leti, piše Gaume, je kolera v starem in novem svetu, najvišjo stopinjo dosegla. Vsi časopisi so pripovedovali o krivoverskih duhovnih, kateri so vrata svojih hiš le napol odpirali, in tistim, ki so jih k bolniku klicali, odgovorili: Mi ne moremo iti, imamo ženo in otroke, pojdite h katoliškemu misijonarju. In katoliški misijonar je tekel k bolniku, in njegova čudopolna ljubezen je več ko enkrat najslajše plačilo prejela, — otroci zmote vračali so se v naročje sv. cerkve.«

»Dokler niso mašniki oženjeni, je tudi svobodna med nami sv. katoliška cerkev, bo lepo cvetela sv. vera: z oženjenimi mašniki pa bi lahko vladarji cerkve pometali. Naj nam zdaj vzamejo vse premoženje, in naj nam dajo beraško palico v roke, deviški mašnik se tega ne vstraši. Pobožni duhovniki bodo od pobožnih kristjanov vedno potrebni živež prejeli; tudi človek sam za sebe veliko ne potrebuje, je sam za sebe tudi z malim zadovoljen, in sam za sebe lahko trpi. Ali naj bi bili mašniki oženjeni — iz ljubezni do žene in otrok bi se bali deželski vladi, tudi če bi to dolžni bili, ustavljati ter bi v vse dovolili, in cerkev in vera bi prišle v nevarnost. To je tudi sv. cerkev in so rimski papeži od nekdanj spoznali, da cerkev tako dolgo popolnoma svobodna ne bo, dokler bodo mašniki v zakonu živeli. Zato so jih od zakonskega jarma osvobodili, da bi svobodni mašniki varovali svobodno cerkev. Iz vseh teh vzrokov ljubimo mi deviški stan, ki nam

ga je zapovedala sv. cerkev; mi ne bomo cerkve nikdar silili, da bi nas od te postave odvezala, pa tudi cerkev nikdar te postave preklicala ne bo. — Vi pa meseni hlapci, ljudstva zapeljivci, sv. vere sovražniki, duhovskega stanu nesramni obrekovalci! le pojdite tje v Frankfurt na Nemško ali pa na Dunaj. Tam nas v velikem zboru deviškega stanu odvežite in nam dovolite ženiti se: zvedeli bote, da še v mašnikih plamen žive vere gori, in ljubezen do sv. cerkve tli v njih srcu. Celi svet se vam bo smejal, nobeden vesten duhovnik vas ne bo ubogal in poslušal, pa tudi ubogati ne sme. Sveta cerkev je dala to postavo, le ona ima pravico, tudi jo ovreči; ovrgla pa je nikoli ne bo, ker mi sami želimo v deviškem stanu živeti in umreti. Bodite pa tudi potolažene ljube duše! če bi se ravno kateri brezvestni mašnik našel, kateri bi se nove postave prejel, in se oženil: njegov zakon pred Bogom v nebesah veljal ne bo; v tisti uri ga bo cerkev iz svoje zaveze pahnila; škof mu bodo prepovedali sv. mašo brati in sv. zakramente deliti, pa bodo tudi vam ostro prepovedali od njega sv. zakramente prejemati, in če vam bo všeč, vi posvetni modrijani! bote vi cerkvenega izdajavca redili in njegovo ženo in njegove otroke.«

Tako vrlo more le devica zagovarjati deviški stan.

Trdimo, da je »Prijazni List« iz peresa rajnega Kosarja, dasiravno list ni podpisan. Vsaka beseda namreč oznanjuje slog Kosarjev, in vsaka pika potrjuje njegovo pisavo. Starejši gospodje nam tudi jamčijo, da je rajnci ta list pisal vsled naročila svojega škofa, in da je Slomšek, iznenadjen po tako ognjevitem spisu, svojemu ljubljencu podaril dvajsti cekinov. S to nagrado je prem Kosar potoval na Dunaj posvetovat se z odličnimi zdravniki zavoljo svojega zdravja.

V Vojniku je Kosar kaplanoval malih pet mesecev. Nekaj si je njegova gorečnost preveč upala, nekaj pa še tudi pljuča niso bila popolnem izlečena, in zato začne koncem septembra hujše kašljati in tudi kri pljuvati. Mora torej nehoté iti začasno počivat.

Za pokoj Kosarju ni treba iskati zavetja; doma mu je odprta očetova hiša, kjer mu bo stregla mate-

rina ljubezen. Koncem septembra l. 1848 se torej žalosten preseli v vesele Braslovče.

Pokoj — to je bila huda pokora za Kosarja, ki je ljubil delo. Po zdravnikovem naročilu ne sme napijnati ne telesnih močij, ne utruditi svojega duha. Toda uda se v božjo voljo. Življenje mu doma teče enolično. Opravljati duhovne molitve, obiskati domačo cerkev in dekanijski hram, to mu je bil vsakdanji opravek. Časih mu je bolenje nekoliko odleglo, časih se zopet shujšalo, kakor je že bolezen na pljučih dolgotrajna in neizvedljiva.

Še ne biva leta dnij doma, ko mu zbolijo ljubi oči in l. 1849. tudi umrje. Žalost za rajnim dobrim očetom je potrtega Kosarja še bolj pobila. Leta 1850. in 51. se nekoliko boljše počuti; zato pa se semtertje že upa kaj napisati za »Drobtince«, nekaj da pero ne zrjavi, nekaj pa gotovo tudi, da si čas krati; delaven bolnik se namreč najrajši zbok tega pritožuje, da ne more delati: o da bi vendar že zopet kaj prijeti in delati mogel!

Najprej je Kosar namočil pero, ko se v Braslovčah zve žalostna novica, da je v Št. Andražu preminol stolni kapelan Jožef Tavšl, še le 30 let star, ki je nekoliko mesecev poprej še v Braslovčah kaplanoval, in katerega Kosar imenuje »enega svojih najljubših prijateljev«. Postavil mu je torej v »Drobtincah« vreden spomenik.¹⁾ Ljubeznjivi sonet, s katerim prične opisavati življenje prijatelja, pravi Kosar, je »prijateljske ljubezni izvir.« Sonet se glasi:

„Ovela tam leži na smrtnem pragi
Lepo dišeča roža ino zala;
Da se nje slava bo v „Drobtincah“ brala,
Dovoli mi, prijatelj moj predragi.

Šaj je že tehtano na božji vagi
Življenje tvoje; cene zdaj mu hvala
Ne bo povišala, ne zmanjševala:
Le nam služila bo v spomin preblagi,

Ki še žalujemo, da zvezda mila
Življenja tvoj'ga, katera ljubeznivo
Je mnogim v izgled naprej svetila,

¹⁾ „Drobtince“ 1851.

S prijaznostjo nam še nepozabljivo,
Tak' zgodaj za ta svet je ugasnila,
Vtrnivši v groba hišo se trohljivo.“

Iz tega časa, kakor sodimo po pismu in po pisavi, je tudi njegov spis »Šola molitve«, ¹⁾ o katerem ne vemo, da bi bil kje natisnjen.

V obliki dialoga ali razgovora uči Kosar Bogomila, svojega mladega duhovnega sina, prav Boga moliti. Spis je namenjen »Drobtincam.« Pisatelj namreč razgovor tako-le končuje: »Ako bi pa utegnil, ljubi bravec »Drobtinic«, biti radoveden, kdo je ta Bogomil, ti odkrito povem, da sem v resnici mislil, da je tebi tako ime.«

»Kamen na srcu«, podučno povest, deloma v vezani besedi ²⁾, prevedel je Kosar iz nemškega izvirnika. ³⁾ Neki plemenitaš nosi po svetu »kamen na srcu« (smrten greh), in se ga ne more nikjer znebiti. Še le ko se ga skesano spove, vrne se mu dušni mir.

Nad njim svet' križ mašnik stori
In glasno čez nja moli,
Po svoji sveti volji
Naj Bog mu grehe odpusti.

Ali kdo popiše rajski mir,
Občutljeje kdo svete,
Zdaj v grešniku vnete,
Sladkosti vse nebeški mir!

Dobro je prevedel iz nemškega ⁴⁾ tudi balado »Jelen v gozdu«. Tukaj le par vrstic:

„O jelen, mladi jelen! ti strelca ne poznaš,
Prej strel'c ne jenja zelen, da mu življenje daš.
O joj! spet puška počí — prepozen zdaj je strah,
Scer enkrat še odskočí — al' mrtev pade v mah.

Neskrbni mladi jelen, si ti oj grešnik sam!
Smrt pa je strelec zelen, povsod ti za petam';
En- dvakrat le postraši, predramit nas želi,
Gorjé pa duši naši, ko v tretje zagromi!“ ⁵⁾

¹⁾ Rokopis se nahaja v zapuščini.

²⁾ Drobt. 1851.

³⁾ Erzählungen und kleine Schriften von J. Em. Veith.

⁴⁾ Erzählungen und Humoresken von J. Em. Veith (3. Bd.)

⁵⁾ Drobt. 1852.

Zlasti gladko teklo mu je pa pero, ko je opisaval življenje »Matevža Nakar, sirskega nadškofa in velicega služabnika božjega«. Nakar bil je potomec žlahtne rodbine v Mosulu, ki je bila že od davnih časov udana tako zvani Jakobovi krivoveri. Tudi mladi Matevž bil je krivoverec in pozneje krivoverski mašnik in nadškof v Mosulu. Mladi nadškof je ves gorel za vero svojih očetov in je katoličane, ki so v tistih krajih sicer bolj redko nasejani, silno preganjal. Nakar prišel je preganjat katoličanov tudi v mesto Alepo; a ondi sreča ga milost božja. V samostanu lazaristov prepriča sivolas misijonar Nakarja njegove zmote tem laglje, ker vé, da Nakar ne preganja katoličanov iz hudobije, nego iz nevednosti, kakor nekdanj sv. apostol Pavel, meneč, da opravlja Bogu prijetno delo, če katoličane preganja.

Kakor je bil Nakar prej krut preganjalec cerkve Kristusove, tako postal je zdaj goreč njen apostol. Toda s tem nakoplje si srd Jakobovcev in njihovega patriarha. »V temno in mokrotno podzemeljsko ječo so ga vrgli in mu dali težke verige okoli vrata. Ali srd patriarha s tem še ni bil utolažen. Zvezanega ukaže peljati v neki samostan in ga tamkaj vreči v izsušeni vodnjak, kjer ne dobi druge hrane, kakor vsakih 24 ur mali kosček kruha in vode. Vsak dan ga iz vodnjaka potegnejo ter vržejo na stol, kjer ga patriarh z lastno roko tako dolgo s palico tepe, dokler mu roka ne obnemore. Slednjič mu ukaže, krono z železnim trnjem vpleteno na glavo djati, v njo potisniti, potem ga zapreti v malo izbico, in okna in vrata zazidati, naj tamkaj gladi umrje. Neka Kurdiška princesinja gre po božji volji mimo Nakarjeve stanice, sliši milo njegovo zdiho vanje in ga reši.«¹⁾

Nas je neka opazka v tem životopisu nagnila, da smo tukaj posneli nekoliko črtic iz življenja junaškega spovedovalca sv. vere. Kosar namreč govoreč o lazaristu, ki je spreobrnil Nakarja, piše pod črto: »Lazaristi so duhovniki sv. Vincencija Pavlanskega, kateri imajo svoje misijone v Aziji, Afriki in Ameriki, a tudi

¹⁾ Drobt. 1852.

v Evropi neizrečeno veliko dobrega storijo.«¹⁾ Ta prijazna in očitna pohvala delovanja oo. lazaristov nas namreč opozarja, da je Kosar menda že tačas na mislih imel, stopiti v družbo »misijonskih duhovnikov« ali lazaristov.

Svoje dni — kakor smo rekli — Kosar gledé svojega poklica ni imel nobenega boja, kakor ga mora biti marsikateri drug mladenič. Zato pa se vname zdaj tem hujša vojska v njegovem srcu, ki je več let vznemirjala njegovo dušo. Motila ga je namreč skušnjava, ali je stan svetnega duhovnika njegov pravi poklic, ali ni morebiti poklican v redovnika in v samostansko življenje?

Poizvedujmo, kako se je Kosarju rodila misel, da je poklican stopiti v družbo lazaristov. Pred vsem treba omeniti, da je Kosar bil pobožen in svet duhovnik, in nas torej ne more čuditi, če se njegov duh vspenja do popolnosti, in da mu v njegovih ušesih zvoní vabljiva beseda Kristusova: »Hočeš pa popoln biti, pojdi, prodaj, kar imaš, in daj ubogim in imel boš zaklad v nebesih: in pridi in hodi za menoj!« — Na dalje je ljubi Bog po hudi bolezni, ki je Kosarja spravila na kraj groba, tako glasno potrkal, da se je zvesti hlapec hitro popaščil na pot popolnosti, da ga smrt ne najde nepripravljenega. Skušnja namreč uči, da če eno skledico tehtnice obtežimo, drugo naglo nazeženemo kvišku, in da tudi človeška duša nikdar takovstrajno ne misli na Boga in na večnost, kakor če telo nosi težki križ dolgotrajne bolezni. Slednjič gotovo ni ostala brez vpliva na mladega duhovnika smrt ljubega očeta, katerega je ljubi Bog v najlepših letih moške dobe poklical na račun. Škof sam ga namreč tolaži zbok tolike zgube, rekoč: »Bodimo prepričani, da Bog taka obiskovanja zlasti nam duhovnikom rad pošilja, da bi ljubezen našega srca očistil, naše nagnjenje do mesa in krvi zatrl in nas celo in popolnoma za sebe pridobil.«

Radovedni smo še slišati, zakaj je Kosar mislil ravno na družbo misijonskih duhovnikov? Tukaj zopet poudarjamo, da je bila zlasti beseda njegov dar, kate-

¹⁾ Stran 110.

rega je prejel od Boga, in je torej celo razumljivo, zakaj je hotel vstopiti v družbo misijonskih duhovnikov ter postati misijonar. — V tem času obljubi tudi imenitna in imovita rodbina škofu Slomšekcu zdatno podporo, če bi ga bila volja, uvesti v svoji škofiji družbo misijonarjev sv. Vincencija. Poprejšnji cesar Ferdinand sam zanimal se je za to stvar. Ta ponudba bila je kakor vesel glas z nebes za dobrega pastirja, ki je bil velik prijatelj misijonov. Slomšek takoj predlog vsprejme ter odloči lepo in prostorno cerkev sv. Jožefa poleg Celja za misijonsko cerkev in hišico poleg cerkve za stanovanje misijonarjev. Toda kaj bodo nemški misijonarji v slovenski škofiji počeli? Družba je namreč imela sicer že dosti nemških duhovnikov, ali Slovenca še nobenega. Vendar apostolski škof se tudi te napote ne ustraši. Ali ni moči Bogu, ki more Abrahamu iz kamenna vzbuditi sinove, tudi sv. Vincenciju med Slovenci vzbujati duhovnih sinov?

Kosar torej sluti skrivne želje svojega škofa, naj bi misijonska hiša v Celju ne ostala prazna, in že je pripravljen vstopiti v družbo lazaristov. Kosar se namreč ni nikdar vojskoval zunaj vrste na svojo roko, ampak vedno je zvesto stal v vrsti ob strani svojega škofa, izvršujoč ne samo njegova povelja, nego tudi opazujoč želje njegove. S tem korakom je Kosar res oveselil srce svojega škofa. Ko mu namreč Kosar razodene namene svojega srca, odgovori mu Slomšek: »Močno me je razveselila vest, da ste se odločili vstopiti v družbo misijonskih duhovnikov sv. Vincencija, ker smatram vas celo sposobnega za ta poklic, če le ne bo ostro redovno življenje na kvar vašemu zdravju; kajti zvedel sem, da čestokrat bolehate in zavoljo svoje gorečnosti menda tudi premalo gledate na svoje zdravje. Pred veliko nočjo (1851) nikakor ne morete odpotovati;¹⁾ tudi bo treba počakati, kako se bodo politične spletke na Francoskem razvozljale. Če je trden vaš sklep, kazalo bi, da se prilično seznanite s francoskim jezikom, a da tudi molite, da ljubi Bog naše podjetje utrditi in blagosloviti blago-

¹⁾ V Pariz, kjer je glavno semenišče lazaristov.

voli. Toda presveta in premodra volja božja naj bo češčena v vseh rečeh! Po vuzmu vas pričakujem prav gotovo. Veselo alelujo vam želi vaš vas ljubeči škof Anton Martin.«

Toda Kosarjeva bolehavost prekriža vse njegove nakane za celi dve leti. Še le koncem l. 1853. se mu zdravje toliko zboljša, da je 1. novembra pri Sv. Jožefu v Celju v obleko misijonarja Sv. Vincencija preoblečen. Ustopil pa je že 14 dnij poprej, da se je pripravljajl z duhovnimi vajami na važni korak, katerega je menil storiti. O teh vajah imamo zabeležene »opombe« pred seboj. Kosar pravi: »Ko sem učinil vse, kar je bilo v mojih močéh, da spoznam svoj pravi poklic, hočem zdaj misel, da me Bog morebiti kliče v red karmelitov, smatrati za skušnjavo. Do dobrega prepričan, da sem po božji volji poklican v družbo misijonskih duhovnikov, se tukaj Bogu vsega darujem. Komur je Bog vse, temu svet ni nič. Zdaj hočem mir in veselje svojega srca iskati v tem, da sveta redovna pravila tudi v najmanjših rečeh kar najbolj vestno izpolnjujem, zlasti pa še sklenem, da lastne volje ne bom nikdar slušal in svojih želj nikoli razkrival, nego se vedno veselo pokoril volji svojih predstojnikov«.

Kosar pa v redovni stan ni bil poklican, zato pa tudi v tihoti samotne celice ni našel zaželenega miru. Nekoliko dnij po vstopu namreč piše: »Kam je zginil zlati mir iz mojega srca? Zakaj je moja duša tako neskončno nemirna in žalostna in mi srce preti počiti od bolesti? Odkod ta vroča želja vrniti se v svet? Zakaj mučim svoje srce s temi res otročjimi spomini na malenkostne in otročje radosti in razvedrila v domači hiši? Zakaj me tako teži ločitev od moje ljube matere, ki bo sicer njej in meni v blagor, in ki naju oba zagotavlja večnega in veselejšega svidenja v nebesih?«

V teh dušnih stiskah se hoče Kosar pregovoriti, da je vse to le skušnjava, ki ga hoče izneveriti njegovemu poklicu, zato se osrčuje: »Zahvali vendar Boga, moja duša, za to notranjo boleost in britkost, ki te tako silno ponižuje ter ti dá spoznati, kako slaba si sama

iz sebe, kako posvetna, mesena in mehkužna še si, in kako te je bil sam napuh, ko si se pred odhodom ponosno vedela kot junakinja, katera se z lahka odluči od vsega posvetnega. Prav je torej, o Gospod, da ta moj skriti napuh ostro bičaš po teh poniževalnih in hudih mukah. »Dobro za-me, da me ponižaš, da se učim tvoje postave.«¹⁾ — Prepričan sem, da si me ti, o Bog, vodil v to hišo, skušnjavi pa, ki me vabi iz tega hrama, hočem se ustavljati. Kaj pa, če bi ljubi Bog navezal na zvestobo v tem poklicu mojo blaženost, a na izstop iz reda moje pogubljenje? Samo takrat izstopim, če mi Bog očivestno naznani svojo voljo, drugače pa ne«.

V samostanu se mu bolezen zopet shujša. Kosar vpraša modrega in zvedenega zdravnika,²⁾ kaj mu je storiti? »Če hočete še kaj časa zemljo tlačiti, zapustite samostan in vun na solnce!« odgovori mu zdravnik. Od zdravnika poda se Kosar ves otožen k svojemu prijatelju, katerega je vedno rad nazival svojega »najstarejšega prijatelja«³⁾, ki je bil takrat mestni kaplan v Celju, da še od njega pozve božjo voljo. Dolgo časa se menita, sprehajaje se po izbi, in slednjič ga prijatelj prepriča, da se je treba naročbi zdravnika udati. Temu Kosar pritrdi, rekoč: »Jaz sem se Bogu vsega daroval, če mi podeli ljubo zdravje, da bi mogel uspešno delovati v družbi misijonarjev. Ker pa zdaj bolj boleham, kakor prej, menim, da je božja volja, da izstopim«.

Že 23. decembra l. 1853. se poslovi Kosar od Sv. Jožeta, govoreč: »Bolehal sem že prej, zdaj še pa zmiraj bolj; posebno pa so oči tako otemnele, da skoro nič ne vidim. Ako ostanem v vaši kongregaciji, imeli bi le križ z menoj, delati itak ne bom nikdar kaj mogel. Grem torej, morda mi ljubi Bog zunaj dá zdravje; ako pa ne, vsaj nadležen ne bom nikomur.«

V Braslovčah ga je njegova mati sprejela z veselim srcem. Toda kipeči valovi se ne dajo tako brzo

¹⁾ Ps. 118, 71.

²⁾ Dr. Kočevar v Celju.

³⁾ Orožen, stolni prošt Lavant.

potolažiti. Zdaj Kosarja zopet nadleguje in vznemirja misel, je-li prav storil, da je samostanu dal slovo ali ne? Beremo namreč v njegovem zapisniku: »Braslovče 3. januarija 1854. Jezus v presv. Rešnjem Telesu, moj učenik v nevednosti, moja luč v mojih tminah, moj svetovalec v mojih dvomih, voditelj moj na vseh potih življenja! Če sem po svojem izstopu zgrešil pravo pot, naj me zavrne tvoja vsegamogočna roka nazaj na pot, po kateri dosežem tisti venec, katerega si mi od vekomaj v nebesih pripravil.«

Odslej se mu je telesno zdravje vidno boljšalo, kakor bi mu ljubi Bog hotel pritrčiti, da je izstopil iz samostana. Z zdravjem vračala se mu je tudi ljubezen do pastirskega delovanja. Iz zanesljivega vira vemo, da sta spomladi meseca maja (1854) dan za dnevom z Braslovškim dekanom¹⁾ skupaj sedela ter sta sestavljala premišljevanja za prihodnji dan. Te prav rabne smarнице izdal je Stojan I. 1855. pod naslovom «Marije Rožen Cvet». Rajši pa, kakor živel, rad bi Kosar zopet enkrat pridigoval. Zgovorni Kosar namreč že več let ni bil na prižnici. Zato vedno moleduje in prosi dekana, naj mu dovoli zopet vsaj enkrat za poskus besedo z lece. Dolgo prosi zastonj, slednjič pa dekan nadležnemu prosilcu vendar izpolni voljo, toda samo pod tem pogojem, da ne govori dalje, kakor pičle pol ure; dekan noče prevzeti jamstva za njegovo zdravje, če bi namreč po predolgi besedi škodo trpelo.

Kosar že komaj učaka nedelje, da zopet enkrat stopi na prižnico. To je bil za njega pravi dan Gospodov. Njegovo srce je bilo prepolno, in da-si mu obilno teče beseda, vendar dolgo ne more srca olehčati: govoril je dobro uro. Ko potem pride ves vroč z lece, že čaka na-nj nevoljni dekan in ga pokara, rekoč: »Nesrečni človek! celo uro tedaj niste mogli najti konca? Bog vam grehe odpusti! Kdo bo pa odgovoren, če začnete zopet kri pljuvati?« Ko ta napor Kosarju ni škodoval, ohladila se je dekanu prva jeza, in Kosar smel je potem še nekaterekrati nastopiti.

¹⁾ M. Stojan.

Dokler je dobra mati živela, imel je Kosar ljubo domá; ali že 13. dec. 1854 mu jo je pokosila nemila smrt. Umrta je v njegovem naročju, mirno je izdihnila svojo bogoljubno dušo. Zopet se vznemiri njegovo srce, ki še itak ni bilo povsem potolaženo, in zopet se začne tudi boj gledé njegovega poklica. Skušnjava, katere se je že enkrat otresel, trka zdaj glasneje na njegovo srce: ali ni morebiti vendar poklican v red karmelitov? Vsled teh dvomov posvetuje se pismeno s karmelitom o. Serapionom v Gradcu, ki je bil njegov spovednik, kedar je zahajal h karmelitom opravljat duhovnih vaj. Toda pater Serapion bil je duhovnik treznega duha, in je s svojo odločno besedo precej streznil tudi Kosarja, katerega je toliko časa mamila misel na redovno življenje. Serapion mu piše: »Častivredni gospod! Vi iščete preveč notranje tolažbe in sladkega mirû, in odtod izhaja vaša neznosna boleost in notranja beda. Kar se tiče vaših želj po redovnem stanu, se vi v tem preveč ženete. Jaz sodim, da vas Bog pri toliki vaši bolehavosti noče imeti v našem ostrem redu. Razmere, v katerih zdaj živite, se mi zdé za vas celo primerne. Pred vsem treba Boga hvaliti, da se vam je zdravje toliko utrdilo, da morete zopet kaplanovati, in da vam dekan toliko prizanese, in da je vaš duhovni tovariš voljen, vas povsodi nadomestiti, kjer vi s svojimi še skromnimi močmi ne izhajate.« Kosar je namreč toliko okreval, da je bil 23. aprila 1855 nameščen za prvega kaplana v Braslovčah.

Ko se Kosar zopet loti dela v vinogradu Gospodovem, pomirilo se je njegovo srce in skušnjava zavoljo poklica ni ga več motila. Po dolgi vojski vrnil se je zvesti duši sladki mir, ki je ni več zapustil do smrti. O njegovem dušnem pastirovanju ljudje še zdaj vsi navdušeno govoré. Zlasti pa je bila zopet njegova beseda, ki je verne od vseh stranij vabila v Braslovče, da je prostorna cerkev čestokrat bila pretesna. Kosar pa svojim poslušalcem nikakor ni prizanašal, temveč hudo jih je prijemal in dosti ostro pridigoval. O grehu, o pokori, o štirih poslednjih rečéh govoril je najrajši. Njegova duša bila je menda še vedno nekoliko zamišljena v strogo

redovno življenje. Prej in slej namreč njegova beseda ni bila ostra, temveč mila, bolj ljubezniva kakor stroga. »Dolgo pridigujejo, a nikoli predolgo, še bi jih poslušali« — djali so ljudje. Za pobožne duše imela je njegova pridiga vedno sladke tolažbe, a tudi na srce grešnikovo je njegova beseda tako dolgo trkala, dokler ga ni odprl pokori.

Vsi dobri so Kosarja pristrčno ljubili, a tudi grešniki se ga niso bali. Čudno oblast imel je nad ljudmi, nikdo se ni mogel ustavljati vstrajni njegovi pastirski ljubezni. Zato pa je bila njegova spovednica vedno od spovedancev obdana; dosti jih je želelo pri njem opraviti dolgo spoved. Še zdaj se stari ljudje hvaležno ponašajo s tem ter smatrajo za nekako posebno milost, da so o svojem času pri rajnem prelatu opravili spoved celega življenja. Hudi duh ni imel tako utrjenega mesta, da bi mu ga Kosar ne vzel koj z naskokom. In če se mu to ni posrečilo, nosil je tako vstrajno škrinjo postave božje okoli grešnega srca ter ga glasno budil, a mu zopet tako mило govoril na srce, da se je moralo začeti rušiti zidovje Jerihe in se mu podati trdnjava.

Vsakdo je menil, da veliki trud in obilni posli slabotnega duhovnika morajo zopet podreti. Ali Kosar opravljal je vsako delo z veseljem, in veseli težak čutil pol teže svojega poklica.

Kar mu je pastirstvo pustilo časa, porabi ga za to, da se s pomočjo glasovira temeljito priučil koralnega petja. Zvedel je menda ali morebiti tudi samo slutil, da ga škofijstvo misli poklicati za korvikarja na stolno cerkev v Št. Andraž. Drugači namreč ne vemo, zakaj bi mu služilo spričevalo dekana Stojana, takrat šolskega okrajnega nadzornika, ki se tako-le glasi: »Častiti gosp. Fr. Kosar je v koralnem in cerkvenem petju vrlo izvežban in si je tudi v godbi znamenito znanje prilastil. 26. nov. 1855.« Ravno tako dobro je spričevalo dekanijskega urada od istega dne gledé njegovega pastirskega delovanja, katero je škofijstvo menda tudi iz tega uzroka terjalo, ker je bil Kosar izvoljen za imenovano službo na stolnici. Glasi se: »Dekanijski urad radostno priznava, da se je č. g. Fr. Kosar ves čas svojega tu-

kajšnega bivanja ne samo kot začasni pokojnik, nego tudi kot kaplan izgledno vedel, in je vedno ljubeznivo pomagal v pastirstvu, kolikor mu je pripuščalo zdravje. Nastavljen pa za duhovnega pomočnika, je vse posle svoje službe najzvesteje opravljal, in kar mu je prostega časa ostajalo, porabil ga je za cerkveno petje, in si je tako pridobil ne le občno spoštovanje duhovnih bratov, nego tudi župljanov.«

Ko je bil Kosar hitro po novem letu 1856 s škofovskim pismom imenovan za korvikarja, smemo reči, da so se »vesele« Braslovče spremenile v žalostne Braslovče. Toda skozi oblake, ki so takrat viseli nad Braslovčami, sijalo je že tudi veselo upanje Kosarjevih rojakov, da je zdaj njih ljubljenec ravno na pravem potu do višjih častij in do delokroga, primernega njegovi glavi. —

IV.

Kosar korvikar in špiritual.

„Če utegne človeka prehititi kaka pregreha, takega poučite vi, ki ste duhovni.“
(Gal. 6, 1.)

Kosar začetkom februarija nastopi svojo novo službo. V Št. Andražu je vsem dobro došel, a zlasti še ga je škof lepo sprejel, kakor sprejme oče svojega ljubega sina. Odslej ostane Kosar vedno v bližini svojega kneza in škofa Slomškega do njegove smrti, in še po smrti se ne more ločiti od njega, dočim mu ne postavi spomenika — aere perennius — bolj trpežnega, kakor bi bil izlit iz medi. Kosar bil je odslej zvest oproda svojega škofa, prav istih mislij, kakor oproda Jonatanov, ki tako-le govori svojemu gospodarju: »Stori vse, kar dopade tvojemu srcu; pojdi, kamor ti drago; kjerkoli boš ti, bom s teboj tudi jaz.«¹⁾

¹⁾ 1. Kralj. 14, 7.

V Št. Andražu mu res ni zmanjkalo opravkov. Kot korvikar je pel vsak dan ure s kanoniki, in je vsako drugo nedeljo imel pozno pridigo v stolni cerkvi. Dostikrat pa prevzame tudi še kako pridigo ali tudi celo vrsto pridig, katerih mu ni nalagala dolžnost, nego ljubezen njegova do božje besede. Tako je v adventu l. 1857. pridigoval o peklju, kateri govori so pretresli celo mrzla in počasna srca nemških Lavančanov, ki so po prestanem adventu rekali: »Derselbige neue Fürstenkaplan that grauslich predigen!« (Novi knežji kaplan grozno pridigujejo.)

Kosar je namreč ob enem opravljal službo škofovskega, dvornega kaplana; zraven še je bil špiritual štrtega leta lavantinskih bogoslovcev, ki od leta 1850. niso bili več v Celovcu, nego so se pri svojem škofu v Št. Andražu pripravljali na duhovski stan. Slednjič je še bila njegova dolžnost, učiti bogoslovce cerkvenega obredoslovja in koralnega petja in vsako jutro voditi njihova duhovna premišljevanja.

Vse te službe opravljal je jako vestno, ker Kosar bil je zvest tudi v najmanjših rečeh; »kdor pa je zvest v najmanjšem, zvest je tudi v velikem.«¹⁾ Ne prezre niti ministrantov, nego napiše jim »Prijazno pismo«, kako se naj pri daritvi sv. maše pobožno vedejo in spodbudljivo pozvanjajo.²⁾

Čudimo se, da pri tolikem naporu ni zopet opešalo njegovo telo; a tudi vrline njegovega duha so nam goropadne, če pomislimo, da so bile njegove oči še vedno tako slabe, da so mu bogoslovci morali čitati knjige; sam si je le semtertje kaj malega zabeležil. Zjutraj so mu bogoslovci čitali po eno uro iz katerihsibodi knjig in zato njim je prepuščal svoj zajuterk, a on je vesellega srca do poldneva čakal na kosček kruha.

Koncem l. 1856. dobil je Kosar novo častno službo. Dotično škofijsko pismo se glasi: »Z ozirom na vaše bogoslovske in cerkvenopravne vednosti, in z ozirom

¹⁾ Luk. 16, 10.

²⁾ Drobt. 1858.

na vašo izkušnost v dušnem pastirstvu, imenujem vas prisednikom knez. škof. lavantinske zakonske sodnije. « Leta 1853. pripravljali so se v Št. Andražu na preselitev škofije v Maribor, in l. 1859. se je preselitev zgodila. To so bili trudapolni dnevi za Kosarja, ki je bil desna roka svojega škofa.

Zato bil je pa tudi v Mariboru precej prve dni odlikovan od svojega škofa ter imenovan knezo-škof. konzistorijalnim svetovalcem. Dotična listina svedoči: »Priznavajoč vaše dosedanje izvrstno delovanje in vašo hvalevredno vnemo za izgojo bogoslovcev, imenujemo vas s tem za knez. škof. lavantinskega konzistorijalnega svetovalca, upajoč da boste vi temu važnemu poklicu še za naprej z vstrajno vnetostjo služili, ter še dolgo časa škofiji s svojim izglednim življenjem, kakor tudi s svojo dozorelo učenostjo hasnili.«

Škof Slomšek hotel je namreč svoj prihod v Mariboru in preselitev škofije praznovati s tem, da nekatere zaslužene duhovnike odlikuje s častnimi naslovi. Konzistorij je osupnilo, da je imenik odlikovalcev pogršal ime Kosarja. Zbok tega poda se ravnatelj bogoslovja k škofu, ter ga spoštljivo opomni na vrline semeniškega špirituala. Slomšek pravi: »Mislim, da Kosar takih časti ne išče.« »Vemo vsi, reče na to ravnatelj, da Kosar ne išče kake časti, a prepričani smo tudi vsi, da boste, milostivi škof, oveselili vso škofijo, ako Kosarja odlikujete na prvem mestu.« In to se je tudi zgodilo.

Izgojiti si dobrih in gorečih duhovnikov, bila je škofa Antona Martina prva skrb v Mariboru. Duhovno semenišče je rad nazival punčico očesa cele škofije. Kar je namreč vrt brez drevesnice, to je škofija brez domačega duhovnega semenišča, in zato je cela škofija veselo pozdravljala prvi dan meseca oktobra 1859, ko se je bilo duhovno semenišče v Mariboru bogoslovcem odprlo. In ta duhovni vrt izročil je Slomšek Kosarju v oskrbovanje, rekoč: »S polnim zaupanjem na vašo vsestransko omiko, in vašo slavno znano pastirsko gorečnost, imenujem vas z mirno vestjo za špirituala novega lavantinskega duhovnega semenišča, nadjajoč se, da

boste z isto vnemo izgajali vse bogoslovce, s katero ste že več časa vodili štrtoletnike.«

Zdaj je bil Kosar na pravi stezi, zdaj so se razkadili vsi dvomi gledé njegovega poklica, in nastal je velik mir v njegovem srcu. Očivestno je, da ga je ljubi Bog sam izšolal prav za poklic špirituala. Ker je namreč sam imel več let vojsko gledé svojega poklica, bil je zdaj vajen vojak, ki je lahko varno vodil tudi druge v enaki borbi.

Kosar povsem opraviči zaupanje, katero je stavil njegov škof na njega. Držal se je v svojem novem poslu načela: »Duh je to, kar oživlja, meso ne pomaga nič.«¹⁾ Zato mu je prva naloga in vedna skrb, da spravi v lavantinsko semenišče dobrega duha. On pravi: »Kaj pomaga, naj hiša še tako močno stoji, naj je še tako lepo opravljena, če pa je polna nezdravega, okuženega zraka, vsakdo se je bo ogibal? Naša skrb je torej, da v našem semenišču vselej veje duh molitve, duh učenosti in duh ljubezni.«

«Duh molitve je največji dar božji. To že prerok Čaharija naznanja ter smatra za posebno prijaznost nebes, da bo Bog izlil nad hram Izraelov duha molitve. »Zgodilo se bo tistega dne, in izlil bom nad hišo Davidovo duha milosti in molitve?«²⁾ Duh molitve pa je še zlasti za bogoslovca najvažnejši dar božji. Komu namreč treba več in večjih milostij nego duhovniku, ki naj bi božjih milostij ne le sebi nego tudi ljudem dobival? Vse milosti pa deli Bog za ceno molitve. Ali torej ni neizrečeno važno, da se klerik že v semenišču vadi moliti in molitev kar najbolj ceniti, in to tem več, ker more le tem potom dobiti milost stanovitnega poklica? Po vsakdanji skušnji smo tudi prisiljeni soditi, da kdor si v semenišču ne prilasti duha molitve in ga nič ne veseli Boga v molitvah, v psalmih in pesmih hvaliti, da se tistemu duh molitve tudi v poznejših letih ne bo pomnožil, nego mu najbrž še pojema in ga zadnjič tudi povsem zapustil, da še svo-

¹⁾ Jan. 6, 63.

²⁾ Čah. 12, 10.

jega brevirja molil ne bode. Sv. Terezija bi najrajši stopila na visoko goro ter ondi upila na glas, da jo čuje ves svet: Ljudje, molite, molite, molite! in naj stopim tudi jaz pred semeniška vrata, da zakličem v hišo: Kleriki, molite, molite, molite! . . . O Sv. Duh, izlij nad naše semenišče duha molitve, da bodo iz te duhovne hiše prihajali sami možaki molitve, ker potem se bo precej obnovil obraz naše škofiji!»

»Klerika veže stroga dolžnost, izuriti se v bogoslovskih vedah. Kdor nima duha učenosti, ni za duhovski stan. Sam Bog mu žuga: »Ker si ti vedo zavrgel, bom tudi jaz tebe zavrgel, da mi ne boš opravljal duhovske službe.«¹⁾ Svetni duhovnik je po svojem poklicu pridigar, učenik, spovednik. Za vse to pa treba dokaj vednosti in učenosti. Kako pač more druge učiti, če sam ni vrlo izobražen! Naj se bogoslovec vsa štiri leta še tako marljivo uči, sprevidel bo že prve dni svoje službe, da vé še komaj abc bogoslovja. Zato ga opominja sv. Duh: »Kadar človek konča, naj zopet začne.«²⁾ V vsakem drugem poklicu se človek lahko izuči, v mašnikovem nikdar. »Če bi utegnil reči: dosti je, zgubljen si.« Vsem nam je jasno, da so kleriki lepega vedenja čast semenišča, a njegova posebna vrlina pa tudi bogoslovci znanstveno dobro izurjeni. Čem bolj je torej na glasu naš zavod, da se v njem vestno in resno gojé znanosti, tem višje nas bodo cenili, celo naši nasprotniki, in čim učenejši duhovniki se v našem semenišču porajajo, tem bolj bodo ljudje in duhovništvo čislali in ljubili našo duhovno hišo, in tem več nadarjenih mladeničev podvizalo se bode vstopiti v naše semenišče . . . Gotovo je namreč, da nič ne hasni toliko časti in veljavi cerkve, kakor če nasprotnikom zastopa pot vrlo izobraženo duhovništvo, kateremu svet ne more in ne sme oponašati, da je nevedno in nezmožno se vspeti do visocin sedanje vede. V sedanjih nevernih časih, ko se svet za naš zakramentalni značaj malo več zmeni, bomo si ne

¹⁾ Oz. 4, 6.

²⁾ Sir. 18, 6.

samo v mestih, nego tudi na kmetih le takrat še kaj veljave pripravili, če ljudem po svoji izobraženosti jemljemo oči v šoli, na prižnici in v zasebnem življenju. Učenost nam mora priboriti potrebno stanovsko čast, katere nam izhlajena vera noče več priznati . . . Duhovnik brez temeljite učenosti je v naših časih vojak brez orodja, in neraben hlapec v vinogradu Gospodovem . . . Prosimo torej sv. Duha luči in razsvetljenja, in poleg učenosti ohranimo tudi čisto in pravično svoje srce, »ker modrost ne pojde v hudobno dušo, in ne stanuje v telesu grehu udanem.«¹⁾

»Neogibno potreben je semenišču tudi duh ljubezni. Bog namreč, ki nas je semkaj poklical, je Bog ljubezni: »Bog je ljubezen,« in evangelij, katerega bomo kedaj oznanjevali, je evangelij ljubezni . . . Brez duha ljubezni je vsaka čednost in učenost brez cene in zavržena od Boga. »Ko bi človeške jezike govoril in angeljske, a ljubezni bi ne imel, bil bi brneč bron in zvenčeče cimbele.« Obsojena je torej na tem mestu lažnjiva narodnost in pagansko jezikoslovje, ki so pravi maliki naših dnij, če jim manjka duha ljubezni. »In ko bi imel . . . vse znanje, ljubezni pa bi ne imel, nič nisem . . . in nič mi ne koristi.«²⁾ Obsojena in zavržena je tudi učenost brez duha ljubezni. Le duh ljubezni je, ki nas in zavod naš živi ter veže z Bogom, brez ljubezni ostanemo večno ločeni od Boga; ostane naše semenišče v ljubezni, ostane v Bogu; ako pa naše semenišče zgubi ljubezen, ni nič druga pred Bogom kakor mrtvo truplo, nezmožno več kaj koristiti naši škofiji . . . Sv. Pavel priporočujoč ljubezen, konča s temi ganljivimi besedami: »Zdaj pa ostaja vera, upanje, ljubezen, to troje; večja med njimi pa je ljubezen.« Tudi za našo duhovno hišo je najvažnejša reč, da ohranimo med nami duha ljubezni. Če zgubimo ljubezen, zgubimo ž njo tudi vse druge dobrine duhovnega življenja, in neznosno bo naše semeniško življenje; ako pa ohranimo duha ljubezni,

¹⁾ Modr. 1, 4.

²⁾ 1. Kor. 13, 1—3.

ohranimo ž njim tudi vse druge dobrine duhovnega življenja; veselo in mirno bomo živeli v tej hiši in še pozneja leta s solzami veselja se spominjali srečnih dni semeniškega življenja; po malem bo prijateljska ljubezen sprepregla naša srca in jih zvezala, katerih nobene sile več pretrgati ne morejo. Da, ljubljeni bratje, ohranimo duha ljubezni, tedaj imamo sladek raj v naši hiši, naši angelji varuhi bodo radi z nami bivali in sv. Duh bo plaval nad našo hišo! . . . »

Spraviti pa takega božjega duha v semenišče, to ni bilo malo dela za Kosarja. On piše: »Zares velika sreča za škofijo je dobro urejeno semenišče, v katerem sv. učenost in pobožnost v lepi zvezi cvetita; zlahten vrt je, kateri s svojim lepim duhom vso škofijo napolnjuje. Ali le težko in pretežko doseže semenišče sedanje dni visoki svoj namen, ker dijaki v prejšnjih šolah v tolikih dušnih nevarnostih med popačenim svetom živeti morajo, kjer le prelahko zgubé pobožno srce Popačene mladeniče pa še le v semenišču spreobračati in jih k tisti pobožnosti in popolnosti voditi, ki jo tirja toliko sveti duhovski stan, o j kako težko je to, kajti navada je železna srajca!« ¹⁾

Kosar pa ni samo učil, nego je tudi sam storil, kar je učil, in je bil sam najbolj poln tistega duha, katerega je hotel vdahnuti svojim gojencem. Neki duhovnik, ki se ponaša s tem, da je bil srečen njegov gojenec, nam piše: »Moliti je znal, kakor malokdo; v molitvi bil je njegov obraz v resnici obraz svetnika. Kako je bogoslovce milo tolažil pri običajnih zasebnih razgovorih, če so mu odkritosrčno — kar mu je bilo zlasti ljubo — tožili svoje skušnjave, se menda še sami spominjate! Zavit v svoj dolgi plašč hitel je med prvimi, če ne prav prvi, v cerkvico, kadar je zaklical zvon k juterni pobožnosti, in njegova gorečnost pohitrila je tudi naše stopinje.«

Njegova prijazna ljubezen zmagala je v kratkih dneh vsacega mladeniča, ki je stopil v semenišče. Srca so se mu odpirala, kakor se odpre mladi cvet, kadar

¹⁾ A. M. Slomška življenje str. 36.

solnce posije na njega. Vsi bogoslovci smo ga ljubili in visoko spoštovali, in kadar je sedel pred nami in je ves vnet za božjo reč z nami premišljeval svete resnice, res ne vemo, smo-li bili bolj prepričani po njegovi besedi, ali bolj očarani po njegovem izgledu. Njegova premišljevanja so nas vedno bolj zanimala in tako zvesto smo ga poslušali, da niti drobtinica božjega kruha ni padla na tla. Kakor bi nam gledal v srce, tako vrlo opisaval je naš dušni stan. Časih prinesel je na prižnico tudi oster nož, kadar je bilo treba otrebiti kako mladiko; toda Kosar je potem tako vstrajno pihal na rano in toliko hladilnega olja porabil, da je rana rada in naglo celila. Govoril je vedno le iz glave. Škofijstvo ne priznava zastoj čestokrat v uradnih listinah vsestranske njegove izobraženosti.

Izgledi naj pričajo, kako modro in ljubeznivo je Kosar ravnal z posameznimi gojenci. Neki bogoslovec mu pride pravit, da izstopi in si kane izvoliti posvetni stan. Kosar mu prijazno odgovori: »Že prav, že prav! vsedite se! če ste le vse dobro preudarili; vi, gospod J., boste povsodi lahko izhajali.« Potem ga vpraša po uzrokih, ki ga vabijo iz semenišča. Bogoslovec mu živo naslika od ene strani blaženosti, katere upa najti v novem stanu, in mu na drobno razklada tudi težave, katerih se v duhovskem stanu boji. Kosar ga pohvali, da pozna tako na tanko razmere različnih stanov, in mu potem od svoje strani navede nevarnosti, katere mu pretijo med svetom in v namenjenem stanu, pokaže mu pa tudi z zgovornim jezikom solnčno stran duhovskega stanu, da je topla njegova beseda kar razgrevala mlado srce gojenca. »Zdaj pa še ostanite osem dni pri nas, pravi Kosar bogoslovcu, in stvar nepristransko presojte, ker to je prevažen korak za vse vaše življenje.« — Omenjeni bogoslovec je zdaj presrečen duhovnik, in nam mnogokrat zatrjuje, da bi najbrž časno in večno srečo zgubil, ako bi mu ljubi Bog o pravem hipu ne dal modrega vodnika.

Istotako pride mu naznanjat svojega izstopa neki drug bogoslovec. Bilo je pa to ob času, ko so bile ravno skušnje pred durmi. Prav to okolščino je modro

porabil špiritual, da ohrani mladeniča svojemu poklicu. Rekel je: »Zdaj, prav pred skušnjami mi pač ne boste izstopili! Kaj pa bodo ljudje rekli? Hudobni jeziki bodo precej djali, da ste se skušenj zbal, — takov mlad in nadarjen gospod, kakor ste vi. Zdaj se pridno učite in po vrlo prestanih skušnjah — v imenu božjem — pojdite, če se pri nas res čutite nesrečnega. Tako ohranite svoje lepo ime, in jaz vam obljubim za nagrado, da vam potem plačam pot na Dunaj.« — Bogoslovec Kosarja sluša, poprime se dela, in torej ga skušnjava ni več dobila, da bi ga motila. Tudi omenjeni bogoslovec je že dolga leta izgleden duhovnik.

Časih bilo je po več bogoslovcev na pobegu. Toda po razgovoru s svojim duhovnim očetom pomirili so se navadno ter niso več govorili o izstopu.

Kosar je predaval po jutrih svoja premišljevanja v nemškem jeziku. V jeseni l. 1862. pa stopijo bogoslovci štrtega leta zaupno pred svojega duhovnega voditelja in ga ponižno prosijo, naj jim v bodoče besedo božjo oznanjuje v slovenskem jeziku. Najvažnejši razlog, s katerim so podpirali svojo prošnjo, bil je ta, naj bi se od njega, ki mu je slovenska beseda tako gladko tekla, naučili tudi sami točno slovenski govoriti. Kosar prošnike prijazno sprejme in jim obljubi, da si bo v tej zadevi pri škofijstvu izprosil potrebnih vodil.

Dne 30. nov. 1862 napoči za slovenske, lavantinske bogoslovce preveseli dan. Tisto jutro namreč Kosar ves navdušen zasede svojo stolico in pravi: »Res prav ste me oveselili, ko ste mi pred nekaterimi dnevi očitno izrazili željo, katero sem sam že dolgo časa skrito nosil v svojem srcu. Danes morem vam objaviti veselo vest, da je preč. škofijstvo pritrdilo vaši in moji vroči želji.«

Ob devetdnevni pobožnosti pred praznikom nemadeževanega spočetja prečiste Device Marije se je torej prvokrat glasila božja beseda v lavantinskem semenišču v slovenskem jeziku, in ker je posnemala materin glas, zato so se jej srca tem rajši odpirala.

Kosar pa ni bil špiritual kar za duhovno semenišče, nego tudi čestokrat za duhovnike po škofiji. Ko-

liko duhovnikov obrnilo se je v njegovi izbi, ki so prišli iskat dobrega sveta, ali tolažbe v svojih križih in težavah! Vsi so se vračali od njega lahkega srca in vedrega lica. Pa tudi tistim duhovnikom, ki so zašli več ali manj na krive poti, bil je dolgo let od škofijstva postavljeni očetovski vodnik in pokornik. In če je trebalo koga z ostro besedo zavrnil, vedel je Kosar vselej v hitro zdravilo namešati toliko sladke, bratovske ljubezni, da ga je spokornik lahko jemal, in mu je pokoro polajšal s tem, da se je čestokrat ž njim zjokal nad njegovo pregreho.

Istotako imel je Kosar vedno pripravljenega duhovnega kruha za ljudstvo. Naštel boš malo prižnic po škofiji, na katerih ni oznanjeval božje besede, dosti jih pa nahajaš, na katerih je nastopil po večkrat. Pri vsaki večji in posebni svečanosti radi so klicali duhovni pastirji pokojnika za pridigarja, in to ne samo v njegovi zdravi dobi, nego še tudi za stare njegove dni. Nečuvano je, da bi bil Kosar komu govor odrekel.

Stoletna skušnja uči, da so sv. misijoni najboljši pomoček zdramiti mlačne duše in prebuditi zastarane grešnike. Ker pa slovenskih misijonarjev ni bilo dobiti, postal je apostolski škof Slomšek sam misijonar, in si je iz svojih domačih duhovnikov izbral nekoliko najboljših govornikov, ki so mu pomagali buditi ljudstvo. Tako se je obhajalo več slovečih misijonov po škofiji, pri katerih nahajamo Kosarja vedno na strani škofovi. Pregledali smo njegove misijonske pridige, ki leže pred nami, in sodimo, da je škof najvažnejše govore in najtežje predmete Kosarju odrejal, in kakor je nekdanji egiptovski Jožef za svojega ljubega brata Benjamina pri mizi prihranil večji del, tako je tudi Slomšek svojemu ljubljencu Kosarju pri sv. misijonih odsojal največji delež. Njegova slovesna beseda udarjala je na trda srca poslušalcev, kakor Mojzesova čudovita palčica na skalo, in če se mu srce ni podalo na prvi hip, se mu pa drugibart ni moglo več ustavljati, nego prav gotovo ga je zmagal, in ni pred jenjal, dokler se ljudstvo ni topilo v solzah pokore; njegova vroča ljubezen otalila je slednjič najhujši led.

Cvet duhovnega življenja pa je izpolnjevanje evangeljskih svetov ali krščanska popolnost. Kdor se za duhovno življenje živo zanima, kakor sveta duša Kosarjeva, rad bi gledal v svojem vrtu tudi kaj lepega takega cvetja. Zato je pokojnika vedno skrbelo, kako bi slovenskim mladeničem in tudi dekletom pripravil zavetje, kamor bi mogli zbežati pred zapeljivim svetom ter se vaditi krščanske popolnosti. Mladenči so bili sicer v tej zadevi vsaj nekoliko oskrbljeni, ker so bili po škofiji samostani oo. frančiškanov, kapucinov, lazaristov, kjer so mogli vstopiti, če so čutili v sebi poklic za redovno življenje. Na slabem, prav na slabem bila so pa v tem oziru naša dekleta, katera bi se rada svetu odtegnila ter zavarovala za samostanskim zidom. Duhovni pastirji bili so časih res v veliki zadregi, kaj bi svetovali priprosti in ubogi deklici, katero je Bog klical v samostan. Na vsej slovenskeji strani namreč ni bilo družega ženskega samostana, kakor dotični v Ljubljani in v Celovcu, kjer pa uboge Slovenke navadno niso upale potrkati. Časih se je zgodilo, da je bila katera deklica sprejeta od usmiljenih sester v Gradcu, kamor pa so le redko Slovenke prihajale, že zavoljo tega ne, ker niso bile večje nemškega jezika.

Ko se je torej Kosar podvzival, da ustanovi pripraven redovni zavod za naše priproste, pobožne deklice, bilo je to ogromno delo, ki prav znači junaško njegovo srce. Da so rajni škof Jakob Maksimilijan radostno blagoslavljali njegovo podjetje, razume se samo ob sebi.

Kosar dolgo premišljuje in moli, moli in premišljuje, ker ne ve, kateri zavod bi utegnil najbolj služiti njegovim namenom. Pa tudi druge je vabil, da so ga podpirali s svojo molitvijo. Živo se namreč še spominjamo, kako je pri bogoslovcih iz prižnice vstrajno moledoval: »Ljubi gospodje, prosim, molite na moj namen; če dosežem reč, za katero se pogajam in pogajnam, vam bom vedno hvaležen za vašo molitev.«

Kosarju se prikupi zlasti zavod šolskih sester v Gradcu, za katerega se slednjič tudi odloči. Računal je namreč, če uvede zavod šolskih sester, da so tako oskrb-

ljene ne le dekleta nego tudi otroci, ker je to redovni poklic šolskih sester, da izgajajo otroke.

Stranke so se v kratkem porazumele. Častita mati graških sester obljubila je potrebne sestre in čevero sester bilo je tudi voljnih preseliti se v Maribor, a graški škof dali so pogodbi svoj sveti križ. To je bil dan veselja za pokojnika. Že drugo jutro pohvali svoje bogoslovce, rekoč: »Ljubi gospodje, ste že pridni; dobro ste molili, že je dal Bog tek vaši molitvi. Toda le še molite, treba še dosti blagoslova in torej tudi dosti molitve, ki naj privabi nebeške rose na moje podjetje.«

Zdaj trebalo je v Mariboru iskati dobrotnikov in dobrotnic za novi zavod. Šolske sestre naj bi prevzele pred vsem dekliško sirotišče katoliškega društva gospà v Mariboru. Tako jim je Kosar precej priskrbel nekaj dela, a tudi — jela. Pri tolikih opravkih zgodilo se je čestokrat, da je Kosar prepozno prihajal k obedu. Ravnatelj semenišča pa — kakor je prav in mora biti — bil je mož redû, in je torej Kosarja resno karal, rekši: »Kaj pa bodo bogoslovci rekli, če se celo špiritual ne drži reda?« Kosar ukor ponižno in tiho sprejme; potem pa seže po tobačnico in jo ponuja gospodom omizja, in jim, kakor bi se nič ne bilo pripetilo, kaj novega ali tudi šaljivega pripoveduje. Ranjci bil je namreč uverjen, da bogoslovci dobro vedó, da njih špiritual ne moti redû, razven če ima glavo polno skrbi.

Dve najeti nizki pritlični izbici in poleg druge izbice temnica, to bil je skromen začetek novega zavoda. Prva izbica bila je sirotišče za šest sirotic, druga kapelica in temnica bila je spavnica za štiri sestre. Mizo in mizno orodje imele so na posodo, in ko je treba mizo vrniti, si sestre tako pomagajo, da zložijo štiri male mizice, ki so jim stale pri posteljah, ter tako naredé veliko mizo.

Večer pred praznikom sv. Terezije l. 1864. pripeljajo se sestre v Maribor, in na Terezijino zjutraj blagoslovili so knez in škof kapelico in zavod in služili sv. mašo. Kosar je pa zavod dan za dnevom obiskoval in sestre tolažil, da jim srce ni upadlo. Hvalil je sveto

previdnost božjo ter vedno govoril o gorušičnem, najdrobnejšem zrnju, iz katerega bo zrastle veliko drevo, na katerega prileté ptice nebeške, da se nastanijo v njegovih vejah. Od tistih dob minulo je nad trideset let, in kdor pozna zdaj zavod šolskih sester, mora priznati, da je Kosar imel preroško srce. Doslej bilo je preoblečenih 113 deviških deklet, katerih se je pa 21 že preselilo v nebeško domovino. Gotovo prelep in bogat venec okoli glave velikega špirituala slovenskega ljudstva! Ne samo iz Štajarskega namreč, nego od vseh stranij, iz Kranjskega, Koroškega in Primorskega oglašča se toliko kandidatinj, da zavod že komaj zadošča. Ravno tako se otroci iz vseh krajev, celo iz Ogerske, Hrvatske in Bosne odgojujejo v tem zavodu.

Materin zavod šteje že tudi več podružnic. V Mariboru oskrbujejo sestre otročji vrtec delavcev južne železnice; v Ljubljani oskrbujejo v Marijanišču deško sirotišče; v Repnjah na Gorenjskem vodijo dekliško šolo, istotako dekliško šolo slov. celjske okolice; v Št. Pavlu na Koroškem imajo na skrbi zavod Sv. Jožefa za gimnazijce. Toliko prošnikov trka na vrata materinega zavoda, da vodstvo vsem več ne more ustreči. —

Samostan šolskih sester bil je ljubljeni vinograd pokojnika, katerega je ogradil ter pobral kamenje po njem in ga obsadil z žlahtnimi rozgami¹⁾, on sam bil je pa čuvaj in nadzornik vinograda.

Ogradil je vinograd s svojimi lepimi nauki in s svojimi navdušenimi govori. Časih imel je osemdnevne, časih tridnevne duhovne vaje za sestre; ravno tako bila je vsaka prva nedelja v mesecu odločena duhovnim vajam, pri katerih je vselej spregovoril spodbudno besedo. Zlasti je pa troje stvari, katere smo slišali Kosarja vedno in vedno poudarjati v svojih govorih. Pred vsem zbuja je v sestrah duha žive vere. «To je zmaga, ki je premagala svet, vera naša.»²⁾ Če je v samostanu živa vera, ali prav za prav, če v samostanu živijo iz vere, potem je vedno jasno obnebj nad

¹⁾ Prim. Iz. 5.

²⁾ Jan. 5, 4.

samostanom in v njem veselo življenje; ako pa luč svete vere pojema, in ta jasna zvezda sestram zaide, o potem ni nikjer hujše teme in žalostnejšega življenja, kakor v samostanu! Nadalje jih je navdajal z duhom njihovega svetega očeta Frančiška ter jih učil njegove priproste ponižnosti, nehlinjene pobožnosti in vesele, serafinske ljubezni. Slednič jim je priporočal, naj duhovno svoje življenje krepijo vedno v zdravem in čistem, cerkvenem duhu, tako bo zdrava in Bogu dopadljiva tudi njihova pobožnost. Njihove duhovne vaje naj bi se vedno tesno naslanjale na cerkveno leto, ki ni družega, kakor vsakoletno ponavljanje in nadaljevanje odrešilnega dela Kristusa, ki je edini pravi in vredni služebnik božjega veličastva, a mi vsi le nevedni hlapci.

Vsak teden zahajal je po dve ali tri ure učiti tudi novinke duha sv. Frančiška. In kadar je prišla ura, da so se novinke z obljubami zavezale svojemu nebeškemu ženinu ter obhajale svojo gostijo, tačas solzilo se je njegovo srce veselja in njegova beseda postajala je še zgovornejša, in nikdar ni mogel dosti nahvaliti sreče mlade neveste Kristusove. A tudi otrokom lomil je vsako nedeljo in ob zapovedanih praznikih in še pri sto in sto drugih prilikah in svečanostih božjega kruha, ali jih tudi nadajal z mlekom, kateri še niso bili za trdo hrano.¹⁾ In toliko lepega vedel je otrokom povedati, da je njegova služba božja časih otrokom predolgo trajala, in je neka deklica v nedeljo za jutro vprašala, ko jo je opravljala: »Ljuba sestra, bo danes zopet tista — dolga maša?«

Najljubši otroci v zavodu bile so mu sirotice. Kako ga je zanimala nesrečna usoda posameznih sirot! Ako so se sestre časih pomišljale sprejeti kako siroto, ker so se bale, da jim zmanjka kruha v miznici, osrčeval jih je Kosar, rekši: »Ljube sestre, le jo sprejmite sirotico, Bog bo prav gotovo plačnik, sirotica je blagoslov božji pri hiši.«

V spovednici pobiral je pridno po svojem vinogradu večje in manjše kamenje, kakor to včinijo vsi

¹⁾ Prim. Hebr. 5.

vrli in modri gospo larji, ker bi kamenje utegnilo biti na kvar rodovitosti vinograda. In če je tudi kak kamen ranil njegovo blago roko, je to voljno prenašal, če je bilo Bogu v čast in na hasen ljubega njegovega zavoda. Ako je trebalo semtertje koga posvariti ali tudi kaznovati, rekal je Kosar: »Počakajmo — tri dni ali tudi — teden dnij, da mine prva jeza in se strast uleže in srce pomiri.« Kadar pa je minol čas, djal je: »Sestra je že tako dosti kaznovana, da je osem dnij čakala kazni, to jo bo gotovo do dobrega spokorilo.« Da je s tolikim zlatom ljubezni in prizanesljivosti si hitro kupil srca vseh sester, je pač lahko verjetno.

Kosar bil je angelj varih svojega samostana, da ni škode trpel. Če je zavodu pretila kaka nesreča, jo je on z ostrim očesom ljubezni najprej videl ter jo tudi s svojo molitvijo in s svojim dobrim svetom vedel odvrniti; ako pa je imel kaj veselega poročati iz zavoda, dopovedoval nam je to s srčno radostjo ter toliko natančnostjo, da smo vsi segurno vedeli, kje je doma srce njegovo. Niti v visoki starosti se ni mogel ločiti od ljubljenega svojega zavoda, ko so njegove dušne in zlasti telesne moči že pojemale, in da iravno je obnemagal na prižnici, zgrudil se pred oltarjem in so ga našli tudi na ulici pred zavodom ležati, kadar je preveč napejnal svoje moči, vendar svojih poslov v samostanu ni hotel popustiti, še le razmere so ga k temu prisilile. Dokler je bilo njegovo blago srce, bilo je za samostan šolskih sester, in če je mogel kaj storiti bodi si za zavod, bodi si za sestre, nikdar niso zastonj trkale na njegovo očetovsko srce. In kakor je Jonatan mlademu svojemu prijatelju Davidu djal: »Vse ti storim, karkoli mi porečeš;« prav tako je bil Kosar voljen storiti za mladi zavod vse, karkoli bi mu utegnilo koristiti.

Kosar pa prosi in terja podpore tudi od samostana za razne dobre namene. Redovnice naj bi vstrajno molile ter tako prišle na pomoč vojskujoči se cerkvi, da je ne premagajo sovražniki; njih molitve naj predirajo oblake, da žarki božje milosti posijajo na bojno polje, ter naznanijo zmago luči. Zato je vsako nedeljo

sestram oznanjal namene za njihove pobožnosti. »Sestre, molite — te dni bodo mil. knez in škof mlade duhovnike posvečevali; molite — jutri gredó škof birmat po škofiji; molite — jutri se začnejo v duhovšnici duhovne vaje.« Ob začetku velikonočne in adventne spovedi trebalo je moliti, da Vsegamogočni blagoslovi delo spovednikov, in da se prav mnogo grešnikov spravi z ljubim Bogom. In še sto drugih raznih namenov, javnih in skrivnih, objemala je velika njegova duša, katere sestram v molitve izroča, in navadno še na prižnico ne stopi, da ne poprosi prej za eno »Češčeno Marijo«.

Naj še tu omenimo njegovo ljubezen do knez. škof. deškega semenišča. Ko je bilo l. 1878. dozidano novo poslopje, vzame sam pero v roke ter napiše kratko zgodovinsko črtico »Maksimilijanum-Viktorinum ali dijaško semenišče za Lavantinsko škofijo.«¹⁾ Med drugim pravi: »Najzdatnejši pomoček zoper vse ovire (ki namreč mladeničem zabranijo pot v duhovski stan) so deška semenišča, v katerih se dijaki od prve mladosti že varujejo okuženega sveta, se v zatajevanji in strogem redu vadijo in k pobožnosti napeljujejo, in tako od Boga prejeti poklic za duhovniški stan vedno bolj v sebi čistijo, krepijo in spopolnjujejo. . . . Dobri duhovniki se ne rodijo, ampak se morajo izrediti, za to pa ne zadostuje kratki čas štirih semeniških let, ki dojde dostikrat že prepozno.«

Prilično bili smo navzoči, ko ga pride ravnatelj deškega semenišča vabit, naj prevzame besedo na praznik sv. Alojzija. Drage volje obljubi mu pridigo ter pristavi: »Rad pridem, res, prav rad pridem k vam. Kako bo pač srečna naša škofija, kadar bo večino bogoslovcev dobivala iz dijaškega semenišča!« In to ni bilo samo enkrat, nego prav mnogokrat, da je v semenišču oznanjeval besedo božjo ter mladeniče vnemal za duhovski poklic. Na god sv. slov. blagovestnikov Cirila in Metoda djal jim je: »Veselite se tudi vi, mladeniči, saj ste poklicani enkrat stopiti v njiju stopinje in tudi biti slovenskim verskim učiteljem.« — Po očetóvsko jih

¹⁾ „Slov. Gospodar“ 1878 št. 15.

svari, naj se po nemarnem ne izneverijo svoje mu poklicu. Na god sv. Alojzija jim namreč očita: »Nekateri so že iz deškega semenišča izstopili, rekoč: Ne morem hoditi v gledišče, ne smem k tem in onim zabavam. O neumnost! Boš-li tako primerjal, da na eno skledico tehtnice položiš svoj poklic, svojo neumrjočo dušo in večno izveličanje, na drugo skledico pa pleve posvetnih, minljivih zabav? Kakšen izgled vam daje sv. Alojzij? Primerjajoč svet in nebesa, duhovski in posvetni stan, zdihoval je: »Kaj to vrže za večnost? Kar ni večno, ni nič!« —

Ko je Slomšek l. 1860. ob času misijona ustanovil v Mariboru družbo gospá, izročil je vodstvo družbe Kosarju. Pokojnik ostal je do svoje smrti verni voditelj in dobri oče družbe, izvzemši kratka leta, ko je bil dekan na Kozjem. Družbi gospá daroval je Kosar mnogo časa in ljubezni, toda ni trgal vselej sladkega grozdja, katerega je pričakoval, pač pa se mu je čestokrat užalilo lice, kadar je moral pokusiti viniko, katero mu je družba rodila. Vendar bila je njegova ponižna duša zadovoljna in Bogu hvaležna za vsak še tako pičli uspeh. Dobro namreč pomnimo, kako goreče je pridigal v stolnici, kakor bi bila vsa cerkev polna gospá, katerih večsih še deset ni bilo prisotnih. V njegovo čast moramo tudi reči, da je ves čas vstrajno in s potrpljenjem angelja pobijal v zasebnem razgovarjanju krive nazore gospá, katerih so se napile iz nevernih in liberalnih časnikov, in da je velikodušno prenašal vse njihove slabosti. Vedno jih je opominjal, naj so po izgledu Marijinem v veselih dneh, kakor v žalostnih urah zveste služabnice božje. »Ako bi te utegnil obiskati nebeški angelj in tebi in tvoji rodbini oznaniti samo veselje, in čast in blaženost, ni-li res, ta čas bi ti, ljuba gospa, rada djala: Jaz sem dekla Gospodova, naj se le vse tako zgodi! Ako bi pa prišel angelj z Oljske gore in bi ti ponujal kupo trpljenja, bi-li tudi tega voljno sprejela ter rekla: Glej, dekla sem Gospodova?«

Že parkrati imenovali smo Kosarja špirituala ali duhovnega voditelja ne le domače škofije, nego tudi slovenskega ljudstva sploh. Zdaj nam gre to dokazati.

V pomladi l. 1867 ga vabi krški knezoškof¹⁾ v Celovec, naj ondi vodi v jeseni duhovne vaje za mašnike. »Odkar sem slišal vašo pridigo o zveličanem Kaniziju,²⁾ vedno gojim željo v svojem srcu, naj svojim duhovnikom napravim to veselje, da prav vas povabim za voditelja letošnjih duhovnih vaj. Uslišite gotovo mojo prošnjo in storite meni in mnogoterim svojim prijateljem to veselje.« To povabilo je pač merodajen dokaz, kako je Kosarjeva beseda slovela po vsej slovenski strani.

V jeseni zbralo se je v semeniški kapelici v Celovcu nečuvveno dosti mašnikov k duhovnim vajam. »Moja duša poveljuje Gospoda, in duh moj se je oveselil v Bogu, Izveličarju mojem!« — tako je pozdravil Kosar zbrane duhovnike. »Ne poznam vrednejših in priličnejših besed, s katerimi bi pričel te duhovne vaje, kakor ravno te besede blažene Device Marije. Resnično, neizvedljiva so pota Gospodova! Premišljevanje teh čudnih božjih naredb namreč vzbuja v tem trenutku v mojem srcu čute svetega čuda in ponižne zahvale, in giblje dušo mojo, da vesela poje »Magnifikat!« — Ko sem pred 25 leti kot neskušen in boječ dijak prvokrat prestopil prag tega semenišča, in ko sem potem cela štiri leta v tej kapelici opravljal svoje pobožnosti, izvajajoč in utrjujoč svoj novi poklic, in ko sem se slednjič pred 21 leti tužnim srcem poslavljal od te hiše in od mnogih predragih mi prijateljev mojih mladih dnij: kako bi takrat mogel le slutiti, da za 21 let zopet dojdem v to hišo in to kapelico, ne sicer, da se kakti novinec udeležim duhovnih vaj, Jasiravno bil bi jih — to Bog vé — potreben, nego da zdaj sam v tako odličnem zboru duhovnikov, v katerem je zastopana cela starodavna in slavnoznana škofija, nastopim kot učenik vaš, častivredni bratje, in kot voditelj v previsokem in prevažnem poslu. Resnično, neizvedljiva so pota božja! — In če še končno pomislim, kako prav tisti, ki je bil prvi moj ljubezniv in blag voditelj na potu duhovskega poklica, vaš prečastiti višji pastir nam-

¹⁾ Valentin Wiery.

²⁾ V Št. Andražu l. 1864.

reč, zdaj kliče učenca svojega ter mu izroča tako častni posel, tedaj pač lahko razumete, da se moje srce čudom čudi in da se raduje moja duša ter vesela prepeva: »Poveličuj moja duša Gospoda, ... ker mi je storil velike reči, ki je mogočen in je sveto njegovo ime;« »ki iz blata dviguje siromaka, da ga posaja med kneze.« — Kakor sta se torej nekđaj s to pesmijo »magnifikat« prepobožno in preveselo pozdravili Marija in Elizabet, prav tako, častivredni bratje, pozdravljam jaz z globoko ganjenim in ljubezni polnim srcem vas v tej uri, ter prosim, da tudi vi mene ljubeznivo in gostoljubno v svoji sredini sprejeti blagovolite. — Ko smo se zdaj pristrčno pozdravili, spodobi se, da se nemudoma lotimo prevažnega dela.«

Kosar je vodil eksercicije tako izvrstno in duhovito, da poslušalcev ni le zadovoljil, nego tudi iznenadil, in da odlični krški duhovniki še dandanešnji zatrjujejo, da doslej Kosarja še nobeden voditelj duhovnih vaj ni dosegel, a še manje prekosil. Zato pa ga isti knezoškof krški že l. 1870. zopet zove v Celovec za voditelja duhovnih vaj. »Že zopet — tako piše škof — imam prošnjo do vas, preč. gospod dekan, toda z izrecnim pogojem, da mi jo brezobzirno odrečete, če bi vam bila nadležna. Itak lahko pogodite, kaj imam na srcu, ker dobro veste, kako navdušeno in hvaležno je sprejelo moje duhovništvo vaše duhovne vaje l. 1867. Čelo suhoparni značaji, katerim bi jaz nikdar ne prisojal take sodbe, rekali so mi naravnost: Če ta pride vodit vaj, moram biti zraven, naj velja, kar drago.«

Kosar sprejme prijazno povabilo, in uspeh njegove besede bil je še večji, kakor pred tremi leti. Krški škof ga potlej še večkrat vabi, toda Kosar iz raznih razlogov, katerih pa tukaj ne maramo razpravljati, njegovim željam ne more več ustreči.

Dušno hrano vsemu slovenskemu ljudstvu pa podaja Kosarjeva »Nebeška hrana«. Že molitvena knjiga (1. del Neb. hr.) je visoke vrednosti, «ker je v njej le malo pisateljevih lastnih besed, ampak so skoraj vse besede povzete ali iz sv. pisma, ali iz cerkvenih pesmij ali molitev, ali iz pisem sv. božjih služabnikov; torej so

zares nebeške cvetlice, in je hrana, iz njih pripravljena, zares nebeška hrana, tedaj tudi gotovo zdrava in tečna.»¹⁾)

Neprecenljiva knjiga za naš verni narod pa je zlasti 2. del «Nebeške hrane». Tukaj uči špiritual ljudstvo duhovnega življenja. »Kristjani, kateri želijo duhovno življenje bolj globoko spoznati in zares v duhu živeti, trebajo dan na dan posebne nebeške hrane svetega premišljevanja. Njim je namenjeno prvo poglavje, v katerem bodo našli obširni nauk o premišljevanju in 30 premišljevanj za vse dni celega meseca. Kdor se je po tem navodu znotranje molitve dobro privadil, bo pozneje tudi o vseh drugih resnicah, ki jih je kjerkoli, ali v katekizmu, ali v hoji za Kristusom itd. bral, prav lahko premišljeval.«²⁾)

Zdi se nam, da je pokojniku zelo dobro došla ponudba, naj ljudstvo uči v posebnem molitveniku znotranje molitve. Zato piše: »Prav mnogo jih je, ki pravijo, da bi radi premišljevali, ako bi vedeli, kako se to napravi. Res je, da je znotranja molitev kaj tako visokega, da se ne dá učiti z zunanjo besedo, ampak da je njen edini učitelj sv. Duh, kakor stoji pisano: »Duh podpira našo slabost; ne vemo namreč, kako bi molili, kakor se spodobi; sam Duh pa molí za nas z neizrekljivimi zdihljeji.« (Rimlj. 8.) Ali če si duša le resnično prizadeva, ter prosi darú znotranje molitve, bode ga tudi gotovo prejela.«

Potem nam ljubeznivo razmotriva, kaj se pravi premišljevati? »Premišljevati se pravi, pred božjim obličjem resno in pozorno preudarjati katerokoli versko resnico z namenom, da se nam v srcu zbudijo svete misli, želje in čutila, ki našo voljo nagibajo k primernim sklepom vednegaboljšanja našega življenja. Premišljevanje obsega torej in v dobrem vadi vse dušne moči. Pamet preudarja versko resnico na vse strani in jo obrača na pretečeno življenje in na sedanje razmere in potrebe. Ti preudarki vzbudijo v srcu razne občutke: veselje ali

¹⁾ Glej Predg.

²⁾ Glej Predg.

žalost, — mir ali strah, — navdušenje ali boječnost, — hrepenenje ali stud, — zadovoljnost ali kesanje; in kar srce misli, želi in čuti, to izrazuje ter izjavlja v živih izdihljajih pred Bogom. Vse to pa voljo nagne, da človek sklene vsled spoznane resnice tudi živeti; to je, se varovati grehov, ki so tej resnici nasproti, in se vaditi v čednostih in dobrih delih, ki jih ta resnica priporoča ali celo veleva. V premišljevanju torej pamet preudarja, srce moli in volja dobre sklepe dela.«

Na dalje pravi Kosar: »Kmečki in služebni ljudje bodo sicer prav mnogokrat komaj družega časa za premišljevanje našli, kakor čas, ko grejo na delo ali z dela, ali tudi pri delu. Kolikokrat imaš četrtno ure, pol ure in še dalje, da prideš na njivo, na travnik, v gorice, v les, kjer imaš opraviti: koliko lepega premišljevanja bi lahko gredoč po stezi opravil! Kako lahko in koliko obilno bi mogli premišljevat zlasti pastirji in pastarice na paši! O takih prilikah seveda premišljevanje ne bo teklo v takem redu in se tako vršilo, kakor doma ali v cerkvi; ali sv. Duhu bo tvoja resna in po svetosti hrepeneča volja silno dopadla, in z veseljem te bo učil, kako se na stezi in med delom premišljuje, in bo tvoj trud obilno blagoslovil. Zato le srčen in stanoviten bodi, in trdno zaupaj v Boga ter se pogumno loti sv. premišljevanja. V kratkem boš premagal vse težave in boš našel v tej sveti vaji toliko veselja in sladkosti, luči, tolažbe in moči, da je gotovo nikoli več opustil ne bo-deš, ako se je enkrat privadiš.«

Slednjič nam podaja 30 premišljevanj za 30 dnij meseca, »ki so izpeljana v onem duhu, kakor se navadno duhovne vaje ali eksercicije obhajajo.«

»Kakor pa se ene in iste telesne hrane, in naj bi bila še tako okusna, sčasom naveličamo, in zato radi hrano spreminjamo po raznih dnevih, praznikih in letnih časih; in kakor nam ista še tako dobra hrana vsak čas dobro ne služi, in zlasti v boleznih druge hrane potrebujemo, kakor v zdravih dneh: isto velja tudi o dušni hrani.« Prav zato nam podaja Kosar še posebnih pobožnostij za godove in praznike cerkvenega leta, nam priporoča v dušnih in telesnih nevarnostih posebne mo-

litve in blagoslove, kakor tudi ima tolažilno besedo za bolnike in umirajoče.

Med slovenski svet je razpečanih več, kakor 70 tisoč izvodov »Nebeške hrane«, po katerih uči in bo vedno učil špiritual Kosar verno ljudstvo duhovnega življenja.

Umestno se nam zdi, da tukaj omenimo Kosarjevo »Dogodivščino sv. vere«, tiskano v »Ponovilu za nedeljške šole«. ¹⁾ Ta zgodovina se je učila po vseh slovenskih nedeljskih šolah kakih dvanajst let, in bi po volji pisateljevi naj utrjevala v srcih slovenske mladeži versko prepričanje, »da je namreč izmed vseh vér prava le ena edina, v kateri smo mi tako srečni, rojeni biti in živeti, katero je Jezus Kristus iz nebes prinesel in jo sv. katoliška cerkev uči.«

Bistro oko špirituala Kosarja je tudi zapazilo precej vsako nevarnost, v kateri bi vera rojakov utegnila škodo trpeti. Ko je l. 1848. v Avstriji liberalizem po težkem porodu zagledal luč sveta, in ko se je za časa »mestjanskega« ministerstva vspel celo na vladni stol, pretila je pač marsikatera nevarnost Kristusovi cerkvi in torej tudi slovenskim njenim vernim otrokom. Glavni namen liberalizma bil je namreč vedno in bo: razkristjaniti države ter tako spodnašati trdna tla npravstvenemu in socijalnemu redu. In ko je liberalizem postal možat in je roditi začel, porodil je brezversko šolo in svoboden tisk, in je potem posegel v svetišče krščanske družine ter jel skruniti zakrament sv. zakona, češ, zakon je posvetna zadeva — Kristus in cerkev nimata tu nič opraviti.

Otroci — paglavci — bili so svojemu očetu povsem podobni. Kosar jih takoj spozna in začne slovensko ljudstvo svariti pred to zalego. »Kam pa zvodi omika, — tako govori o brezverski šoli — ki tega temelja (sv. vere) pogrešuje ali ga zametava? Omika brez vere stori človeka ošabnega, da se šopiri z zakladom vednostij svojih, in nobene veljavnosti nad seboj priznati noče. Tega

¹⁾ V Beču 1854. Troškom c. kr. administracije za razprodajo šolskih knjig, v Janezevih ulicah.

se prepričamo, ako šole in marsikatere ljudi tako imenovanih omikanih stanov pregledujemo. Ako se v šolah izobraženje v drugih predmetih pridno obdeluje, verna zavest pa z enako skrbljivostjo ne ostri, se prigodi, da dijaki od leta do leta manj verujejo in brez vere šolo zapustijo«. ¹⁾

Kosar pripoznava dobroto in imenitnost svobodnega tiska, ako pošteni ljudje prijemajo za pero in če so pisatelji verni kristjani. «Blagor narodu, kateri ima pisatelje, ki mu pripravljajo zdravo dušno hrano. Oni ga vodijo po prijetni stezi časnega blagostanja v šolo večnega zveličanja . . . Podoben je svobodni tisk velikemu trgu, na katerem se vsi narodi zemlje shajajo, da občujejo in zamenjujejo med seboj zaklade svojega uma . . . Verba volant, littera scripta manet, to je: Izkadi se beseda, zapisana črka pa ostane . . . Tvoja roka bo že zdavnej v grobu trohnela, in rod, za katerega si pisal, bo poleg tebe počival na gomilah, ali tvoji spisi bodo še živeli. Stoletja in stoletja bodo v vrtuncu časa že potonila, ali tvoje spise bodo še pozni potomci brali . . .»

Špiritual Kosar pa tudi že sluti presilno nevarnost in gleda od daleč neizmerno škodo, katero utegne napraviti svobodni tisk v vernem narodu, «ako postane orožje laži in zmote, krivice in strasti in se zniža v službo mesene pohlepnosti. Zakaj kakor železo, ki se dotika magnetā, postane samo magnetično: tako stopita tudi bralec in pisatelj v duhovno dotiko, in skoraj ne da bi se zavedal, se bralec navzame vsega mišljenja in čutenja pisateljevega. Pohujšljive knjige so zares dušna kuga za narode in države.»

Zdaj nas mika, tu posneti vse, kar je pokojnik o tej kugi zapisal v svoji knjižici »Svobodni tisk«. ²⁾ Če pa tega ne moremo storiti, navedemo vsaj to, kar Kosar o sprideni beletristiki piše. »Ako beletristika to pot nastopi in brez ozira na deset božjih zapovedij v slikah,

¹⁾ Svobodni tisk str. 9. —

²⁾ »Svobodni tisk in katoliški braveci in pisatelji.« J. Blaznik v Ljubljani 1863.

pesmih, pripovestih, igrah vedno ljudem vse to podaja, karkoli njih počutljivo poželenje mika in najdivjewe mesene strasti budi, pogreznejo se ljudje v najostudnejšo mehkužnost. Mladost se ostrupi, zakon se oskrunja, raztrgajo se najsvetejše vezi družinskega življenja; nedolžnost ne najde zavetja več, poštenost in zvestoba, ki brez zatajevanja mogoča ni, postane neumnost, kajti neizmerno gnanje po vedno novih užitkih in veselicah, bodi si po poti pravice ali krivice, postane geslo takega mehkužnega naroda. Taki pohlepni in sladoželjni ljudje so vselej in z vsem nezadovoljni, in vsako uro pripravljene za vsako hudobijo, za vsak prevrat, za vsako prekucijo, ako se jim le pena sladkosti obljubi. Ko je začelo mehkužno rimsko ljudstvo kričati: Panem et Circenses, to je: kruha in veselic — ugasnila je zvezda slave starodavnega Rima; zakaj mehkužno ljudstvo ni več sposobno za slavne čine. . . .«

Bogu bodi potoženo, da se zdaj že res naše deviško, slovensko slovstvo zalaga s tako smrdljivo hrano! »Rimski katolik« namreč pravi: »Zares, krasna literatura se nam obeta od mladih radikalcev, ako smemo na prihodnost sklepati iz dosedanjih umotvorov, s katerimi so nekateri »napredni« akademiki obogatili slovstvo . . . Pero nam odreka, da bi prebrskavali tako blato!«¹⁾

»Ne podpirajmo — tako opominja Kosar — ne s peresom, ne z denarjem takih časnikov in knjig, ki so našemu katoliškemu prepričanju nasprotne. Neumen je, kdor tatom vetrihe kupuje, in roparjem nastavlja lestvice, da mu ložej kradejo in ga oropajo in nikakor ni usmiljenja vreden, ako se mu je škoda zgodila: še bolj nespametni bi bili mi, ako bi sovražnikom vere in države denar pošiljali, ter njim tako orodje kupovali, s katerim hram naše časne in večne sreče podreti hočejo.«

Ko je nekdo v »Slov. Nar.« (št. 46 l. 1869.) prodajal svoje puhle nazore o sv. zakonu, mu Kosar takoj oporeka v »Zg. Danici«²⁾, rekoč: «da je ova razprava

¹⁾ R. K. 1895 str. 24.

²⁾ „Dr. J. S. in nova posvetna zakonska postava“, ponatis. iz Zg. Dan. Jož. Blaznik v Ljubljani.

preprežena s hudimi pomotami in torej jako nevarna vsem bralcem, ki stvari bolj na tanko ne poznajo. Temu nasproti je dolžnost katoliških, v tej reči zvedenih pisateljev, stvar pojasniti, nevarnost odstraniti.« Dasiravno je njegova pisava v tej borbi povsem stvarna, vendar mu je sveta jeza včasih pero tako zasukala, da bralec lahko opazuje, kako je kuhalo v njegovem srcu. Nekateri posvetnjaki, in med njimi tudi dr. S., radi bi namreč sv. zakon iz visočin »velikega zakramenta v Kristusu in cerkvi«, kamor ga je sam Bog povišal, ponižali ter porinili med svoje papirnate pogodbe, po katerih bi svobodno brskali s svojimi peresi in jih tudi razbrskali, če bi to zahtevali ali lagodni zakonci, ali če bi to utegnulo kazati kakemu sebičnemu pravniku. Gladko in jasno dokazuje Kosar svojemu nasprotniku, da se je postavil na krivo stališče, meneč, da je katoliška cerkev le »stranka«, ki se zastran zakonskih pravic z nasprotno »stranko« prepira. Sv. cerkev je veliko več neodvisna, samostalna in samooblastna družba, kraljestvo božje na zemlji. In prav krivo stališče, na katero se je postavil dr. S., je vzrok, da nima več trdnih tal pod seboj, in ga je torej Kosar iz lahkega premagal.

Kosar še drobtinic ni preziral, nego jih je v tistem času, ko še ni bilo obilnejšega kruha za Slovence, pridno pobiral ter jih podajal ukaželjnemu ljudstvu, da se je vsaj nekoliko oteščilo ter utolažilo najhujši glad. Uredil je šest letnikov »Drobtinic« in sicer od 16. do 20. letnika; petero jih je izdal pod tajnim imenom »izdalo ravnateljstvo lavantinskega semenišča«, in samo dvajsti letnik pod lastnim imenom »uredil Franc Kosar, dekan na Kozjem«. In ko je pokojnik s tem letnikom uredništvo odložil, zaspale so »Drobtinice«, dokler jih ni vrli pisatelj¹⁾ v Ljubljani zopet predramil z budnim svojim peresom. »Delavci so se razšli, Drobtinice so osamele. Kedaj izidejo zopet Drobtinice?« — tako tožuje Kosar v predgovoru 20. letnika.

Toda on »Drobtinic« ni le urejal, nego je ostal

¹⁾ Drobtinice 21. letnik uredil dr. Fr. Lampe v Ljubljani 1887.

vedno zvest pisatelj za nje. Lepo je opisal življenje Mihaela Stojana, štrtega urednika »Drobtinic«, izglednega dušnega pastirja in dekana braslovškega¹⁾. „Hvaležnost je lepa, a redka čednost«, tako prične životopis, in prav ta redka čednost kinčala je Kosarja, ki je Dobrotniku svojih mladih duhovnih let postavil »spomenik v domači škofiji, da se Stojanovo ime ohrani kakor draga svetinja za zgodovino škofije, a tudi spomenik za slovensko zemljo, da kadarkoli se bo zgodovina slov. slovstva pisala, se tudi dostojno spominjajo dela Stojanova.«

Ista lepa čednost hvaležnosti nagnila je ranjcega, da je opisal življenje stolnega prošta Mihaela Pikla.²⁾ »Naj tudi on — namreč Kosar — ki nja življenje popisati namerava, svoje podvzetje opraviči. Dozdeva se mu, da izmed zdaj živečih ni nihče za ta posel toliko opravičen, kakor on, ker je živel celih 24 let z njim v najsrčnejši, nikdar kaljeni prijateljski zvezi, celih 9 let z njim bival in živel ter se z njim vred trudil v enem in istem poklicu in imel priliko dan na dan gledati na dno nja poštenega in bogoljubnega srca in spoznavati nja žalost in veselje. Da si pa ga hvaležna ljubezen k pisanju nagiba, mu bo vendar le edina resnica pero in roko vodila.«

Tako je nas veliki špiritual na vse strani delal za duhovni blagor svojega ljudstva in je povsodi pospeševal krščansko njegovo oliko. Najbolj vestni špiritual bil je pa Kosar sam sebi. Bil je mož molitve in premišljevanja. Če so ga razne skrbi med dnevom nekoliko raztresle, se je pa večer zaklenil v svojo izbico in je premolil ure in ure, in zlata zarja nahajala ga je jutro za jutrom pri premišljevanju. Vsako leto udeleževal se je v domači škofiji duhovnih vaj, in če to ni bilo možno, opravljal jih je sam za-se zdaj v tem zdaj v onem samostanu, in je zraven še vsak mēsec en dan odločil, katerega je posvetil premišljevanju večnih resnic in pripravi na srečno smrtno uro. Pri duhovnih vajah zapi-

¹⁾ Drobt. I. 1865—66.

²⁾ Drobt. I. 1869.

soval si je vedno po premišljevanju pogloblitve misli in ob koncu eksercicij zabeležil si je celo red vodil, da mu vravnava med letom pot popolnosti. Sodil je namreč, da ni dosti, ako se ura le vsak dan navije, ampak treba jo vsako leto enkrat popolnoma razložiti, in vsako kolesce posebej izprašiti in osnažiti, da ne obstane in natančno hodi. Tako tudi človek z navadnimi pobožnostmi za svoje notranje življenje ne izhaja; treba je, da od časa do časa celo srce in vso dušo natančno pregleda, osnaži ter popravi, kar je pomanjkljivega. K temu opravilu pa dajejo povod duhovne vaje.

V zatajevanju bil je ranjci mojster. Merice vina pri mizi ni nikdar izpil do kapljice, dasiravno bi še mu teknila, nego je vedno puščal najgico; miza bila mu je namreč altarček, od katerega se ni nikdar ločil, da bi ne bil kaj daroval na njem. Ni pa tega storil, ako je šel v goste, in je tako modro skrival zatajevanja pred svetom. Samo izbica njegova vedela bi povedati vsa pokorila, s katerimi je pokojnik brzdal svoje telo, in kar mi o tem slutimo po njegovih zasebnih listih, rajši zatajimo; dosti je namreč, da za vse to vé nebeški Oče, ki na skrivnem vidi, in kateri mu tudi vse to zdaj v nebesih plačuje. Nek redovnik, čigar beseda je v tem oziru merodajna, rekel je: »Kosar bil je menih v suknji svetnega duhovnika.« Kadar mu je kdo oporekal, se nikdar ni prepiral za svoje mnenje, da-si je ugovor po svoji naravi jako težko prenašal; rekel je le mirno: tega mnenja pa jaz nisem. In še le, če ga je kdo izzival, da naj utrdi svojo misel, takrat odprli so se viri njegove zgovornosti, da so kar zalili svojega nasprotnika.

Ko je Kosar svoje dni dobil pismo, ki je podrla najslajše upanje njegovega življenja, občudovali ga smo, kako se je obladal. Lahko smo brali iz njegovega lica, kako je burilo in kurilo po njegovih prsih, toda ostal je popolnoma miren; za trenotek poklekne na klečalo, in v njegovi duši zavlada zopet sveti mir.

Kosarjevo blago in blagoslovljeno delovanje v mariborskem semenišču bilo je ravno v pravem tiru, Kosar sam v najlepših letih moške čilosti, ko mu ustavi voz nestrpni liberalizem. Odločnega in duhovitega zagovor-

nika katoliških in narodnih načel liberalizem ne more in ne sme dalje trpeti na tako važnem in uplivnem mestu, kakor je služba semeniškega duhovnega vodje. Zato napenja in napenja svoje moči, in bil je ravno že dosti močan, da je spodrinil Kosarja. Liberalci namreč so zagnali glas, da je prav v mariborskem semenišču ognjišče, pri katerem se razgrevajo vneti duhovniki in žgeči narodnjaki, a Kosar da piha na žrjavico, da ogenj ne umrje.

O teh razmerah poročali so vladi ljudje in časniki, ki nam niso niti prijazni niti pravični, in prišlo je tako daleč, da je bilo pozvano redarsko oko, naj gleda nanj in naj opazuje njegovo delovanje. Slednjič mora se blagi duhovnik umakniti lažnivim pričam, ki so ga kakor nekdanj Kristusa tožile, da je nevaren državi, in vlada je sodila, da je boljše, če se Kosarja odkriža, nego da trpi cela država. Vsled takih homatij prosil je pokojnik za dekanijo kozijansko, katero je tudi dobil.

To je bila bolest za celo škofijo in huda žalost zlasti za semenišče. Bogoslovci so hodili nekako obupni po semenišču, ko zvedó neljubo novico. Kosar sam pa se precej spravi z božjo previdnostjo in tolaži tudi nas rekoč, da bi bilo pač nespametno kregati se z božjo previdnostjo. Za kratek čas pa nam pové nekaj, kar je o svojem času doživel, vozeč se na ladji po Donavi iz Linca na Dunaj. Z menoj — pravi Kosar — vozili ste se tudi dve usmiljeni sestri. Uprašam nji, odkod da ste in kam se vozite? Pozvedujem tudi, imajo li v samostanu lastnega duhovnika? Odgovorite mi, da je njih ljubi špiritual ravnokar prestavljen. »Ali nič ne žalujete za njim?« — »Bi se pač bale zámeriti ljubemu Bogu, ker njegova sveta previdnost nam je že poskrbela za drugega duhovnika.« »Ta odgovor — priznava pokojnik — bil je za me, in naj bode zdaj tudi za vas, gospodi bogoslovci, krščanski nauk o previdnosti božji.«

V.

Kosar župnik in dekan Kozjanski.

„Pasite čedo božjo med vami, oskrbljajoč jo ne po sili, nego prostovoljno po božji volji“ (1 Petr. 5, 2.)

Kozjanska fara bila je ponosna, ko je slišala, koga dobi za župnika, gg. provizor in kaplan pa sta ugibala, kateri njiju bo prestavljen, ker oba bila bi rada ostala na strani župnika Kosarja. Ranjci je namreč želel s svojimi kaplani živeti kakor brat z brati, zato pa so ga gospodje tudi ljubili in spoštovali kakor svojega očeta. Eden njegovih kaplanov nam piše: »Najbolj srečna leta sem preživel na njihovi strani, bili so mi predober oče«; in enako se izraža drugi gospod, rekoč: »Do mene imeli so očetovsko ljubezen, od nobene kaplanije se nisem tako težko ločil.«

Kaplanom zboljšal je dohodke, da so bili prav zadovoljni poleg njega. Dajal jim je razven obeda in večerje tudi zajutrek, postrežbo in perilo, in še belo štolo t. j. zaslužek pri vpeljavanju žen in pri pogrebu otrok. Pri nastopu rekel je gospodu: »Obed in večerjo sem vam dolžen dati; ker so pa vaši dohodki pičili, imeli boste od mene tudi zajutrek, postrežbo in perilo. Ako utegnejo sosedni duhovniki mene priti obiskat, in bi jaz slučajno ne imel časa jih sprejeti, pošiljal jih bom k vam; vi pa pošljite vselej, kadar bodo duhovni tovariši pri vas, v mojo klet po vina.«

»Ko sva bila neki zimski večer — tako piše njegov kaplan — pri večerji, potrka nekdo in prosi, naj grem bolnika obhajat. Huda burja je razsajala in treba je bilo iti na spoved vrh Veternika, na najtežavnejši kraj fare. O kako so me omilovali, da morem v takem vremenu in po takih potih hoditi; skrbelo jih je, da se ne prehladim. Ko pridem domov ravno ob pol dvanajsti uri, potrka hišinja, ter ponižno vpraša: »Gospod, kaj želite, ali vina ali čaja?« Rečem: »najprej vina, potem

čaja«, in precej bilo mi je postreženo. Hišinja morala je bedeti do polnoči, tako je župnika skrbelo zdravje njegovega kaplana«. Pri mizi bilo je pravo, domače veselje. Pred jedjo in po jedi molilo se je na glas, in na to je sledilo duhovno branje, ki je potem dalo povod razgovarjanju bodisi o bogoslovskih predmetih, bodisi o pastirskih slučajih. Meseca maja 1869 nastopi bolehen gospod kaplanijo, a že v jeseni mora pustiti službo; ne sme pa zapustiti Kosarjevega farovža, dokler meseca februarja ne umrje. Ves čas imel je bolnik najlepšo postrežbo, pokojnik obiskal ga je mnogo mnogokrat in mu slednjič še oskrbel lep pogreb, vse za — Bog plati. —

Duhovniki iz dekanije so svojega dekana kaj radi obiskali; ni preteklo teden, da bi ne imel več gostov pri mizi. Naj je še bilo toliko opraviti, žrtvoval je ljubeznivo gostoljubnosti nekoliko časa več, kakor je bilo navadno odločenega za obed. Obiskaval pa je čestokrat tudi on sosedne duhovnike; vsaj vsaki mesec po dvakrat peljal se je zdaj tega, zdaj drugega obiskat. Take male veselice povzdigal je Kosar z duhovitimi napitnicami, v katere je vpletal mičnih in dišavnih govorniških rožic, katere je bilo res veselje poslušati. Pri mizi vodil je navadno le on zabavo, in je vedel vedno kaj novega in zanimivega povedati ali iz svojih bukev, ali iz življenja ali iz pastirstva. Dobremu dovtipu se je rad nasmeljal, in če so sedeli okolo njega gospodje po božjem sreču, da so si bili domači, bil je časih tudi sam jako dovtipen.

Njegovo blago srce pa tudi revnega in bolnega duhovnika ni zavrglo. Vzel je v svojo hišo in povabil k svoji mizi duhovnika, ki je bil večkrat čisto zgubljen. Ko ga drugi duhovniki niso več radi sprejeli, usmili se ga Kosar in mu daje prav po ceni vsega, kar mu je bilo treba. Ker je ljubil bolnik kupico vina, dajal je pokojnik pri obedu skorej da vsak dan vrh navadne merice še za poboljšek vina prinesiti, in še tudi za večerko mu je obljubil dostojno mero vina, toda samo pod tem modrim pogojem, da ostaja lepo doma in ne obiskuje več gostilnic. Sploh je ž njim tako lepo ravnal, kakor

je to le rajni Kosar mogel, zato pa je tudi rešil dušo rajnega brata. Vsa ta požrtvovalna ljubezen in gostoljubnost pa je tem večje vrednosti, ker je bilo znano, da ni bil brez dolgov.

Župnik Kosar poprijel se je kakor dober in zvest hlapec vseh župnijskih opravil. Imel je vsako nedeljo in praznik rano božjo službo. Njegove izvrstne pridige sezale so poslušalcem globoko v srce, le — predolge so bile; poslušalci, namreč večinoma kmečkega stanu, ne morejo dolgo brez odmora zbranega duha biti; proti koncu so se utrudili. Tudi krščanski nauk je sam razlagal, in sicer tako priprosto in razumljivo, da župljani z lahka niso zamujali njegovega nauka. Vsak dan je pogledal v spovednico, je-li kaj opraviti, in ponosno je zapisal v farno kroniko, da ni tedna v letu, da bi v župnijski cerkvi ne pristopilo vsaj petdeset vernih k mizi božji. V adventnem in postnem času bil je včasih celi dan v spovednici, izvzemši kratki odpočitek pri obedu. Poslušal je dolge spovedi, katere so večkrat cele ure trajale, in to ne samo svojih domačih župljanov, nego tudi ljudskih ovčic, katere so v Kozjem zasledile dobrega pastirja. Velikonočno izpraševanje je pri vseh stanovih sam opravljal, da je svoje ovce spoznaval ter se osebno prepričal, kako so posamezni podučeni v krščanskem nauku. Za lepoto hiše božje imel je skrbne oči. Zapuščeno podružnico Sv. Heme je popolnoma prenovil, na pokopališču je postavil nov križ, in tudi v farni cerkvi bilo je marsikaj popraviti.

Toda ne samo v dušnih zadevah, nego tudi v gmotnem obziru dobivali so župljani pri Kosarju dobrega svêta, in če je bilo treba, tudi dejanjske pomoči. Njegov kaplan nam piše: »Tukaj le eden izgled njegovega dobrega srca. Nekega dne ga prosi reven župljan za posojilo. Potreboval je takoj denar, sicer bi trpel veliko škodo. Kosar poišče ves svoj denar, kar ga je imel, a bilo je še premalo. Tedaj pride meni v kaplanijo, in me praša, koliko denarja bi mu mogel posoditi? Ko mu povem svoto, razvedri se mu lice in smehljaje pravi: dobro je! in mi zaupa tudi skrivnost, da hoče rešiti kmeta, a da nima sam dovolj denarja. Oba torej zloživa

potrebno svoto, a obema vkupe ni ostal več petak v žepu. Meni je naskorem vrnil delež, kako dolgo je pa on čakal na denar, in ali se mu je sploh kaj vrnilo, o tem pratika ne govori.«

Ko se je pokazala potreba farovž prenarediti, zadela je velika svota stroškov župnika; kar bi namreč imeli župljani plačati, prevzel je on, da farani niso postali nevoljni. Pač se nahaja le redko župnik, do katerega bi imeli župljani toliko srčne ljubezni in globokega spoštovanja, kakor so ga imeli Kozjani do blagega svojega duhovnega pastirja.

Družino je imel pobožno in skrbno. Družinčetu je dajal pravico, a z delom ga ni preoblagal. Hlapci in dekcle so zahajali v mesecu k spovedi. Vsak večer je molil družini sam večerno molitev ter jo ob koncu pokropil z blagoslovljeno vodo. V postu je prilagal večerni pobožnosti kratko premišljevanje Kristusovega trpljenja. Nekemu hlapcu, ki parkrat ni prišel k večerni molitvi, dejal je mirno: »Če se ne moreš privaditi hišnemu redu, tedaj ne moreš pri nas biti«. Sicer pa je rad potrpel s svojo družino. Nov hlapec, ki ga je vozil iz poličanske postaje na Kozje, zgreši pravo pot, ker še ni vaje ceste, in ga vzci naprej po krivi poti. Slednjič dekan vendar opazi pomoto. Hlapec ves pobit in osramočen pravi: »Gospod, kaj bo zdaj?« Kosar se pošali ž njim, rekoč: »Obrnil boš proti domu, pa bo!«

Ko je Kosar dekan postal, še ni bilo osodne nove šole, in je bil torej on od državne oblasti imenovan tudi okrajnim šolskim nadzornikom. Pokojnik pa ni bil slep nadzornik, nego bistrook čuvaj šole. Zato je nekoga učitelja, ki ni bil na svojem mestu, tako dolgo zasegal, dokler ga vlada ni odstavila. Ko je pa bil ob službo in ob kruh, navrgel je Kosar vsem duhovnikom svoje dekanije mesečno dačo za nesrečnega učitelja ter ga je tako preživil. Kosar je sovražil zlobo, a osebo je ljubil.

Posvetne gosposke Kosar ni hodil vabit, če so pa ga uradne osebe prišle obiskat, sprejemal jih je spoštljivo in gostoljubno; zato so mu pa bile naklonjene in se niso nerade oglašale pri njem. Okrajni glavar pri-

lično dekana naravnost vpraša, ali vé, da je pod redarskim očesom, in ob enem izraža svoje začudenje, da se je kaj takega moglo zgoditi. Toda Kosar nadaljnji razgovor o tem uljudno, a odločno odkloni, kar zopet usolpne glavarja, ki je prav nepriložno pogrel bil neljubo staro novico. Svobodno pa tukaj izpovemo, da je vlada svojo sodbo o Kosarju, ko ga je spoznavala, menjavala in slednjič tudi do dobrega spremenila. Porok tega nam je pohvalnica, katero je po avstrijsko-pruski vojski prejel od vlade, ki se tako glasi: »Namestnik, ocenjujoč izvrstno lojalnost in zvestobo, pokazano ob času vojske, kakor tudi dejanski učinjeno požrtvovalno domoljubje, usoja se izreči visokovrednemu gospodu svoje priznanje in najtoplejšo zahvalo. Gradec 15. jan. 1867. Mecsery l. r.« Če se dobro spominjamo, sta se namreč po pruski vojski dva ranjenca lečila na njegove stroške. — Enako pohvalno pismo mu je poslala vlada, ko se je l. 1869. po uvedeni novi šolski uredbi odpovedal službi okrajnega šolskega nadzornika.

Radostno tudi zabeležimo, da je pokojniku veljavo in lepo ime, katero mu je v Mariboru lažnivi liberalizem podjedal, na kmetih pošteni značaj in zrela sodnost našega vrlega ljudstva vrnila s tem, da je 23. jun. 1870 kozjanskega dekana, Frana Kosarja, v Brežicah s 59 glasovi izbrala za svojega deželnega poslanca, dočim je njegov nasprotnik vlovil le 37 glasov.¹⁾

Enako zaupanje so skazali Kosarju volilni možje — slovenski možaki — celjsko-brežiškega volilnega okraja, ko je l. 1873. nastopil kot kandidat avstrijske »pravne stranke« za državni zbor. Pri prvi volitvi je dobil namreč 142 glasov, in mladi dr. V. le 87; in še le pri ožji volitvi, ko so mladim priskočili nemčurji na pomoč, potegnila je tehtnica za dr. V. Zato pa pošlje Kosar po volitvi svojim volilcem odprto pismo, ki se tako-le glasi:

»Dragi volilni možje, kateri ste v Celju in Brežicah za mene glasovali, sprejmite za svojo neprestrašeno srčnost in možato stanovitnost kljubo vsemu nasprot-

¹⁾ „Slov. Gosp.“ 1870 št. 25.

nemu nasilstvu in hujskanju mojo najsrčnejšo zahvalo, — ne toliko v mojem imenu, kakor v imenu pravične in svete stvari, za katero se naša stranka bojuje.

Vaši glasovi so izvirali iz narodno čutečih in vernih src, in zato so moj in vaš ponos.

Pali smo in vendar smo zmagali; kajti dokler so narodni volilci glasovali, bila je sijajna zmaga na naši strani; stali smo 142 naših glasov proti 87 nasprotnim glasom. Tolažljivo znamenje, da hočejo štajarski Slovenci tudi zanaprej ostati — Slovenci in verni kristjani.«

Nemškutarji, največji sovažniki naše narodnosti, morali so priskočiti, da so nasprotni stranki, ki se »s čisto narodnostjo ponaša, pomagali do zmage.«

Ova volitev je torej do pike slična sedanji izvolitvi sodnika V. na Dolenjskem, kateri bi bil prav gotovo vodo pil, ko bi ga Kočevarji in nemškutarji ne potegnili na suho. Hencaj! »čista narodnost« mladih se v 22 letih prav nič ni sčistila! To ne more pristno in pošteno vino biti, ki se tako dolgo čisti. Mlade sicer omami in opijani, modrejši pa ga ne marajo piti, vedoč, kako hudo da škoduje slovenskemu življu. Skušnja nam je torej porok, da imajo mladi v odličnem trenutku vse na prodaj, tudi — »čisto narodnost.«

Cvetlico omike in poezije (?) mladih, s katero so pobijali kandidaturu Kosarjevo, je tako umazana, da je ne maramo prijeti, da si prstov ne oblatimo; sicer bi jo bralcem pokazali. Kandidat bil je pač mož čistih načel in zdravih političnih nazorov, in zato so mu nasprotniki lepo lice umazali z pouličnim blatom, da ga potem volilci niso več poznali.¹⁾

¹⁾ Prim. „Slov. Gosp.“ 1873 št. 43.

VI.

Kosar, stolni kanonik.

„V resnici! Fran Kosar bil je podoben stebri, kateri tem trdnejše stoji, čim več nanj naložiš.“ (Nagr. bes., govorili mil. knezoškof lavant.)

Škofijstvo v Mariboru je težko pogrešalo skušenega in odličnega duhovnika, kakoršen je bil Kosar, in zato bile so oči višjega pastirja vedno na njega obrnjene, da ga pri prvi priložnosti dobé nazaj v Maribor. Ko je torej smrt pokosila starašino stolnega kapitola, stolnega prošta dr. L. Vogrina, namignilo se mu je, naj se oglasi za izpraznjen kanonikat stolne cerkve. Prav med tem časom, ko je tekla njegova prošnja za kanonikat, sedel je ranjci od 20. avgusta do 3. septembra 1870 kot poslanec v deželni hiši v Gradcu, in se je torej vlada lahko do konca prepričala, da Kosar ni Bog vé kaki nasilen rovar ali nevaren ščubar, nego da vse njegovo delovanje uravnava katoliško prepričanje, in da njegova narodnost ne hodi krivih in skrivnih potov, nego po ravnem tiru naravne in krščanske pravice, in da je tudi njegova beseda, dasi odločna in mogočna, vendar mirna in spravljiva, oblažena po božjem Duhu, kateri je dihal v njegovem pobožnem srcu, in zato tudi vlada ni ovirala njegove prošnje.

Z najvišjim odlokom dne 4. decembra 1870 imenoval je svetli cesar knez. škof. konzistorijalnega svetovalca Frana Kosarja stolnim korarjem lavantinske škofije. Pokojnik ni bil celih šest let v Kozjem, in v tem kratkem času razpodil je njegov čisti značaj vse oblake, ki so se zbirali nad njegovo glavo. Kakor je bil pred par leti tih in žalosten njegov odhod iz Maribora, tako vesel in slovesen je bil njegov uhod, ko se je po božičnih praznikih vračal v Maribor, ter je bil 27. decembra 1870 v stolnici svečano umeščen.

Zdaj se je začelo v Mariboru vsestransko njegovo delovanje. V prvi vrsti bil je zopet pridigar pri raznih

cerkvenih slovestnostih in tudi v družbenih zborih, kjer so se razpravljala važnejša cerkvena, narodna ali politična vprašanja, bilo je skoro gotovo, da bo Kosar kot govornik nastopil. Rajni knez in škof Jakob Maksimilijan izročali so mu službo za službo ter mu s tem pokazali svoje zaupanje in naklonjenost. Začetkom leta 1871. bil je imenovan kanonikom pokoriteljem (penitencijarijem), svetovalcem kn. šk. zakonskega sodišča in prisednikom duhovne sodnije (oficialata), izpraševalcem pri župnijskih izpitih in zagovornikom zakonske vezi. Od l. 1872. prednaša začasno v škofijskem bogoslovnem učilišču cerkveno pravo in je leta 1873. nameščen za rednega profesorja tega predmeta. Radi se spominjamo, kako je vedel najtežavnejša vprašanja razdrobiti in razložiti, da so bila jasna tudi najbornejšim poslušalcem, in kako je umeval bogoslovce prepričati o važnosti posameznih pravnih načel.

Profesuro je oskrboval celih deset let proti jako pičli odškodnini in ko ga proti koncu njegovega življenja tolik posel utruji, odvezali so ga milostivi knez in škof profesure ter so s pristrčno zahvalo pripoznali nič manj njegovo nesebično in požrtvovalno delovanje, kakor tudi njegovo skušeno učenost in modrost.

Pri škofiji je bil ves čas poročevalec za cerkveno imetje, ter je vestno nadzoroval gospodarstvo s cerkvenim premoženjem pri posameznih cerkvah. Kjer so bili računi v neredu, je on stvar uredil; kar je bilo v denarstvenih vprašanjih zamotanega, je on s spretno roko razvozljaj, in če je kje premoženju pretila nevarnost, branil ga je Kosar odločno in uspešno. Tudi cerkvene ustanove je imel na skrbi, in dal bi rajši oko iz glave, nego da bi se ne izpolnila zadnja volja ustanovitelja. V vsem njegovem delovanju vodil ga je čist cerkveni duh, svetnemu uplivu zapiral je vestno cerkvena vrata. Vsakojake uloge reševal je temeljito in jasno, časih skoro — s preširoko natančnostjo.

Prelat Kosar je bil lavantinskega kapitola duša in dika. Nič ga ni bolj veselilo, kakor če je bil kapitol prav enih mislij in enega srca. Večkrat je rekal: »Dökler nas veže bratovska ljubezen in smo vsi enega duha,

je srečen naš kapitol;« in še je pristavljajl: »Povsodi ni tako!« Kadar je šlo za poboljšanje gmotnega stanja našega kapitola, je pokojnik rad nastavil svoje pero, a tudi široko odprl svoj žep. Kosar napuha ni poznal, a vendar je svojo stanovsko čast visoko nosil, in ni malo tega uvaževal, kako so se mu bodisi duhovni, bodisi posvetni gospodje bližali. »Čast, komur čast« — je krščansko načelo!

Duhovniki so kanonika radi obiskavali in so mu bili z velikim zaupanjem udani. Prijatelja je pokojnik globoko v svoje srce zakopal, in težko je padel iz njegove ljubezni, komur jo je bil naklonil; kogar pa je spoznal nevrednega svojega prijateljstva, ni mu lahko več kaj zaupal.

Zase živel je prav skromno in rekli bi — skrito; časih smo se popraševali: kje pa je prelat, kaj pa dela? Če so pa gostje prišli, postregla je hiša, kar je premogla. Gostje so bili dobre volje okoli njega, kakor bučele okoli cveta: hodili so k njemu po med. Na zrak je redko hodil, in so mu to oponašali njegovi zdravniki; zato mu pa je tudi vsaka sapica škodovala, zlasti je ga še pa rado zeblo. Če se je sprehajal pod milim nebom, molil je in premišljeval; brevir je najrajši molil na pokopališču, šetajoč med grobovi rajnih prijateljev, rekši: pokopališkemu zraku treba se privaditi! »Večna leta je mal si je k srcu.«¹⁾ Ako si ga pa srečal na ulicah, bile so njegove oči pobešene, in lahko si sodil, da je, kakor nekdanj pobožni Job, zavezo naredil s svojimi očmi.

Kosar bil je Bogu hvaležen za vse; »Deo gratias« — Bog plati — bil je vedno na njegovem jeziku. Tudi če se mu je kaj neugodnega pripetilo, dejal je: »Deo gratias!« ker živa njegova vera gledala je v vseh rečeh prst previdnosti božje. Ko je ponujala miza jako lep in zelo okusen sad, ki nam je dozorel v kapitolskem vrhu, segal je Kosar po njem in rekal: »Deo gratias! Kako dober je vendar ljubi Bog; toda človek — človek je pravi tepec!«

¹⁾ Ps. 76, 6.

Po smrti rajnega kneza in škofa Jakoba Maksimilijana postavil je solnograški nadškof Frana Kosarja za kapitolskega vikarja in upravitelja osirotele škofije lavantinske. Dne 16. marcija 1893 bil je pa od svetlega cesarja imenovan za infuliranega stolnega dekana. Njegova glavica si je toraj zaslužila škofovsko kapo, in na stare dni je podpirala trudne njegove noge pastirska palica.

Velike zasluge ima Kosar za »Podporno družbo duhovnikov lavantinske škofije«. Iz letnega družbinega poročila za l. 1894. povzamemo te-le črtice: »Družba se je osnovala l. 1873. Od začetka do svoje smrti bil je Kosar vedno njen požrtvovalni predsednik, moder vodnik in skrben oče. Znano je, kako vestno je vodil odborove seje, kako obširna in zanimiva so bila letna poročila, kako natančen letni sklepni račun. Ob vsem času vrlega njegovega vodstva počival je očitno blagoslov božji nad društvom; družbino premoženje se je naglo množilo, od vseh stranij vstajali so jej dobrotniki, in v teku dvajsetih let narastlo je njeno imetje na 50 tisoč gld., dasiravno se je v teh letih razdelilo med revne in potrebne duhovnike okoli 34 tisoč gld. podpore. Zraven tega še je družba postavila hišo na Dobrni, vredno 10 tisoč gld., kjer dobivajo bolehní duhovniki brezplačno streho, če se grejo tje kopat in lečit. Tako je dobrotljivi Bog blagoslovil družbo pod modrim vodstvom preblagega pokojnika Frana Kosarja, bivšega predsednika. Družba globoko obžaluje to bridko zgubo, in bo vedno ohranila hvaležen spomin utemeljitelju in dolgotrajnemu predsedniku svojemu.«

Kosar je bil šest let tudi predsednik »Katoliškega tiskovnega društva v Mariboru«. Ko je njegov prednik že za pol leta opešal, izvolijo odborniki meseca oktobra 1871 kanonika Kosarja predsednikom. Njemu gre hvala, da je društveno glasilo »Slov. Gosp.« postal tednik, dočim je poprej le vsakih 14 dnij izhajal. In če je »Slov. Gosp.« bil kaj na hasek našemu ljudstvu — in njegov merodajen upliv na štajarske Slovence, bodisi v cerkvenih zadevah, bodisi v gospodarskih in političnih vprašanjih, mora mu vsakdo pravičen priznati —, je to

zopet zasluga ranjcega. Kosar je namreč tako dolgo toževal o težavah, katere so društvu izvirale iz preborne podpore, da je društvu priboril dosti trdnih gmotnih tal in »Slov. Gospodar« postavil na lastne noge. Ko so pa začeli mladi Slovenci društvo podjedati in se opikavati v njegova načela, in ko je tudi »Slov. Gosp.« časih nekoliko po svoje bil gospodaril, odpovedal se je Kosar predsedništvu ter ga je naložil mlajšim ramenom.

Za svojo moško dobo bil je še dosti zdrav in trden; ko se je pa nekoliko postaral, moral je znova križ boleznim nositi. Kakor je bolehal prvih sedem let svojega duhovništva, tako ga je zadnjih sedem let zalezovala huda bolezen, ki ga je slednjič tudi zelo zavratno umorila. Kosar prehodil je torej vseh štirinajst postaj trpljenja, ter je bil na križevem potu do konca zvest spremljevalec svojega Izveličarja.

Pokojnik zbolel je namreč leta 1887. za »božjastno omotico« (vertigo epileptica)¹⁾ ali »tiho božjastjo«. Ta vam je čudna in redka bolezen. Človek je popolnem nezaveden, dokler se omotica ne razkadi, vendar ostane miren. Čudežno bilo je bodi-si pri pridigi, ali pri konzistorijalni seji ali zabavnem razgovarjanju opazovati ga, kako je prav ondi besedo zopet povzel, kadar se je zdramil iz omotice, kjer mu je bila pred napadom zarekla, kakor bi bila omotica med besedo pika, samo nekoliko debelejša in — žalostnejša. Sprva niti ni opazil omotice, in tudi ni hotel priznati, da je bil nezaveden, dokler mu nismo reči do dobrega dopovedali. Pozneje pa je bolenje po nasledkih pomnil, ker je bilo vse telo nekako potrto, ko se je zopet zavedal.

Omotica ga je vedno gosteje napadala, in ga časih tudi že metala. Ne po dnevu, ne po noči ni bil varen božjasti, zlasti pa ga je rada prijemala, če je dalj časa pisal, navdušeno pridigoval ali če je bilo ganjeno njegovo srce. Prelat bil je dosti moder in je sprevidel, da Gospod že trka, in da meni naskorem priti in ga k sebi povabiti. Smrti se ni bal, a to ga je jako skrbelo, če

¹⁾ Diagnoza Dr. Filipa Terč.

bi se mu po omotici kedaj pamet več ne vrnila ter bi utegnil blazen ostati. Z omotico bila je zapletena tudi neka srčna hiba, ki ga je čestokrat hudo plašila.

Pokojnik je vedel, da za njegovo bolezen ne bo lahko leka, vendar je rad klical zdravnika in je njegove naredbe zvesto izpolnjeval. Dokler je pa zdravnik lečil njegovo telo, moral je tudi on od Kosarja jemati marsikatero zdravilno kapljico, katero mu je prilično potočil. Bolnik je postavim rekel, ko mu je zdravnik zdravilo zapisal: »Gospod doktor, zdaj pa morate moliti, da mi bo zdravilo na hasek!« Zdravnik se nam je potem tožil, rekši: »Veste, kaj Kosar tirja od mene? Moliti bi neki moral, da mu zdravilo hasne, to še tedaj tudi! Velik mož pa je prelat vendar, recite, kar vam drago!« Drugobart mu je pokojnik pripovedoval, da je poznal krščanskega zdravnika, ki je med potom vedno rožni venec molil, kadar je zahajal k bolnikom, naj bi mu Bog razsvetil pamet, ter mu dal bolezen prav spoznati. Na to podari Kosar doktorju rožni venec; zdravnik se moleka ne more lahko odkrižati in spravi ga v žep. — »Kako se vam je godilo, gospod prelat, to noč?« vpraša ga zdravnik nekega jutra. »Revni smo, revni!« odvrne mu bolnik. »To je že naša osoda na svetu, da moramo trpeti«, pravi doktor. »Prosim vas vendar, gospod doktor, zakaj pa pravite osoda, zakaj pa ne rečete rajši: božja previdnost?« »Imate pač prav, gospod prelat!«

VII.

Kosar, katoliški cerkvi iz srca vdan.

„Spoštuj očeta in mater!“
(Štrta božja zap.)

Pokojnik gojil je vedno v svojem srcu plamtéčo ljubezen do sv. katoliške cerkve. Katoliška cerkev bila mu je kraljestvo božje na zemlji, kar v resnici tudi je, v katerem se njegova sveta duša ni mogla dosti napiti

božjega duha, kateri vlada v njej. Ko so se torej vsled brezbožnih postav oglašala tudi na slovenski strani peresa, ki so čednosti in resnici službo odpovedala in se v službo ponudila laži in pohujšanju ter se pokazala sovražna sv. cerkvi, užalilo je to njegovo srce.

»Britko prihaja rodoljubu pri srcu, tako piše Kosar, ko vidi in sliši, kako nekdanja goreča pobožnost med ljudstvom umira, kako se neki veri in cerkvi neprijazen in celó sovražen duh med Slovence usiljuje, kako se trga nekdanja prisrčna zaveza med duhovskim stanom in slovenskim ljudstvom, kako se govoriyo zdaj bolj tiho, zdaj bolj glasno besede zoper vero in cerkev in njene služabnike, in sicer besede tako grenke, žaljive in strupene, da nehoté žalostni zdiujemo: Moj Bog! kam smo prišli in kam še pridemo?«

Zato namoči zdaj tudi on svoje pero, da zagovarja nebeško lepoto svoje in naše matere v knjigi »Katoliška cerkev in njeni sovražniki«,¹⁾ katero podaje družbenikom tiskovnega društva kot mal darček za velikonočno pisanko, in v kateri jasno in zmagovito uči, da je »cerkev najslavnejše delo usmiljenja božjega na zemlji, in da je cerkev največja dobrotnica človeštva«. Knjiga je izborna, čast našega slovstva, in našim časom tako primerna, da naj bi bila v šoli podučno berilo, za slovenske katoliške hiše tečna hrana, in za naše olivkance merodajno vodilo. Če bi slavna »Družba Mohorjeva« kedaj utegnila seči po tem kruhu in ga pomnožiti za slovensko ljudstvo, slovenska zgodovina jej bo hvalo pela zato, ker knjiga utegnila bi med nami razkaditi marsikatero krive nazore.

»Kaj bi bili mi in vsi ljudje — pravi Kosar — brez cerkve Kristusove? Popotniki brez voditelja, v temi tavajoči brez luči, bolniki brez zdravnika in žrtve večnega pogubljenja brez vsakega upa odrešenja! In ta cerkev bi zaslužila, da jo ljudje zaničujejo in sovražijo? da bi jo zaničevali še zlasti mi, njeni otroci, ki smo bili kakor na maternih prsih na njenem srcu odgojeni? Z večo pravico, kakor Bog Oče čez nehvaležne Jude v

¹⁾ Izd. kat. tisk. društvo v Marib. meseca marc. 1872.

starem zakonu, pritožuje se božji Sin, naše cerkve nevidni poglavar, čez take nehvaležne kristjane rekoč: »Otroke sem izredil in povikšal, oni pa so me zaničevali.«

»Cerkev je največja dobrotnica narodov. . . Kakor če po kruti zimi, ki je s smrtno odejo zemljo pokrila, prijazna vigred nastopi ter v vsaki stvarici zbudi novo življenje in s cvetjem, dišavo in radostjo vso zemljo napolni, tako je zemlja in tako so narodi svoje obličje spremenili, kjerkoli je cerkev bandero Kristusovo razpela. Kolikor je cerkev sveta obhodila, povsodi beži prednjo tema nevednosti in gnusoba greha, in nebeška svetloba omike in čednosti sije za njo.«

»Katoliška cerkev je največja dobrotnica države. Ona stoji nad osebami, stanovi in narodi, ne zató, da jih zatira, nego da jih drži, brani in varuje. Država javni red vzdržuje. Zato treba državi neobhodno zunanje od vladarja in od podložnih popolnoma neodvisne in sicer duhovne oblasti, ki ima višjo, nadzemeljsko oblast in pravico, nevarne strasti krotiti — ubogati je namreč težko, vladati pa nevarno — vladarju pravično vladanje, podložnim pa voljno pokorščino zaukazati, in sicer z veljavo, kateri se treba vladarjem in podložnim z enakim spoštovanjem klanjati«.

»Čez to resnico se pred vsem radujte vi, mogočni vladarji zemlje, in dajte Bogu glasno zahvalo. Ne bojte se katoliške cerkve, ampak na široko jej odprite vrata, kadar se mejam vaših držav bliža ter ustopiti tirja; kajti ne pride kot sovražnica vaša, temveč kot vaša najboljša prijateljica in največja dobrotnica, vam noseča v bogatem krilu najzlahtnejše darove češčenja, ljubezni, zvestobe in pokorščine vaših podložnikov«.

»Kakor vaši vladarji, radujte se tudi vi, njih podložniki, prihoda katoliške cerkve. Spoštljivo jo sprejmite tudi vi kot mater, in z zaupanjem se zatecite pod njeno krilo, kot pod krilo svoje najmogočnejše varhinje, kajti ona bliža se tudi vam kot vaša največja dobrotnica. Ne bo namreč le kar vas učila dolžnostij do vladarjev, nego učila bo tudi vladarje, in sicer v božjem imenu, kakšne dolžnosti da imajo do vas, in bo krepko branila

vaše pravice. Najprej bo vašim vladarjem naznanila, da če so tudi samovlastni in neodvisni od vseh drugih človeških oblastij, vendar Bogu nasproti niso ne samovlastni, ne neodvisni; temveč da so le služabniki božji, od katerega so vso oblast prejeli in kateremu bodo tudi odgovor dajali za njo«....

»Zakaj pa vsi ljudje, ki hočejo prav za prav le državo podreti, ravno katoliško cerkev toliko sovražijo? Prav zató, ker so popolnoma prepričani resnice: da je katoliška cerkev najmočnejši steber države, najmogočnejša varhinja državnega mira in redú, in najtrdnejša podlaga kraljevega prestola. Iz tega spoznajo, da dokler katoliške cerkve ne poderejo, tudi državnega poslopja ne morejo razrušiti, in dokler papeža, škofov in mašnikov ne odpravijo, tudi kraljev in cesarjev ne morejo ugonobiti«....

»Kaj stori nedolžno dete, če vidi, da srditi sovražnik z nabrušenim nožem gre nad njegovo mater? Dete upije, kliče Boga in vse svetnike na pomoč, objame mater in jo stisne na svoje srce, da jo brani. Prej mora nož sovražnikov dete prebosti, preden materi pride do srca. To dobro dete posnemati moramo tudi mi. Od vseh strani gredó ljuti sovražniki nad našo mater — sveto cerkev; pogubiti nam jo hočejo in zatreti. Ne! tega ne pripustimo. Okleniti se hočemo svoje matere s celó dušo, s celim srcem, z vsemi svojimi močmi: tudi kri in življenje damo za njo«....¹⁾

Ogenj ljubezni vsikdar visoko zaplapola v Kosarjevem srcu, kadar govori o sv. cerkvi, in slog je vzvišen in slovesen, če njegovo pero opisuje njeno lepoto. »Sveta cerkev — ta prelepa roža, od Jezusa Kristusa iz nebeške dežele v solzno dolino presajena; sv. cerkev — ta presvetla luč, od Jezusa Kristusa v razsvetljenje narodov prižgana, da bi nam temo naše pameti in našega srca razsvetila; sv. cerkev — ta prijazna zvezda, od Jezusa Kristusa na visoko nebo pripeta, da bi nam zmotenim popotnikom kazala pot v zgubljeno hišo Očetovo; ta presveta cerkev je danes

¹⁾ Katoliška cerkev str. 30, 31, 35, 37, 54, 91.

kakor nepotrebna, nadležna in neusmiljena gospodinja najbolj zaničevana in preganjana, in tisoč in tisoč sovražnikov s strupenimi jeziki in peresi okrog nje stoji, ter jo misli v korenini zatreti!«. . . .¹⁾

Ravno tako občudujemo pokojnika otročjo udanost in vročo ljubezen do sv. Očeta, rimskega papeža. »Kaj pa je — piše Kosar — rimski papež nam katoliškim kristjanom? On je naš najvišji škof, pastir in vladar, on je naš duhovni oče; kajti v njem so shranjene vse odrešivne in zveličavne oblasti Gospoda našega Jezusa Kristusa, da se po njem razteka vse duhovsko življenje po vseh udih velicega telesa sv. cerkve, in kdor ni s papežem, nima in ne more v sebi imeti življenja Kristusovega. Več kakor telesni oče svojim otrokom, več kakor kralj svojim podložnim, več je rimski papež nam katoliškim kristjanom; v višjem in svetejšem pomenu je on naš oče, tako da ga celo prav in resnično vsi pravoverni kristjani sv. Očeta imenujejo.«²⁾

Otročja ljubezen pa se nikdar tako lepo ne pokaže, kakor če se veseli z očetom, ali če mu more prihiteti na pomoč, ako se očetu huda godi, ako silo ali krivico trpi. Ko so torej sv. oče Pij IX. l. 1869. obhajali v Rimu zlato sv. mašo, prime Kosar takoj za pero ter navdušeno opisuje³⁾ to redko svečanost, oznanjajoč veselje Očetovo slovenskemu svetu. »Radujmo se v Bogu, verni Slovenci! in hvalimo Boga, da smo učkali tega zlatega dné ter bili priče tega nepričakovanega zmagoslavja katoliške cerkve. Tebi pa, sv. Oče! bodi tvoja zlata maša sladka nagrada za vse britkosti tvojega dolgoletnega, cerkvenega vladarstva.«

Živo se spominjamo, kako je njegova beseda gro-mela v cerkvi sv. Alojzija v Mariboru ter s strelo pretila sardinskemu kralju, ki je l. 1860. roparsko svojo roko stegnil po papeževi državi.⁴⁾ Blizu dve uri je stal na leci ter tako prepričevavno govoril, kakor bi smatral

¹⁾ Prijaz. list. str. 3.

²⁾ Drobt. 1864 str. 4.

³⁾ Drobt. 1869 str. 236—260.

⁴⁾ Poglav. misli tega govora slédi v Drobt. 1864 str. 3—45.

vse svoje poslušalce potegniti za seboj ter jih gnati v boj za pravice sv. Očeta. Na Kozjem nosil je s pomočjo dekanijskega duhovništva stroške za enega vojaka prostovoljca papeževe armade, kar ga je stalo 240 gold. na leto.

In ko sardinski kralj l. 1870. vzame tudi Rim, ter okliče večno mesto glavnim mestom zedinjene Italije, povzdigne Kosar zopet svoj glas zoper lakomnega, kronanega roparja, rekoč: »Govórimo, dokazujmo, pišimo, prosimo, tirjajmo tako dolgo, dokler se sv. Očetu njegova dežela in vse pravice zopet ne povrnejo Ne spodobi se namreč in sramota je za nas katoličane, ako damo veljati, da je namestnik Kristusov podložnik katerega bodi vladarja. Ali mar hočemo, naj bi papež zopet stal pred katerim vladarjem, kakor Kristus pred Poncijem Pilatom? Jaz pravim: zopet in sicer zdaj, ko je božja previdnost že davno papežem dostojno samostalnost in sicer po najpravičnejši poti podelila? Namestnik Kristusov mora biti svoboden in neodvisen na vse strani, da morejo verniki od vseh strani sveta brez težav do njega, pa tudi njegov glas do njih priti. . . . Ali bi še zaslužili ime, da smo otroci katoliške cerkve, ako svojemu Očetu in namestniku Kristusovemu boljše svobode ne privoščimo? Gotovo, slednjo iskrico ljubezni do papeža moral je v svojem srcu za-dušiti, kdor more z njegovim sedanjim položajem zadovoljen biti. . . . Kakorkoli pa si vse to bodi: ljubezen do sv. Očeta nalaga nam zdaj kot prvo dolžnost, da poprej ne odjenjamo, dokler stolici sv. Petra vseh pravic ne vrnemo«. . . .¹⁾

Leta 1876. izpolni se Kosarju nenadoma vroča želja, katero je že dolgo gojil v svojem srcu. Rajni knez in škof si ga izvolijo za tovariša za romarsko potovanje v Rim na grob sv. apostolov Petra in Pavla. Pri tej priložnosti je bil pokojnik s svojim škofom pri sv. Očetu, kateri ga prijazno nagovorijo in pohvalno omenijo njegovo delovanje. Kolikokrat je ranjci v zasebnem razgovarjanju in iz lece navdušeno oznanjeval

¹⁾ Katoliška cerkev str. 120, 121, 122, 125.

besede, katere je slišal iz ust sv. Očeta, veselé se, da je bil vreden od namestnika Kristusovega samega pohvaljen biti!

V Rimu se je držal zlasti cerkve sv. Petra, kjer je cele dneve premolil in sv. obrede opazoval. Govorniku je beseda slast: zato so avstrijski romarji jako ustregli rajnemu prelatu, ko so ga prosili, naj njim v večnem mestu oznanjuje besedo božjo. Škof, vrnivši se iz Rima, so ga pa zarad tega radi malo podražili, rekši: »Gospôda, Kosar se vrača zelo srečen in zadovoljen, ker je pridigoval v Rimu!«

Dnevi so v Rimu hitro tekli in za Kosarja dosti prehitro potekli. Zatorej se še enkrat poda v večno mesto, da si Rim do dobrega ogleda, in sicer l. 1881, ko je bil ves slovanski svet na nogah, da se sv. Očetu Leonu XIII. spodobno zahvali za velevažno apostolsko pismo »Grande munus«, katerega so izdali l. 1880. na god sv. Jeronima, in s katerim so slovanska blagovestnika, sv. brata Cirila in Metoda, povzdignili na oltar za celi katoliški svet. —

Toliko ljubezen in udanost Kosarja za sv. katoliško cerkev so slednjič tudi sv. Oče uvaževali in imenovali so ga meseca avg. l. 1888. za svojega »hišnega prelata«. In še istega leta okinčali so papež njegove zaslužene prsi tudi s srebrnim križem za zasluge »Pro Ecclesia & Pontifice« (t. j. za cerkev in papeža), katero častno priznanje je vsled odloka svetlega cesarja meseca marcija l. 1890. tudi smel sprejeti in očitno nositi.

VIII.

Kosar, vzoren mašnik svojega škofa.

„Kakor lepo ubrane strune na citrah, v takem soglasju bodimo in živimo s svojim škofom.“
(List sv. Ignac. do Efež. 4.)

Omenimo mimogredé, da je že škof Kutnar bil vesel svojega nadepolnega duhovnega sina, ki mu je

rastel v celovškem semenišču. V duhovnika pa ga je posvetil še le Anton Martin Slomšek. Že smo na svojem mestu rekli, da je bil Kosar zvest oproda škofa Slomškega in to tukaj zopet povdarjamo.

»Z vso ljubeznijo in udanostjo oklenimo se svojih škofov« — to bilo je geslo Kosarjevo. »Ako smo namreč sklenjeni s škofom, škofje pa s papežem, potem smo po svojih škofih zvezani tudi z apostoli, po apostolih pa s Kristusom, iz kojega srca se razteka božje življenje po vsem telesu sv. cerkve. Zato ne dajmo se odtrgati od svojih škofov po nobeni ceni; kajti od njih odločeni, podobni bi bili mladikam, odrezanim od trsa, ki se posušé in sadú več ne prinašajo. Ljubimo torej svoje škofo in molimo za nje; kajti njih služba je v sedanjem času presilno težavna. Polajšajmo jim jo s tem, da jih radi poslušamo in radi ubogamo, in veselo v vsem pomagamo, karkoli nameravajo v blagor škofije«. ¹⁾

Kako je Kosar učil, tako je pa ravnal tudi sam. Bog ne daj, da bi se kdo drznil lotiti njegovega škofa, taknil bi se punčice njegovega očesa. Ko se je torej neki švedrav omikanec (?) v škofiji, ki že dolgo kuži slovenski zrak, po časnikih napadal s svojim peresom Slomškega, ker mu je bil »katoliški slovenski škof« trn v očeh, Kosar takoj ostro prireže svoje pero, in ga nasprotniku neusmiljeno poriva globoko v meso, in mu skelečo rano še tudi posoli z rezkim sarkazmom, in ob enem zanese brezobzirno vso dušno siročino svojega nasprotnika na svetlo solnce, in ga osmeši pred svetom.

Tako se vojskuje Kosar na strani svojega škofa do smrti Slomšekove, in še od groba njegovega se ne more ločiti, dokler mu ne postavi krasnega spomenika, kateremu se je čudila Avstrija, in po katerem je zaslovela naša škofija celo čez meje Avstrije. Opisal je namreč mojstersko življenje velikega kneza in škofa Antona Martina, in sicer v nemškem jeziku. ²⁾ Sma-tramo, da sta bila zlasti dva uzroka pokojnika napotila,

¹⁾ Katol. cerkev str. 118.

²⁾ Anton Martin Slomšek, Fürstbischof von Lavant, dargestellt in seinem Leben und Wirken von Franz Kosar. Marburg 1863.

da je izvolil nemščino za životopis. Kosar je želel — in to je bila menda želja vsega slovenskega ljudstva — naj bi se zvedele vrline njegovega svetega škofa po širjem svetu, ker na domači strani pozna itak vsak otrok njegove ime, in nosi njegov spomin tudi v svojem srcu. Trebalo pa je v pravo luč postaviti tudi njegovo delovanje na narodnem polju, za katerega voljo so ga vsi razni nasprotniki našega narodnega gibanja — in njih število resnično ni bilo nikdar pičlo — grdo obrekovali in še zlasti pri vladi tudi do dobrega očrnili.

Kosar sam piše: »Slomšek je živel in je deloval v dnevih, v katerih so bili pojmovi ne samo na pravnem, nego tudi na nravnem polju povsem zmedeni, ko se je pogosto moška krščanska jakost kot bedastoča zasmehovala, nasproti pa nemarna popustljivost, ki se ne upa ustavljati toku časa in pogubnim njegovim valovom, proslavljala kot čednost, ko so slepo posnemanje načel, katera je zastopala zablojena množica in njeni jezični kolvodje, prodajali za najvišjo modrost, nasproti pa poštenost in možatost lastnega prepričanja razupili kot pregrešen upor proti občnemu blagru: torej ni moglo drugači priti, nego da so moža tako nenavadne jakosti in redke značajnosti, kakor je bil visoki pokojnik knezoškof Anton Martin, različno ocenjali ter so nekateri spletali vence njegovemu imenu, dokler so ga drugi očitno zasramovali«. ¹⁾

Posnetek ²⁾ iz tega obširnega životopisa pa je marljivi pisatelj privoščil tudi slovenskemu ljudstvu, da »so se prijatelji rajnega, nepozabnega škofa tolažili na prerani toliki zgubi, in njegovi častilci prejeli izgled čednostij, da ga posnemajo«, a tudi zato, da ohrani duha Antona Martina med Slovenci: »Dokler bo duh vladike Antona Martina Slomškega Slovence navdajal, dokler bomo nebeške cvetlice pobožnega rodoljuba, ki jih je on sadil, s solzami hvaležnosti zalivali, dokler steze ne zgrešimo, ki nam jo je on odkazal: tako dolgo bodimo

¹⁾ Stran 3.

²⁾ Anton Martin Slomšek, knez in vladika Lavantinski. Pohnatis iz Drobt. 1863.

si svesti, bo oko božje z dopadenjem na nas gleđalo, in bo božji blagoslov spremljal naše prizadevanje za blagor naroda«.

S to knjigo pa Kosar ni samo ovekovečil svojega škofa, nego je ž njo oslavil tudi svoje ime in je zanesel čast naše škofije med širji svet. Ko so rajni škof z drugim odličnim duhovnikom našim obiskali Kettelerja, slavnega škofa v Mogunciji, ter ga pozdravili kot škof lavantinski, razvedri se lice moguncijskega škofa in prijazno sega v roke visokemu gostu, rekoč: »Vi ste torej naslednik Slomšekov, onega lavantinskega škofa, ki je uvedel v homiletiko novo vrsto govorov ter jo obogatil z »beraškimi« govori?«¹⁾ In ko je pisatelj teh vrst o svojem času z dobrim prijateljem potoval po Moravskem in Češkem, spoznavali so naju duhovni prijatelji po Kosarjevi knjigi, in njegovega Slomšekovega životopisa niso mogli dosti prehvaliti. Po duhovnih semeniščih in samostanih so naju zagotavljali, da že dolgo niso slišali tako zanimivega in podučnega berila pri mizi, kakor je Slomšekov životopis. Zato se pa ne čudimo, da je knjiga med češkimi brati precej našla prijatelja, ki jo je na češko prevedel.²⁾ Dokler bo torej Slomšekova zvezda prijazno sijala na cerkvenem nebu, bo se poleg nje vedno lesketala tudi njena zvezda sprémnica — ime Kosarjevo.

Na tem delu častitali so Kosarju najvišji cerkveni dostojanstveniki. Maksimilijan Jožef Tarnoczy, knez in nadškof solnograški, piše: »Z veseljem sem sprejel vašo mi drago knjigo. Pač sem slutil, da se bo med številnimi častilci in prijatelji nepozabnega škof: našlo še sposobno pero, ki nam bo naslikalo pravo podobo preblagega cerkvenega kneza in jo nam za vselej ohranilo. Bodite uverjeni, da je vaš životopis mojim željam povsem ustregel. Krasni spomenik, katerega ste vi, častiti gospod, postavili s svojim spisom ljubljenemu očetu in

¹⁾ Prim. Slomšek's Leben und Wirken str. 215 i. d., in Drobt. 1862 str. 47—55.

²⁾ Antonin Martin Slomšek. Jeho život i apoštolská činost. Ze spisu slovenského Františka Kosara preložil Fr. Klima.

višjemu pastirju, bodo hvalili ne le v domači škofiji, nego tudi v širjih krogih, kjer so poznali in umeli ceniti biser, ki se je skrival pod skromno suknjico, in je torej površnim cenilcem ostal prikrit.«¹⁾

Andrej Gollmayer, nadškof goriški, se izraža: »Postavili ste visokemu pokojniku spomenik, ki je ravno tako v proslavo rajnemu, kakor v čast tudi gospodu pisatelju; vsem častilcem ranjcega bo vaša knjiga dobro došla.«²⁾

Laskave čestitke poslali so mu tudi Josip Juraj Strossmayer, škof v Djakovaru, Jernej Widmar, knezoškof ljubljanski, Valentin Wiery, knezoškof krški, prelat Jeran in drugi.

Toda Kosar ni samo z besedo proslavljal svojega škofa, nego je prilično tudi z živo besedo oznanjeval njegovo čast. Pri »besedi v slavni spomin na slovstvene zasluge pokojnega kneza in škofa lavantinskega Antona Martina Slomškega«³⁾ govoril je Kosar tako navdušeno, da nam je njegova beseda vsem globoko v srce segala. Ravno tako zgovoren je bil njegov jezik pri slovesnem razkritju Slomšekovega spomenika, katerega mu je postavilo hvaležno slovensko ljudstvo v stolni cerkvi v Mariboru. Rekel je: »Ker tedaj ne moremo več tvojega prijaznega obličja gledati, vzvišeni dobrotnik naš! naj nas zanaprej vsaj tvoja podoba razveseljuje. Najte torej, nedolžne deklice, ki kakor ovenčane družice današnjo svečanost kinčate, da zagrinjalo pade, ki nam podobo zakriva«! Pri teh besedah sta dve deklici zagrinjalo odstranili, in naše oči so radostno gledale iz belega marmorja lepo izsekano podobo Slomšekovo. Nato je Kosar z zgovorno besedo tomačil trojni napis v treh jezicih v znožju spomenika. »Dem Gründer des Bischofsitzes in Marburg«⁴⁾ — »Antonio Martino Slomšek, ecclesiae egregio episcopo, pastori optimo«⁵⁾ —

¹⁾ Solnograd 5. avg. 1863.

²⁾ Gorica 5. avg. 1863.

³⁾ 26. okt. 1862. Natisnil Jož. Blaznik v Ljubljani.

⁴⁾ Ustanovitelju škofovskega sedeža v Mariboru.

⁵⁾ Antonu Martinu Slomšku, sv. cerkve izbornemu škofu, pastirju najboljšemu.

»Narodnemu buditelju, pisatelju in pesniku hvaležni Slovenci«.

Ko je predlani ob tridesetletnici Slomšekove smrti si slovenska čitalnica v Mariboru omislila prelepo sliko Slomškega, vabila je čitalnica zopet Kosarja na besedo, katere pa vsled svoje bolehavosti ni mogel prevzeti. Rekel je pa vabilcem znamenite besede: »Slomšek še pač vedno raste, in bo rasel, dokler ne zraste iz njega svetnik božji, katerega bomo častili na oltarju.«

Nič manj kakor škof Slomšek, čislali so knezoškof Jakob Maksimilijan Kosarjevo bistro glavo in pobožno srce. O svojem času, ko so si razni nasprotniki na vso moč prizadevali luč Kosarjevega duha poriniti pod mernik, zastavili so rajni knez na merodajnem mestu ves svoj upliv, da se je ta luč postavila zopet na svečnik, ter je potem prijazno svetila po naši škofiji. Jonatan je nekdam zagotavljal svojega prijatelja Davida, rekši: »Moj oče Savel nič ne stori, ne velicega in ne majhnega, da bi poprej meni ne povedal,«¹⁾ — tako rajni škof niso lahko kaj storili, da bi se o stvari prej ne posvetovali s Kosarjem. In to milost vedel je Kosar ceniti in je bil za njo hvaležen svojemu škofu. Ob zlati njihovi sv. maši, ko je višjemu pastirju pri slovesnem obedu nazdravljaj v imenu škofije, je pred vsemi gosti hvaležno omenjal naklonjenosti, katero so zlasti njemu kazali ves čas svojega vladanja. Naj tukaj omenimo, da je Kosar rajnega škofa l. 1878. spremljal na potovanju v Švico in na Francosko.

Ko je osirotela lavantinska škofija l. 1889. dobila zopet višjega pastirja, in so škofijsko stolico zasedli prevzvišeni knez in škof Mihael, bila so zopet zgovorna usta kapitolskega vikarja Kosarja, ki so navdušeno pozdravila novega vladiko in svečano blagrovala njegov prihod, rekši:

»Čast vam bodi, prevzvišeni in prečastiti knez in škof, ki pridete in ker pridete v imenu Gospodovem! Kakor ste nekdam pohvalno služili svetlega cesarja, tako zdaj prejmite vodstvo duhovne vojske v naši škofiji. A

¹⁾ I. Kralj. 20, 2.

tudi mi, svetli knez, približujemo se Vam v imenu Gospodovem in Vašo škofijsko stolico trumoma obdajamo, da Vam v prisotnosti cerkvenih in državnih oblastij, v imenu duhovništva in vernega ljudstva, kakor smo dolžni in se spodobi, prisezamo zvestobo. . . . Radostno Vam danes prinesemo v dar otroško spoštovanje, katero smo Vam, kakor duhovnemu očetu in predstojniku dolžni; za vselej obljubimo duhovno pokorščino, ki nas veže na Vas, voditelja in višjega pastirja našega; v znak ljubezni in duhovne edinosti poljubljamo Vam posvečene roke; ista ljubezen naj nas odslej veže, da smo z Vami eno duhovno telo, čegar glava je Kristus. . . . Sv. apostol Peter je nekaj rekel Gospodu: Za teboj pojdem, kamorkoli greš, — in če mi bo umreti s teboj! Polni vere in zaupanja v Boga, mi danes ponavljamo isto obljubo ter pravimo: Prevzvišeni knez, za Vami pojdemo, kamorkoli greste, in če bi nam bilo umreti z Vami! . . .

Še nam je v spominu, kako potem pri slavnostnem obedu hiti trgati cvetlice, da z njimi oveseli novega pastirja, in kakor se mu mudi, vezati vence ter opletati prestol mladega škofa, govoreč nastopno zdravico:

»Slovinci imajo navado, da radi govorijo v podobah in prilikah. Bodi tedaj tudi meni dovoljeno, ko imam častno nalogo, da Vam, svetli in prevzvišeni knez in škof, v imenu duhovništva in vernega ljudstva lavantinske škofije napijem prespoštljivo zdravico, da jo povijem v podobo, in jo kakor venec, iz nebeških cvetic spleteni, pred Vas na mizo položimo.

Tri cvetlice so zlasti našemu narodu priljubljene in v narodnih pesmih jezerokrat miloglasno opevane.

Prva cvetlica je bela lilija, znamenje čistote in nebeške lepote. Utrgamo jo v nebeškem vrtu in jo pred Vas položimo v znamenje, da Vas sprejmemo s čistim, odkritim in resničnim veseljem pa tudi z vernim srcem, kakor od Boga nam danega variha in učitelja vere in vodjo v nebeško domovino.

Druga cvetlica je rudeča roža, znak vroče ljubezni. Utrgamo jo v znožji sv. križa na Golgoti in jo pred Vas položimo v znamenje, da Vas sprejmemo ne le z vernim, ampak tudi z ljubezni gorečim srcem. Naši ste

ne le po krvi in jeziku, temveč zdaj še bolj po svojem vzvišenem poklicu. Kakor mašnika Vas je namreč Bog vzel iz naše srede in kakor škofa Vas je zopet nazaj postavil v našo sredo. In ker ste Vi naši, smo tudi mi Vaši. — O ljubezen, po vsem svetu toliko hvaljena, pa prav v naši dobi tako malokje prav razumljena! Tu ni slišati skoraj drugega govora, kakor o socijalnih, narodnih in političkih prepirih. O jezikih vedno govorimo, jezike pilimo, raznih jezikov se učimo; pri tem pa dalje bolj pozabljamo najlepšega in v nebesih edino veljavnega jezika, — jezika krščanske ljubezni. Jezik ljubezni je Jezus še umirajoč na križu govoril, izreksi ljubezen do matere, do učenca, do sovražnikov, do Očeta. In jezik ljubezni je njegov učenec, apostol Pavel nad vse čislal, rekoč: »In ko bi jezike angeljev in ljudi govoril, pa bi ljubezni ne imel, mi nič ne pomaga«. — Svetli knez! V imenu cele škofije Vas prosimo: Učite nas jezik ljubezni; mi bomo radi poslušali. In daj Vam Bog doživeti, da se bode vse povsodi po lavantinski vladikovini ta edini jezik govoril, — jezik krščanske ljubezni!

Tretja cvetlica je zeleni rožmarin, v znamenje zvestobe do groba in še unkraj groba, izvoljen zato, ker ne zvene, in milo barvo in prijetno vonjavo stalno ohrani. Zato si prijatelji pri ločitvi vrh rožmarina v spomin podajo, in zato, ker upanje imamo, da svoje ljube in drage zopet najdemo unkraj groba, tudi njih krste z rožmarinovo vejo škropimo in na njih grobovih zeleni rožmarin sadimo. — Svetli knez! Na našega Zveličarja božjem grobu, v katerem je shranjeno vse naše upanje za čas in večnost, utrgamo danes prespoštljivo vrh zelenega rožmarina in ga pred Vas na mizo položimo s slovesno obljubo naše zvestobe do groba in še unkraj groba; — naše zvestobe v čisti, pravi, katoliški veri; — naše zvestobe v čisti, sveti, krščanski ljubezni; — naše zvestobe sploh v vsem, karkoli nam bote naročali v blagor vladikovine posebej, in v blagor sv. cerkve sploh.

V to ime veselo povzdignemo čaše in nazdravimo: Svetli knez, iz celega srca želimo, koderkoli bote po vladikovini hodili po apostolski obiskavi, da v vsaki

fari v najlepšem cvetu najdete belo lilijo sv. vere, gorečo rožo krščanske ljubezni in zeleni rožmarin neomahljive zvestobe; da pa prav tukaj v škofovskem mestu te tri nebeške cvetlice še v posebni krasoti razcvetajo in z nevenljivimi venci Vaš škofovski prestol opletajo, ter Vam lajšajo in slajšajo skrbi in težave apostolskega poklica. V to ime pomози Bog, ter Vas zdravih in veselih ohrani mnogo in prav mnogo srečnih let! Slava, slava!«

Ocenjujoč toliko udanost in ljubezen, so pa tudi škof prelata po vrednosti odlikovali ter ga očitno in glasno očetovskega svojega prijatelja imenovali. Ko nam je nemila smrt nenadoma pokosila preblagega gospoda, govorili so mu višji pastir sami nagrobno besedo, katero njim je očividno narekovala topla in hvaležna ljubezen do pokojnika.

»Kakor gromov udar — rekli so — pretreslo je naša srca brzojavno poročilo: Stolni dekan Fran Kosar so mrtvi! In danes smo se v tej Gospodovi hiši zbrali, da bi poslednjikrat častno spremili moža po božji volji in duhovnika Gospodovega, kateri nam je vsem bil neizrečeno mil, ljub in drag V Gospodu žalujoči poslušalci! Dobro vem, da je pokojnega gospoda ponižnost prikrivala vse, kar bi njim nečimerno človeško hvalo donášalo. Vendar pa je prav in primerno, ako zvestega služabnika Gospodovega po smrti po zasluženju poveljujemo, ker s tem poveljujemo le Gospoda, kateri je v svojih služabnikih hvaljen in česčen zaradi mnogih in velikih milostij, katere jim je podelil Bili so izvrsten mašnik. To spričuje udanost sv. očetu, spoštovanje in zvestoba svojemu škofu, požrtvovalna pokorščina v cerkvenih naredbah, žalost, ki jih je napadla, ako so videli, da so sv. materi cerkvi njeni lastni otroci krivice prizadevali Tako nam je smrt pograbila onega, ki so nam bili neizmerno ljubi in dragi. Predno tri lopatice blagoslovljene zemlje položim na krsto svojega očetovskega prijatelja, modrega svetovalca in neutrudljivega sodelovalca v vinogradu Gospodovem, priporočam jih kar najbolj živo, v pobožno molitev, za katero nas vse v svoji oporoki prosijo

Ime Frana Kosarja bode se vedno s častjo imenovalo v lavantinski škofiji in še daleč čez njene meje. »Njihov spomin bo blagoslovljen«.

IX.

Kosar, čist narodnjak, kakor zlato.

„Naj vam sveti, mladi rojaki, rodoljubnost iz naših grobov, kakor večerno solnce, ki se po hribih in dolinah ozira, katere je po svoji poti lepo osevalo in ogrevalo, ter jim davalo novo življenje“.

(A. M. Slomška zbrani spisi. III. 12.)

»Ljubezen do svojega naroda more in mora biti eden najdragocenejših biserov v čednostnem vencu vsacega moža;«¹⁾ prav posebno svetel bil je ta biser v vencu Frana Kosarja. Pokojnik je svoj narod ljubil in ga je nosil v svojem srcu. Če je narod naš kaj veseliga doživel ali če ga je srečala kaka sreča, igralo mu je srce veselja, nasproti pa ga je bolelo srce, kadar so prišli nad narod žalostni časi in tužni dnevi. Njegova narodna zavest ni nikdar omahovala in niti ni mogla omahovati, ker je stala na trdnih tleh sv. vere. Ver en katoličan in vrl narodnjak — to je bilo vodilo njegovega življenja. Njegova narodnost prestala je preskušnjo tudi v ognju — trpljenja, in zato bila je čista kakor zlato.

»Sploh smo prepričani — piše Kosar —, da se narodnost in narodnjaki ne smejo ceniti po takih časih, kateri njim prinašajo častne službe, slavno ime in odlikovanja, pač pa po dobah, v katerih treba za narodno prepričanje trpeti roganje in zasramovanje, in kadar treba na oltarju domovine kaj darovati.«²⁾

¹⁾ A. M. Slomšek; Zbrani Sp. IV. 197.

²⁾ Leben und Wirken Slomšek's str. 265.

»Vsak človek je že po naravni postavi v prvi vrsti dolžan po svoji nadarjenosti in po svojih močeh delati v blagor svojega naroda. Narodnih dolžnostij ne smemo po tem presojudati, je-li narod katerikoli velik in slaven, ali je majhen in zaničevan od drugih merodajnih narodov; čim bolj reven, zanemarjen in po nedolžnem zatiran je narod, tem vestneje treba je izpolnjevati dolžnosti do naroda. Za omikanega moža večje sramote ni, kakor če se po napuhu o. namljen sramuje svojega pokolenja iz majčkinega in revnega naroda, ali ga celo zataji, in se rajši ogreva v solncu tujega mogočnega naroda, da pod njegovim bliščečim plaščem vlovi nekoliko leska tudi za svojo osebo ter tem ložje zleze do častnih in mastnih služeb.«¹⁾

Kadar je bil govor o neslogi med Slovenci, je postal njegov obraz temen, njegovo oko solzno, njegova beseda rezka. »Iz srca obžalujem neslogo, in še več kakor to: srdito razdraženost v narodnem taboru, ki cela leta niti za trenotek ne pojenja, in ki podaja našim narodnim sovražnikom po raznih novinah toliko gradiva in povoda, zasmehovati nas in obrekovati... O kako lepi so bili časi, ko smo vsi rodoljubi raznih stanov delovali vzajemno v slogi in ljubezni vse povsodi... Kratke dobe Slovanov zgodovinske slave, bile so dobe njih edinosti v politiki in veri; — dolge dobe njih zgodovinske sramote pa so dobe njih nesloge v politiki in še bolj v veri. Zastonj krivice dolžimo svoje sosede, da zakrijemo svojo sramoto. Največ svetá otrokom sliši Slave; ali mesto da ogromni slovanski roddrži za krmilo Evrope, kaj vidimo? da ni že skoro tako slabotnega sosednega naroda, kateri bi z ošabnimi koraki že ne tlačil slovanske zemlje. Gazili so jo in jo še — Lahi, Nemci, Madjari, Turki. Kje naj iščemo uzrok tej žalostnej prikazni? V zgodovinski neslogi Slovanov, ki je njih orjaške sile razdrobila in jih med seboj tako razprla, da zdaj — otroci ene matere — se med seboj več ne umemo, niti umeti nočemo. Že precej časa namreč zidamo zedinjeno Slovenijo,

¹⁾ Leben und Wirken Slomšek's str. 55.

pa kako jo zidamo? Tako, da bomo mesto zedinjene Slovenije že menda skoro babilonski turn dodelali, kajti že dolga leta ni bilo med Slovenci toliko ravsa in kavsa, kakor ravno dandanašnji. Začnejo duhovniki kaj delati v blagor naroda, se svetovni černo proč obrnejo, rekoč: vi ste mračnjaki, z vami ne gremo. Začnejo zopet svetovni kaj, jim odvrnejo duhovniki: vi ste liberalci, ne maramo vas. V laseh so si stari in mladi Slovenci — v laseh so si naši časnikarji, — v laseh so si naši politikarji!... To je rana, ki nas na srcu skli!... O zato bi si želel glasú — glasú tako mogočnega, da bi odmeval od podravskega bregov do jadranskega morja, — glasú tako spravljivega in milo prosečega, da bi do srca segel vsem dragim rojakom: Pozabimo vse, kar je bilo neprijetnega med nami, stopimo zopet v eno kolo slovensko, in naša prva stopinja bodi ta, če smo tudi v tej ali oni stvari raznih mislij, vsaj to si dajmo veljati, da vsak po svoje dobro misli in hoče za narod; ne spodtikajmo si dalje hudobnih ali nepoštenih namenov! Naše edino orožje bodi prepričanje, — svrha, katero nameravamo, sprava, — način delovanja ljubezen, — steza, po kateri hodimo, potrpežljivost, in ni dvoma, da se v kratkem zopet snidemo ter kolo sklenemo okoli žrtvenika matere Slave!« —¹⁾

Ko so mladi, liberalni Slovenci napisali na svoje bandero: Narodnost brez ozira na vero, in so djali: pustimo zdaj verske in cerkvene reči popolnem iz misli in se združimo okoli praporja gole in same narodnosti, vzdigne se Kosar in pravi: »Nemogoče! pod tem banderom ne sklenemo sprave. In zakaj ne?«

»Prvič zaradi tega ne, ker dolžnosti, katere nam naša sv. vera do Boga, do naše neumrjoče duše in do cerkve Kristusove nalaga, niso take, da bi jih smeli kedaj za nekaj časa, morebiti za več let, sploh tako dolgo na klin obesiti, dokler nismo Slovencem priborili narodnih pravic. Kar nam vелеva Kristusova vera, veže nas vsak

¹⁾ Beseda pri obč. zboru pol. dr. v Marib. „Slov. Gosp.“ 1872 št. 48. in Kat. Cerkev str. 92.

čas, vsako uro, vsak trenotek našega življenja; teh dolžnostij ne smemo nikoli zanemariti, nego braniti in zagovarjati jih je treba ne kar v cerkvi in v domačem hramu, temveč tudi »pred ljudmi«, to je, v javnem življenju; torej v šoli in književnosti, v postavodajstvu in pravosodju, v občinskih, v deželnih in državnih zborih. Nikdar in nikjer ne smeš Kristusa pozabiti; ako si ga pozabil, si ga zatajil, ako nisi z njim in za njega, si že zoper njega, — in postaneš nevreden obljub Kristusovih«

»Drugič pa mi za tem banderom ne gremo zato, ker je nam kristjanom to izpeljati nemogoče, kar zahtevate: narodnost brez ozira na vero! Kako moremo to včiniti? Nam se dozdeva, kakor bi kdo rekel: človek delaj; dela pa naj kar tvoja duša brez ozira na telo; — ali naj dela tvoje telo brez ozira na dušo. Kaj torej naj počnemo? Loči dušo od telesa in mrtev si in sploh nič storiti ne moreš. Duša in telo sta namreč ena oseba — eden človek, ki je odgovoren za vsa svoja dejanja, dušna in telesna. Zdaj pa reci kat. Slovincu: zdaj delaj kot katoličan brez ozira na Slovenca, zdaj pa kot Slovenec brez ozira na katoličana; kako hočeš to početi? Moreš li v sebi ločiti katoličana od Slovenca? Res je, da si katoličan in da si Slovenec, zarad tega pa nisi dvojna oseba — dvojni človek, ampak katoličan in Slovenec sta po sv. krstu v tebi združena v eni osebi — v enem človeku; z eno besedo: katoliški Slovenec odgovoren si pred sodnim stolom Kristusovim za vsa svoja dejanja, politiška, narodna, verska. Naslov vašega bandera torej družega ni, kakor sleparija za kratkovidne duhove, nastavljena limanca za bebce, na katero se pa nobeden razsvetljen in vesten katoličan ne vsede!«

»In tretjič nam skušnje, katere smo doživeli, jasno pričajo, da jim samim ni kaj za bandero, pod katero nas vabijo; kajti sami se ne držé načela, katero so napisali na bandero. Naši konservativni rodoljubi so več let z liberalnimi složno delali na narodnem polju. Liberalci njim ne morejo očitati in njim tudi niso očitali, da se bi bili v katerisikoli točki izneverili narodnemu

programu, vendar so jih povsodi, kjer so le mogli, spodbijali ter si prizadevali vzeti njim ves vpliv na javno življenje. S tem pa jasno pričajo, da jim samim ni resnica s svojim narodnim programom, sicer bi jim bil kat. duhovnik, ki poleg svojega rodoljubja ves gori za svoj cerkveni poklic, enako ljub tovariš, kakor zdravnik ali advokat, ki poleg svojega rodoljubja gorita, eden za zdravniško učenost, drugi za paragrafe raznih zakonikov . . . Odločni katoliški možje mrzé jim torej le kar za voljo vere, naj bi bili sicer še toliki rodoljubi . . .«

»Bandero te stranke torej nič družega ni, nego zapeljiva zanjka, odločnim katoliškim rodoljubom nastavljena, da bi zatajili svoje verske in cerkvene dolžnosti, in verskim mlačnežem kakor hlapci pri delu pomagali, kadar na narodnem polju med čisto pšenico rodoljubja sejejo plevel in zel onega vrtoglavnega liberalizma, kateri ni ne tič ne miš, marveč spaka vsega zdravega in doslednega mišljenja, vir vseh razprtij in nesreč, v katere je revna Evropa zabredla in se še vedno globokeje vgrezuje, pravi oče onega rudečega socializma, kateri bo morebiti že v kratkem njegovo dedščino nastopil na razvalinah podrtih cerkev in porušenih prestolov. Pod to bandero torej katoličani, ki se zavedamo svojih verskih dolžnostij in ob enem tudi zdravo pamet še čisiamo, nikakor ne stopimo!« . . .

»Tedaj se pa ozrimo na bandero, ki ga odločni katoliški rodoljubi priporočajo z napisom: »Narodnost po sv. veri posvečena«. Prijazno vabimo može prve stranke, rekoč: Ker mi ne moremo stopiti pod vaše bandero, stopite vi pod naše. Narodnost je itak na našem, kakor na vašem praporu zapisana; da vam pa mi ponujamo narodnost celó posvečeno, s tem sodimo, da na svoji ceni ni zgubila, nego le pridobila . . . Obrnemo se torej do vseh katoliških Slovencev in jih kličemo v imenu mile domovine pod bandero, ki nam obeta brambo najžlahtnejših biserov: narodnosti in vere. Edinost v veri nas bo vodila k edinosti v narodnem delovanju, in edinost v veri bo privabila nebeški blagoslov na naše narodno delo!« . . .

»Naše delovanje pa bodi zmerno in prizanesljivo.

Resničen je prigovor: Zmotiti se, je slabost človeška, — a v zmoti trdovratnim ostati, je lastnost zavrženih duhov. Bodimo torej med seboj potrpljivi; motečih se nikar ne zasmehujmo, nego učimo jih in prepričujmo z ljubeznijo; kajti prepričanje se ne da prisiliti, ampak le z dokazi doseči; lažej pa bodo dokazi sprejeti, ako se nam v zmerni besedi polagajo na srce. Zmerno in spravljivo pa bodi zlasti naše pero; in če nas kdo s peresom razžali, nikar ne povračujmo hudega z hudim, vedoči, da se časih tudi nam, nehotečim, pero preostro zastavi . . .«

Pokojnik toži, da je na Slovenskem še le prav malo pravega narodnega značaja in tudi graja narodno vnemarnost pri volitvah. »Stoletne razmere bile so Slovencem tako neugodne, da se niso mogli krepko povzdigniti do temeljitega narodnega značaja, kajti sovraštvo med narodi in puhli liberalizem sta nam narod na vse strani tako razjedla in pokvarila, da naše narodno delovanje mnogokrat pri slovenskem ljudstvu samem najde hujši upor, kakor od strani zunajnih nasprotnikov. Po naših mislih naj meri torej delovanje naših rodoljubov v prvi vrsti na to, dati našemu ljudstvu pravi jedernati narodni značaj. »Pilimo peg« slovenski jezik, pa še bolj skrbno — slovenski narodni značaj. Pometimo najpred vso nesnago izpred slovenskega praga!« . . .

Glede volitev pravi: »Ni pameten mož, ni pošten rodoljub, ni dober kristijan, kdor se volitev ne udeležuje. Ali kaj nas uči skušnja? Uči nas, da Slovenci važnost volitev še vse premalo poznajo in cenijo. Je še namreč prav dosti gospodarjev na Slovenskem, ki ob času volitve modrujejo: Kaj bom hodil? Kaj se bom pričkal in prepiral? Bodo tudi brez mene opravili. Da! opravili bodo res tudi drugi brez tebe, — pa prav lahko, da na tvojo veliko škodo, sramoto in nesrečo. Po takej vnemarnosti se namreč zgodi, da v občinskem in okrajnem zastopu, v deželnem in državnem zboru zvo-nec nosijo možje, ki so zagrizeni sovražniki naroda našega in naše vere. Odtod tudi izvira, da še vedno ošabni tujci gospodarijo na slovenski zemlji, ti pa ubogi Slo-

venec, kakor zaničevan hlapec, pred njimi trepečeš! Zastonj se pritožuješ, da se ti krivica godi, da tujec pri mastni pečenki pri mizi sedi, ti domačin pa suhe kosti za vratmi glodaš! Kar si sejal, to žanješ, in kakor si si postlal, tako boš ležal. — Zato slovenski gospodarji! naj zanaprej izmed vas ne izostane nobeden, kadarkoli se napove volitev; bodi-si že volitev za občinski ali okrajni zastop, ali za deželni zbor; kajti edino na volitvah je ležeče, da se v občini in deželi ali ohrani narodni in krščanski duh, ali pa se naša vera in narodnost z nogami tepta in preganja. — Trojno lastnost pa mora vsakdo imeti, da ga smete brez strahu voliti: biti more prebrisane glave — goreč domoljub — dober kristjan. Kdor ima vse tri lastnosti, volite ga; komur manjka ena sama, nikar ga ne volite!«¹⁾ . . .

Kosar tepe hudo kmete, ki zató nemščino v šolah želé, ker človek pred svetom več velja, ako nemški zna. »Taka misel — piše prelat — more le bahače slepiti in tepce premotiti, nikakor pa modrih in prebrisanih glav. Res si večje hvale, časti vreden, ako svoj materni jezik dobro in pravilno pisati znaš, poleg njega pa še tudi enega ali več tujih jezikov umeš, to je gotovo, temu nihče ne oporeka. Kmetje! ali pa morete reči, da se je le eden izmed vas v ljudski šoli dobro nemškega naučil? Ako pa ne, je-li morebiti to čast, da marsikdo nemščine komaj toliko ve, da za silo svoje ime nemški podpiše? Ali je to čast za tebe, ki si po šest in več let po šolskih klopéh drsal, slednjič nemških bukev ne veš niti brati, niti jih ne umeš; pri slovenskem branju pa tudi tako jecljaš in se spodtikaš, kakor otrok, ki se še le črke sestavljati uči? Si-li menda to šteješ v čast, da materni jezik govoriš popačeno, nepravilno in sirovo, nemškega pa tako lomiš, da vsacega smeh sili, kdor koli te sliši? Vsak omikani narod ljubi svoj jezik in si šteje v veselje in čast, če v njem lepoglasno in pravilno govoriti more, le Slovenec meni, da postane imenitnejši, ako jezik svoje matere zaničuje in si nemško šemo na

1) Pridiga pri razkr. Slomš. spom. str. 13.

lice vleče! . . . Taka bedasta baharija dela nas Slovence pred drugimi narodi zasmehljive in zaničljive. Kdo bo tega spoštoval, kateri zaničuje sam sebe? In kdo nam bo branil našo narodnost, ako jo sami zatiramo?«¹⁾ . . .

Nasproti pa Kosar narodnih prenapetnežev tudi ne mara. »Prenapetneži prestopajo daleč meje dolžnosti. V narodnem oziru se kaže prenapetost pogostem v tem, da mnogi svojo lastno narodnost črez vso mero visoko povzdigujejo, dá, kakor malika jo molijo, vse druge narodnosti pa zaničujejo in zatirajo. Ne moremo tajiti, da je ravno v tem dandanešnji neugasljivo ognjišče vednih zdražb med nami, in vzrok, da se iz svojih rev izkopati in v blagoslovnih napravah napredovati ne moremo, prav v tem tiči tudi, zlasti za naše cesarstvo, ena največjih nevarnostij za sedANJI čas in menda še tudi za bodočnost. Le kdor, kadar stopi v javno življenje, drži v eni roki luč sv. vere Kristusove, z drugo roko pa se močno oklene Stola sv. Petra, na katerem sedi nezmotljivi tolmač božjih zapovedij in torej tudi naših dolžnostij, le tak mož se sam ne zmoti in drugih v zmoto ne zvodi, nego dela blagoslovnost za državo in narod. . . .«²⁾

X.

Kosarja blažena smrt.

„Človek ne vé svojega konca; ampak kakor lové ribe s trnkom in kakor sačijo ptice v zanjko: také se lové ljudje ob hudem času.“
(Prid. 9, 12.)

Najboljša priprava na blaženo smrt je lepo krščansko življenje. »Kakoršno življenje, takšna smrt«, pravi pregovor. Kosar je bil duhovnik po srcu božjem vse žive dni, zato pa je bila blažena tudi njegova smrt. Umrl

¹⁾ Kat. cerkev str. 97 i. d.

²⁾ Drobt. 1865—66 str. 275.

je res nagle smrti; toda kdor bedi, njega tudi nagla smrt ne preseneti, kajti sv. Duh govori: »Blagor ti stemu hlapcu, katerega Gospod, kadar pride, najde čuječega.«¹⁾ Veliki špiritual slovenskega ljudstva je dobro poznal besedo sv. papeža Gregorija Velicega, da Gospod tačas, kadar nam pošlje bolezen, že trka ter nam naznanja, da je smrt blizu in da bode naskorem prišel po nas. Ko je tedaj huda bolezen zadnjih sedem let prelata vedno hujše prijemala, spoznal je lahko prst božji in da Gospod že trka. Zato pa je čestokrat zdihoval: »Že res, da nam nobeden ne vé ne dneva, ne ure; toda moje bolenje je tako, da se noči vedno bojim, ker ne vem, bom-li še jutri ustal ali ne.«

V tem obziru zanima nas izrezek iz nekega časnika, katerega je pokojnik hranil v svojem molitveniku. Na tem listku poroča časnik o nagli smrti rajnega škofa v Neversu na Francoskem. Žalostna novica je tako opisana: »Škof je še prejšnji dan (22. julija 1885) v neki župnijski cerkvi delil zakrament sv. birme, ne da bi ga to posebno strudilo; tožil se je le, da mu ni prav dobro. Drugi dan maševal je v svoji škofovski kapelici in je še prisrčno nagovoril neko osebo, katero je menil po sv. maši birmati. Po sv. obhajilu pri sv. maši molil je škof: »Gospod, pet talentov si mi izročil, glej, pet drugih sem pridobil«. Pri teh besedah škof obtiči in se zgrudi. Duhovniki bi mu radi pomagali na noge, a podpirali so mrtveca. Škofovo sveto življenje in njegova lepa smrt nam dajeta upanje, da ga je dobri Pastir, čegar namestnik je škof bil na svetu, v nebesih sprejel z nadaljšnimi besedami one molitve, katero mu je smrt presekala: »Dobro, vrli in zvesti hlapec! v majhnem si bil zvest, postavim te nad veliko, pojdi v veselje svojega Gospoda!« Je-li Kosar slutil, da ga bo smrt naglo pokosila, kakor tega škofa?

Ob smrtni uri pač ni boljše tolažnice za otroka, kakor je dobra mati. Zato je Kosar vse dni svojega življenja prosil Marijo, da mu pride zadnjo uro na po-

¹⁾ Luk. 12, 37.

moč. »Vzami me v svoje varstvo, o Devica, spoznaj me za svojega sina! Tebi izročim vse pridige, vse sv. maše, vse pastirovanje. Stoj mi na strani na prižnici, pri oltarju, v spovednici, ob smrtni uri!«¹⁾ Čeprav ljudje niso zapazili trenutka, ko se je njegova duša ločila od telesa, pa Marija prav gotovo ni pozabila svojega sina, ki je trdno zaupal na njeno pomoč v smrtni uri.

Ko je po celem katoliškem svetu zaslovela Lurška božja pot, in so se verni kristjani povsodi vzdigali, ter od vseh strani prihajali, da obišejo blaženi kraj, kjer se je Marija brez madeža spočeta prikazala, odloči se l. 1886. tudi Kosar za daljno pot ter se poda z avstrijskimi romarji v Lurd. Še zdaj v duhu gledamo prelata na leci poleg Lurške dupljine, kako je mladeniški ogenj gibal njegovo srce in sveto navdušenje vodilo njegov jezik, ko se je sicer skromno število slovenskih romarjev zbralo okoli njega, da jim je oznanjal čast in slavo čudodelne Lurške Matere božje! Rekel je: »Kar nas zadeva, bila je naša želja, z lastnimi očmi gledati Lurško dupljino, tako silna in neugasljiva, da smo sodili, da Marija tudi nas vabi na Lurško božjo pot. Vzdignili se smo in šli. Marijino sladko ime v srcu in na jeziku, v molitvi in sv. petju smo srečno potovali, in zdaj smo tukaj, o Marija! Večna za to bodi ti hvala! . . . Izlijmo tedaj najpoprej pred Marijo svoje obteženo srce, potožimo Mariji svoje dušne in telesne nadloge. Saj je bilo naše vsestransko uboštvo na duši in na telesu prvi in najmogočnejši nagibek, da smo bežali revni otroci Eve k prebogati Kraljici, nebeški Ali smo pa zato semkaj prišli, da bi tukaj učakali čudežev sami nad seboj, ali da bi čudeže gledali nad drugimi? Ali mislimo, da so čudeži poglavitna reč pri Lurški dupljini? Nikakor ne; kajti ako bi tako mislili, bi še imena romarjev Lurške Matere božje ne zaslužili. Po nauku sv. Pavla so čudeži od Boga dani zavoljo nevernikov; kakor je že Kristus nevernim Judom očital, rekoč: »A ko znamenj in čudežev ne vidite, ne verujete«

¹⁾ Prid. 2. predpost. ned. 1865.

»Porečete: ali tedaj res ne smemo tukaj za noben čudež prositi? Tega tudi ne, moji ljubi! Mi smemo in celo moramo za take čudeže Marijo prositi, ki so nam po nauku naše vere k izveličanju duše potrebni. Taki čudeži so: odpuščanje grehov in sprava z Bogom, — rast v čednostih in dobrih delih — stanovitnost do konca in srečna smrt v milosti božji. Ti čudeži so nam zares potrebni, brez njih ne moremo v nebesa. — Kar mene zadeva, vam nič ne prikrivam, ampak kar očitno povem: Moj zasebni poglobitveni namen, da sem se, akoravno že postaran, na to daljno in težavno pot podal, je ta, da si pri Mariji izprosim srečno smrtno uro. Ako je človek star že nad 60 let, kaj ne, je pač zares že čas, da resno misli na smrt? Vi ste sicer večjidel mlajši od mene, pa prej ali slej bo tudi po vas vsacega segla smrtna mrzla roka. Menim torej, da bo prav, ako mi danes pred vsem in nad vse za sebe in za one, ki so nas za molitev prosili, Lurško Mater prosimo za srečno smrtno uro«. . . .¹⁾

Iz ravno istega namena je romal Kosar že l. 1881. v Loreto. L. 1891. in 1894. se je podal na jug iskat ljubega zdravja in toplega zraka, vendar je obekrati se prej oglasil pri Materi božji v Trsatu, da se jej priporoči za srečno zadnjo uro, če bi ga na potovanju utegnila nagla smrt zadeti. Res, nič ne dvomimo, da je bila Marija sama — usmiljena sestra — usmiljena Mati pri smrtni postelji ranjcega!

Druga božja pot v Trsat l. 1894. je bila zadnja njegova pot na zemlji. Kosar piše gospodu župniku²⁾, ki je bil pripravljen, spremljati ga v morsko kopelj Iko: »V Reki bi prenočila in se zjutraj peljala v Trsat, ker je nekaj časa bivala Nazareška ali Lavretanska Mati božja, in bi tako z božjo potjo pod varstvom Marije začela svoje zdravljenje.«

Preden se Kosar poda na pot, rešil je slednjo uradno pismo, tako, da ni niti enega ostal na dolgu. Tudi je uravnal vse svoje zasebne račune in jih izročil

¹⁾ Slov. pridiga pri Lurški dupljini. „Slov. Gosp.“ 1886.

²⁾ Duhovni svetovalec Peter Erjavec.

izvršitelju svoje oporoke, rekši: to je premoženje stolnega kapitola, to je moje, to je denar mojih služabnic, to je denar za tiste sv. maše, ki še jih nisem odslužil: da ne bo nobene zmote, če bi me ne bilo več nazaj. V četrtek (7. jun.) nam poštni vlak odpelje Kosarja na jug. Ravno osem dni pozneje se vrača vlak, vozeč mrtvo truplo preblagega pokojnika.

O tem potovanju poroča nam spremljevalec: »Ko se vračava iz Trsata v Reko, vlije se grozna ploha, in menda je piš in dež rajnemu gospodu nekoliko škodoval. V Reki sva imela južino, in okoli dveh popoldne odlaziva na parobrodu proti Iki. Rajni gospod so bili na barki jako dobre volje; govorili so z raznimi ljudmi, zdaj hrvaški, zdaj nemški, zdaj laški. Ob petih prideva v Iko. Predstojnik duhovnega sanatorija (zdravilnice) naju je sprejel v vrtu, usmiljene sestre naju pozdravijo pri vratih, oba bila sva prav vesela. Rajni gospod so imeli dve sobi v prvem nadstropju«.

»V soboto sva se predpoludne oba v morju kopala. V vodi se je rajnemu spodrknilo in prišli so pod vodo. Ročno jih primem za roko, jih vzdignem ter prašam, kaj da je? — ne odgovorijo mi ničesar. V nedeljo (10. jun.) jih je mrazilo, in zavoljo tega se niso šli kopat. Pri obedu in pri večerji so bili prav dobre volje. Po večerji so se pa v vrtu sprehajali ter Mariji vezali — zadnjokrat — rožni venec; Mati brezmadežna pa je v nebesih pripravljala venec svojemu zvestemu sinu. Predno pa so se k počitku podali, šli so rajni še v kapelico obiskat sv. Rešnjega Telesa. Kdo bi mislil, da jim bo nebeški Ženin tako brzo — prav opolnoči — vrnil obisk?«

»Drugo jutro bilo nam je sumljivo, da rajnega ob določeni uri ni bilo v kapelo, da bi služili sv. mašo. Ravno sedim pri zajutrkju, ko mi pride usmiljena sestra pravit, da gospod prelat čisto trdi v postelji ležijo. Mislim si, jih je pač božjast prijela, kakor drugekrati. Ko pa stopim v izbo, sodil sem, da spijo; usta so zaprta, oči zatisnjena in postelja lepo urejena, kakor bi zaspali brez vsacega smrtnega boja. Ko pa potipam roke, bile so mrzle; zopet jih potipam, a ostale so mrzle roke,

ki so mi toliko dobrega storile. Zdravnik je sodil, da so rajni gospod umrli za kapjo in da so že okoli polnoči izdihnili svojo dušo.« —

Brzobjavno poročilo o smrti prelata pretreslo je naša srca. Žalostne novice skoro ne moremo verjeti. Ko pa o naši britki zgubi ne moremo več dvomiti, skregali smo se z belo ženo, ki je ravnokar zbrisala smrtno koso, s katero je pokosila preblagega prelata. Nemila smrt, kaj si vendar storila! Zakaj je segla tvoja mrzla roka po tako dragem življenju? Zakaj si ugasnila luč, ki je v hiši božji tako svetlo gorela? Zakaj si pokosila cvetlico, ki je tako lepo dišala na slovenskem polju? Zakaj si ustavila bogoljubno srce, ki je tudi za drage brate bilo vsaki čas? Plakaj lavantinska škofija za svojim najboljšim delavcem v tvojem vinogradu! Razobesi slovenski narodni dom žalostno bandero, zrušil se ti je velikanski steber, in škoda je nepopisljiva!

Strašna smrt, če si hotela raniti veliko src, nagodilo se ti je! Kakor tat utrgala si v hišo stolnega kapitola ter pobrala najdražji zaklad. Veliko smo zgubili, a mogočnega priprošnika v nebesih pridobili. Tolaži nas pa naša sv. vera, ki nam zatrjuje »da ljubezen nikoli ne mine.« Vezi ljubezni med nami smrt ni pretrgala, za to je pretopa njena kosa!

Dasiravno pa je prišel ženin opolnoči, vendar ni iznenadil duše modrega moža, nego našel jo je pripravljeno. To zlasti priča njegova oporoka od 10. junija 1889, ki se na čelu tako glasi: »Oskrbi svojo hišo, umrl bo š.¹⁾ Mnoga znamenja vedno bolj pogosto ponavljajočih se nekdanjih boleznij me opominjajo, da število mojih dnij doteka ter mi nastaja dolžnost, po tem povelju božjega preroka oskrbeti svojo hišo, dokler sem pri čisti in zdravi pameti, kar tudi storiti hočem v naslednji lastnoročno pisani svoji oporoki.« —

Živo obžalujemo, da ranjki ni prejel sv. zakramenta za umirajoče, a od druge strani sigurno trdimo, da ni šel v večnost brez popotnice. Kolikokrat je v svojem življenju v zgovorni besedi priporočal ljudstvu in še zlasti

¹⁾ IV. Kralj. 10, 1.

tudi duhovnikom, naj pri vsakem sv. obhajilu napravijo dober namen, da njim bodi sv. obhajilo tudi popotnica, ako bi jih Bog utegnil naglo k sebi poklicati. Kosar je pa še dan pred svojo smrtjo maševal, in prav gotovo tudi sam ni storiti zamudil, kar je drugim priporočal storiti.

Pogreb prelata se je vršil 14. jun. izvanredno slovesno. Ob 11. uri dopoldne se je truplo pripeljalo skrbjo gospoda stolnega dekana¹⁾, ki se je po mrliča potrudil v lko, iz južnega kolodvora v stolnico. Popoldne ob treh so bile v stolni cerkvi mrtvaške molitve. Slovo so ganljivo govorili sami milostni knezoškof, ki so potem tudi vodili sprevod na mestno pokopališče. —

Duhovnik po božji volji, vrli narodnjak, čisti značaj — Bog ti daj večni mir in večna luč ti naj sveti! Na veselo svidenje nad zvezdami! —

¹⁾ Lovra Hrg.

Kraganjci redko ! 8.
Ministranti ! " "
na kisti dijaki 9
Prijetelji 17
Prišoge - neje ✓ 13
Hlezeljebre 14

Kazalo.

	Stran
Prelat Fran Kosar	3
I. Frana Kosarja mlada leta	4
II. Kosar, modroslovec in bogoslovec	11
III. Kosar, novomašnik in kapelan	25
IV. Kosar, korvikar in špiritual	53
V. Kosar, župnik in dekan Kozjanski	81
VI. Kosar, stolni kanonik	87
VII. Kosar, katoliški cerkvi iz srca vdan	92
VIII. Kosar, vzoren mašnik svojega škofa	98
IX. Kosar, čist narodnjak, kakor zlato	107
X. Kosarja blažena smrt	114

